

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής
Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών
Επιστημών
Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική & Πολιτική»

«Η ΕΝΩΣΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ »

Ταγκλή Σοφία, ΑΜ:22055

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Λογιστικής &
Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής για την
απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στη Δημόσια
Οικονομική και Πολιτική

Αιγάλεω, 2024

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής
Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών
Επιστημών
Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική & Πολιτική»

«Η ΕΝΩΣΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ »

Ταγκλή Σοφία, ΑΜ:22055

Επιβλέπουσα: Δεδούλη Αικατερίνη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα
Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Λογιστικής &
Χρηματοοικονομικής του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής για την
απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στη Δημόσια
Οικονομική και Πολιτική

Αιγάλεω, 2024

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής
Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών
Επιστημών
Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής
Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική & Πολιτική»

"EUROPEAN UNION ENERGY POLICY"

Tagkli Sofia, R.N.: 22055

Supervisor: Dedouli Aikaterini, Associate Professor, Dept. of Accounting &
Finance of the University of West Attica

Master Thesis submitted to the Dept. of Accounting & Finance of the University of
West Attica in partial fulfilment of the requirements for the degree of M.Sc. in Public
Economics and Policy

Aigaleo, Greece, 2024

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Σχολή Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών

Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής

Π.Μ.Σ. «Δημόσια Οικονομική & Πολιτική»

Τίτλος εργασίας

Μέλη Εξεταστικής Επιτροπής

Εγκρίθηκε από την εξεταστική επιτροπή την18/07/2024.....

Α/α	ΟΝΟΜΑ ΕΠΩΝΥΜΟ	ΒΑΘΜΙΔΑ/ΙΔΙΟΤΗΤΑ	ΨΗΦΙΑΚΗ ΥΠΟΓΡΑΦΗ
	Αικατερίνη Δεδούλη	Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	
	Αλίνα Χυζ	Καθηγήτρια Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	
	Δημήτριος Σταυρουλάκης	Καθηγητής Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής	

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ την οικογένεια μου για την στήριξη της!

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

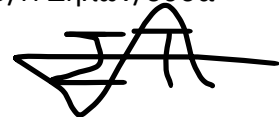
Ο/η κάτωθι υπογεγραμμένος/η ...Ταγκλή Σοφία..... του Σταύρου, με αριθμό μητρώου 22055 φοιτητής/τρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών ...Δημόσια Οικονομική και Πολιτική.....του Τμήματος.....Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής.....της Σχολής...Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών... του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, δηλώνω ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Επιθυμώ την απαγόρευση πρόσβασης στο πλήρες κείμενο της εργασίας μου μέχρι και έπειτα από αίτηση μου στη Βιβλιοθήκη και έγκριση του επιβλέποντα καθηγητή.

Ο/Η Δηλών/ούσα

* Όνομα Επώνυμο/Ιδιοτητα

Ψηφιακή Υπογραφή

* Ψηφιακή υπογραφή του επιβλέποντος αν έχει ζητηθεί απαγόρευση πρόσβασης στην εργασία για κάποιο χρονικό διάστημα.

«Η ΕΝΩΣΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ »

Περίληψη

Η Ευρωπαϊκή Ένωση κάνοντας προοδευτικά βήματα προς την υιοθέτηση μιας πιο φιλο-περιβαλλοντικής ενεργειακής πολιτικής στον δρόμο προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση χρειάστηκε να πάρει πληθώρα πρωτοβουλιών αναφορικά με θέματα που έπλητταν την Ένωση. Ένα από τα θέματα αυτά ήταν και παραμένει η αντιμετώπιση της ασφάλειας του εφοδιασμού της, θέματα που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος αλλά και την ανάδειξη τρόπων για την μεγιστοποίηση της ενεργειακής απόδοσης. Αποκτώντας, έτσι βαθμιαία σημασία τα παραπάνω θέματα, ήταν αναγκαία μια κοινή θέση δράσης από την πλευρά της ΕΕ, οδηγώντας αργά ή γρήγορα τη μετατόπιση της ενεργειακής πολιτικής από ένα εντελώς εθνικό ζήτημα σε μια πρωτοβουλία υπερεθνικής πολιτικής. Η δράση της ΕΕ από το 2005 και μετά, έχει διαμορφώσει μια ισχυρή ενεργειακή πολιτική σε επίπεδο ΕΕ, θέτοντας φιλόδοξους στόχους για το μέλλον. Μέσα από αλληπάλληλες ζυμώσεις η Ένωση είναι σε θέση να αναγνωρίσει τις ολοένα και πιο πιεστικές προκλήσεις που έρχονται αντιμέτωπα τα κράτη μέλη όπως είναι οι ολοένα αυξανόμενες ανάγκες εισαγωγής ενέργειας, θέτοντας ερωτήματα για τυχόν περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την παραγωγή ενέργειας και την αλόγιστη χρήσης της. Μέσα στο πλάνο της η Ένωση επιδιώκει να εφαρμόσει μια στρατηγική βασισμένη σε τρία αλληλένδετα στοιχεία, τα οποία είναι η βιώσιμη ανάπτυξη με χαμηλές εκπομπές άνθρακα, η ανταγωνιστικότητα μέσω μιας ενιαίας αγοράς ενέργειας προκειμένου να μειωθεί το ενεργειακό κόστος και, και τέλος η ενεργειακή ασφάλεια. Είναι γεγονός, ότι εξαιτίας των πρόσφατων αυξήσεων των τιμών των καυσίμων, σε συνδυασμό με τη μελλοντική σπανιότητα ορυκτών καυσίμων και της ρύπανσης που έχει αυξηθεί, τίθενται ερωτήματα γύρω από την αποτελεσματική χρήση της ενέργειας. Μέσω της στρατηγικής αυτής αργά ή γρήγορα θα επέλθει η ομαλή μετάβαση σε μια πιο βιώσιμη και περιβαλλοντικά συνειδητή οικονομία και κατ' επέκταση κοινωνία. Η σύγχρονη πραγματικότητα έχει γίνει ολοένα πιο αβέβαιη εξαιτίας κοινωνικών και πολιτικών συγκρούσεων, δημιουργώντας περαιτέρω θέματα ανασφάλειας για τον ενεργειακό εφοδιασμό. Για τον λόγο αυτό μέσα στις δεκαετίες η ΕΕ έχει επενδύσει ένα σημαντικό μέρος του προϋπολογισμού της για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των νέων

προκλήσεων, μέσω της εκπόνησης μελετών για την καταγραφή των ευκαιριών που δύναται να έχει η Ένωση για την αποθήκευση και μεταφορά καυσίμων μέσω αγωγών για την εξασφάλιση των αναγκών των χωρών. Με τον τρόπο αυτό επιδιώκει να αυξήσει την ανταγωνιστικότητα στον κλάδο, παρέχοντας έτσι πολύτιμες γνώσεις για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και τους ερευνητές, πράγμα το οποίο θα συμβάλλει στην κατάρτιση και σχεδίαση πράσινων πολιτικών της ΕΕ.

Λέξεις κλειδιά: κατανάλωση ενέργειας, βιώσιμη ενέργεια, ενεργειακά συστήματα χαμηλών εκπομπών άνθρακα, Ευρωπαϊκή Ένωση, Ενεργειακός Χάρτης Ενέργειας, Πράσινη Βίβλος, ενεργειακή ασφάλεια

"EUROPEAN UNION ENERGY POLICY"

Abstract

The European Union taking progressive steps towards the adoption of a more pro-environmental energy policy on the way to European integration had to take many initiatives regarding issues affecting the Union. One of these issues was and still is dealing with the security of its supply, issues related to environmental protection but also highlighting ways to maximize energy efficiency. As the above issues gradually gained importance, a common position of action on the part of the EU was necessary, leading sooner or later to the shift of energy policy from a completely national issue to a supranational policy initiative. EU action since 2005 has shaped a strong energy policy at EU level, setting ambitious targets for the future. Through successive fermentations, the Union is able to recognize the increasingly pressing challenges facing the member states, such as the ever-increasing needs to import energy, raising questions about any environmental impacts from energy production and its reckless use. Within its plan, the Union seeks to implement a strategy based on three interrelated elements, which are sustainable development with low carbon emissions, competitiveness through a single energy market in order to reduce energy costs and, finally, energy security. It is a fact that due to the recent increases in fuel prices, combined with the future scarcity of fossil fuels and increased pollution, questions are being raised about the efficient use of energy. Through this strategy sooner or later the smooth transition to a more sustainable and environmentally conscious economy and by extension society will occur. The modern reality has become increasingly uncertain due to social and political conflicts, creating further insecurity issues for energy supply. For this reason, over the decades, the EU has invested a significant part of its budget to deal more effectively with the new challenges, through the preparation of studies to record the opportunities that the Union may have for the storage and transport of fuels through pipelines for the ensuring the needs of the countries. In this way it seeks to increase competitiveness in the sector, thereby providing valuable insights for policy makers and researchers, which will contribute to the preparation and design of EU green policies.

Keywords: energy consumption, sustainable energy, low-carbon energy systems, European Union, Energy Energy Map, Green Paper, energy security

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΕ	1
1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1.2 ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ & ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΕΠΙΤΕΥΞΗΣ	4
1.3 ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ.....	9
1.4 ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ	12
1.5 ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ & ΟΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ	14
1.6 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ.....	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 Η ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ & Ο ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΣ	19
2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	19
2.2 Η ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ & ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΠΙΤΕΥΞΗΣ.....	22
2.2.1 Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΧΑΡΤΗ.....	26
2.2.2 Η ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ.....	29
2.2.3 ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ 32	
2.3 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ.....	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΠΑΡΑΓΩΓΗ- ΖΗΤΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ - ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΜΙΓΜΑ	39
3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	39
3.2 ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΜΙΓΜΑ	43
3.3 ΚΟΣΤΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ.....	46
3.3.1 ΤΙΜΟΛΟΓΗΣΗ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ	46
3.3.2 ΤΙΜΟΛΟΓΗΣΗ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ	49
3.4 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ.....	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΕΞΑΡΤΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ & ΤΑ ΔΙΚΤΥΑ ΑΓΩΓΩΝ	53
4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	53
4.2 ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	54
4.3 ΔΙΚΤΥΟ ΑΓΩΓΩΝ.....	56
4.4 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ.....	60
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	62

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΕ

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσα από την πληθώρα δράσεων της έχει αποδείξει ότι κύριο μέλημα της είναι η προστασία του περιβάλλοντος πρωτίστως, στοχεύοντας στην παροχή μιας ποιοτικότερης ζωής στους πολίτες των κρατών μελών της. Αναμφίβολα έρχεται αντιμέτωπη με ποικίλα εμπόδια και προκλήσεις, τα οποία μέρα με τη μέρα αυξάνονται. Ένας από τους πιο απαιτητικούς τομείς με τους οποίους απασχολείται είναι ο τομέας ενέργειας. Σίγουρα η εφαρμογή μιας ενεργειακής πολιτικής που να πληροί όλες τις προϋποθέσεις σύμφωνα με τα τωρινά δεδομένα, σκεπτόμενοι τις οικονομικές κρίσεις, τις κοινωνικό- πολιτικές συγκρούσεις που βιώνει το κάθε κράτος ξεχωριστά κάνει ακόμα πιο απαιτητικό το έργο της.

Η χάραξη της ενεργειακής πολιτικής είναι αποτέλεσμα πολλών παραμέτρων που συλλέγει η Ένωση μέχρι να θέσει σε δράση τις στρατηγικές της. Τα τελευταία χρόνια είναι γεγονός ότι έχει θέσει φιλόδοξους στόχους για μείωση εκπομπών του άνθρακα, αύξηση χρήσης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και εξασφάλιση της απαιτούμενης ενέργειας για κάθε κράτος μέλος, έχοντας υπόψιν ότι εκτιμάται ότι οι ανάγκες για ενέργεια θα αυξηθούν μέχρι το 2035. Έχοντας υπόψιν αυτή τη ραγδαία αύξηση και συνυπολογίζοντας και τις αυξομειώσεις στις τιμές των καυσίμων η ΕΕ προσπαθεί να καταστρώσει σχέδια για μια πιο ασφαλή αποθήκευση και μεταφορά καυσίμων προς όλα τα κράτη στοχεύοντας στην ενεργειακή ασφάλεια των χωρών αυτών. Άλλωστε ιστορικά και μόνο έχει αποδειχθεί πόσο απαραίτητος είναι ο τομέας της ενέργειας για την εύρυθμη λειτουργία των κοινωνιών.

Η παρούσα εργασία έχει στόχο να διερευνήσει την:

1. Η μελέτη του βαθμού ευαισθητοποίησης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας γύρω από περιβαλλοντικά και κοινωνικά ζητήματα
2. Ανάδειξη των φιλόδοξων στόχων που υιοθέτησε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το 2007, στον τομέα της ενέργειας και της κλιματικής αλλαγής για το 2020
3. Ανάδειξη σημαντικών νομοθετικών πλαισίων
4. Διερεύνηση του γνώμονα των επενδύσεων για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές

5. Συλλογή αποτελεσμάτων μελετών όπου και αποδεικνύεται ότι η μελλοντική λύση είναι ο σχεδιασμός ολοκληρωμένων προσεγγίσεων στο ενεργειακό σύστημα
6. Στόχος η ανάδειξη λύσεων για την αντιμετώπιση της ολοένα και αυξανόμενης εξάρτησης της ΕΕ από την εισαγόμενη ενέργεια, εξασφαλίζοντας την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού

Για να την πραγματοποίηση των παραπάνω στόχων χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της βιβλιογραφικής ανασκόπησης. Πιο συγκεκριμένα η βιβλιογραφική ανασκόπηση είναι έρευνα που πραγματοποιείται μέσα από την συλλογή βιβλιογραφικών πηγών (ερευνητικών μελετημάτων, ερευνητικών περιοδικών, εφημερίδων, βιβλίων κτλ.). Μέσω της διεξοδικής έρευνας και της μελέτης όλων των ερευνητικών μελετημάτων που προσφέρει η ερευνητική κοινότητα και της συστηματικής καταγραφής της βιβλιογραφίας καταλήγουμε στον συνδυασμό και την σύγκριση των ερευνητικών απόψεων πάνω σε θέματα που αφορούν την ενεργειακή πολιτική της Ένωσης.

Διαχρονικά, οι διάφοροι τύποι ενέργειας αποτελούσαν βασική παράμετρο για τη παραγωγική διαδικασία και κατ' επέκταση την οικονομική μεγέθυνση των αναπτυσσόμενων βιομηχανικών χωρών μέσα στο οικονομικά ανταγωνιστικό διεθνές περιβάλλον. Επιπλέον, κάθε σύνολο δράσεων των ατόμων μέσα στις κοινωνίες που επιτελούνται είναι αποτέλεσμα της καθοριστικής βοήθειας που παρήχε η ενέργεια. Ανέκαθεν ο τομέας της ενέργειας κατήχε πρωτεύον ρόλο στις δραστηριότητες των ανθρώπων καθώς καθορίζει την οικονομική δραστηριότητα τους και κατά επέκταση την καθημερινότητά τους. Κατά συνέπεια τα βήματα από τον σχεδιασμό μιας ενεργειακής πολιτικής μέχρι την υλοποίησή της είναι σημαντικά αφού θα καθορίσουν τα δεδομένα για την επιτυχημένη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη κάθε κράτους μέσα στην ανταγωνιστική διεθνή αγορά.

Στις μέρες μας ολοένα και περισσότερο εξετάζεται ο ρόλος της ενέργειας ως παράγοντας επίδειξης τόσο οικονομικής αλλά και πολιτικής ισχύος και πως αυτός συσχετίζεται με τη δύναμη και τη κυριαρχία των κρατών έναντι των διεθνών σχέσεων (Vernay, Sebi, & Arroyo, 2023). Η ενέργεια έχει μετατραπεί ως βασικό μέλημα όλων των πολιτικών, μέσω της αναζήτησης συμπράξεων παρέχοντας τη δυνατότητα ανάπτυξης αλλά και οικονομικής μεγέθυνσης των κρατών. Μακροχρόνιος στόχος είναι να διασφαλιστεί η αναγκαία ποσότητα ενέργειας, ιδίως σε περιπτώσεις όπου η εγχώρια παραγωγή δεν είναι σε θέση να ικανοποιήσει τις ανάγκες αυτές. Άλλωστε οι σύγχρονες θεωρίες πλέον ταυτίζουν τον όρο της ενεργειακής ασφάλειας με την εθνική ασφάλεια και κατ' επέκταση τη διεθνή. Κύριο

μέλημα είναι η δυνατότητα κατανάλωσης των διαθέσιμων φυσικών πόρων για κατανάλωση ενέργειας, με την με τη δυνατότερη χαμηλή τιμή συμβάλλοντας έτσι στην εύρυθμη λειτουργία των σύγχρονων οικονομιών, αφού οι καταναλωτές θα μπορούν να έχουν όλοι πρόσβαση στις προσιτές τιμές (Bouzarovski, Petrova, & Sarlamanov, 2012). Έτσι υπό το πρίσμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) θέτονται βασικές προτεραιότητες αναφορικά με την ενεργειακή ασφάλεια των κρατών μελών, στοχεύοντας στην εφαρμογή πολιτικών και δράσεων που θα ενισχύουν την ενεργειακή αυτοτέλεια των εκάστοτε χωρών, αποδεδεσμεύοντας σιγά σιγά την ανάγκη για εξάρτηση από τις μεγάλες παραγωγικά χώρες καυσίμων. Ωστόσο, σύμφωνα με τις τωρινές συνθήκες είναι γεγονός ότι το παγκόσμιο σκηνικό είναι σχετικά αβέβαιο ως προς τον τομέα ενέργειας αφού ταυτόχρονα επικρατεί ένα ρευστό οικονομικό και γεωπολιτικό περιβάλλον στην Ευρώπη, κάνοντας ακόμα πιο δύσκολη την ενεργειακή της αυτονόμηση (Gökgöz & Güvercin, 2018). Για το λόγο αυτό, επιτακτική ανάγκη αποτελεί η διαμόρφωση ενός ασφαλούς συνεκτικού ενεργειακού πλαισίου που θα εδραιωθεί με γερές βάσεις μέσω ισχυρών συμφωνιών αλλά και μέσω μιας ισχυρής ενιαίας ευρωπαϊκής ενεργειακής και εξωτερικής πολιτικής, η οποία θα βασίζεται στην αρχή της ενεργειακής ασφάλειας όλων των κρατών μελών της.

1.2 ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ & ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΕΠΙΤΕΥΞΗΣ

Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης στην Ευρώπη αποτελεί θεμελιώδη και πρωταρχικό στόχο, ο οποίος περιλαμβάνεται στο άρθρο 2 της Συνθήκης της Λισαβόνας. Μέσα σε ένα περιβάλλον ανασφάλειας η βιώσιμη ανάπτυξη αποσκοπεί να διασφαλίσει την δημιουργία ενός σταθερού φυσικού περιβάλλοντος, προωθώντας έννοιες όπως η βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή προϊόντων ενώ ταυτόχρονα είναι υπέρμαχος της εξάλειψης της φτώχειας. Μακροχρόνιος στόχος αυτών των ενεργειών είναι να διασφαλιστεί ότι όλοι οι πολίτες έχουν πρόσβαση σε πηγές σταθερής, βιώσιμης και σύγχρονης ενέργειας σε προσιτές τιμές.

Στα πλαίσια αυτά η Ένωση κλήθηκε να αναπτύξει την ιδέα μιας κοινής ενεργειακής πολιτικής, η οποία διαμορφώθηκε βαθμιαία γύρω από αυτόν τον κοινό στόχο διασφάλιση απρόσκοπτης φυσικής διάθεσης ενεργειακών προϊόντων και υπηρεσιών στην αγορά, σε τιμή προσιτή για όλους τους καταναλωτές τόσο ιδιώτες όσο και βιομηχανίες, χωρίς καμία σύγκριση, διασφαλίζοντας έτσι την ταυτόχρονη υλοποίηση των ευρύτερων κοινωνικών αλλά και κλιματικών στόχων που θέτονται εκάστοτε στα πλαίσια της Ε.Ε.. Ακρογωνιαίος λίθος αποτελεί η Συνθήκη της Λισαβόνας όπου περιλαμβάνονται αναλυτικά οι κεντρικοί στόχοι της ενεργειακής πολιτικής, οι οποίοι είναι η ασφάλεια εφοδιασμού, η ανταγωνιστικότητα στις αγορές αλλά και η βιωσιμότητα (Liobikienė & Butkus, 2017, pp. 298-309). Σαφώς η πρόοδος και η επίτευξη των παραπάνω στόχων εξαρτάται από το τι τακτικές θα ακολουθήσει η Ευρώπη για τον τομέα της ενέργειας. Μέσα στις δεκαετίες έχει μια σχετική πρόοδος, αλλά έχοντας ακόμα μεγάλο περιθώριο βελτίωσης. Το κεντρικό πρόβλημα της Ευρώπης εντοπίζεται στα ενεργειακά της συστήματα, τα οποία δεν έχουν γρήγορη προσαρμοστικότητα, και οι ολοένα αυξανόμενες προκλήσεις της καθημερινότητας κάνουν ακόμα πιο δύσκολη την εφαρμογή τους. Αναμφίβολα το έργο της Ε.Ε. θα γίνει ακόμα πιο δύσκολο σκεπτόμενοι ότι εντάσσονται στην Ένωση χώρες, οι οποίες έχουν παρωχημένες εγκαταστάσεις σε συνδυασμό με τις μη ανταγωνιστικές ενεργειακές οικονομίες που διαθέτουν, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ο χρόνος προσαρμογής θα είναι μεγαλύτερος στα καινούργια δεδομένα, καθυστερώντας έτσι τον γενικότερο εκσυγχρονισμό της ΕΕ.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση σύμφωνα με την ιστορική της πορεία και βάση δεδομένων εξάγεται το συμπέρασμα ότι στόχος από την αρχική της σύσταση με τη θέσπιση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) έως και σήμερα, ήταν η υιοθέτηση μιας

ενοποιημένης πολιτικής ως προς την αγορά ενέργειας, με στόχο να δρα προς όφελος των κρατών μελών. Με τον τρόπο αυτό η Ένωση θα αποκτήσει την κινητήριο δύναμη, ώστε να δημιουργήσει μια ανταγωνιστική οικονομία, θωρακίζοντας έτσι την οικονομία της έναντι των εξωτερικών διεθνών προκλήσεων. Η ΕΕ επιδιώκει να μετατραπεί παγκοσμίως φορέας καινοτομίας σε θέματα που εγείρουν ευαισθητοποίηση όπως είναι η προστασία του περιβάλλοντος, μεριμνώντας ταυτόχρονα για τον μετριασμό των δυσμενών επιπτώσεων που εντείνουν το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής.

Σε αυτό σημαντικό ρόλο θα παίζει η παραγωγική χρήση των πόρων, οι οποίοι είναι θεμιτό να καταναλώνονται σε προσιτές τιμές. Η ΕΕ είναι απαραίτητο να λάβει ρηξικέλευθες λύσεις για τη μακροπρόθεσμη αειφόρο ανάπτυξη, δημιουργώντας ευκαιρίες για νέες θέσεις εργασίας, στοχεύοντας σε μια ποιοτικότερη ζωή για τους πολίτες. Στα πλαίσια αυτά απαραίτητη είναι η συνεργασία των κρατών μελών, τα οποία έχουν ταχθεί υπέρ της συχνής και έγκαιρης αντιμετώπισης των εν λόγω προκλήσεων μέσω πολιτικών και δράσεων σε ενωσιακό επίπεδο, με στόχο τον αποτελεσματικότερο τρόπο αντιμετώπισης με τις λιγότερες αποκλίσεις. Συγκεκριμένα αυτή η τακτική συμπεριλαμβάνει τον «εξευρωπαϊσμό» της ενεργειακής πολιτικής μέσω χρηματοδοτικής στήριξης που θα παρέχει η Ένωση με προτεραιότητα τις δημόσιες ανάγκες που δεν είναι σε θέση να καλύψουν οι κρατικές αγορές ατομικά, αλλά είναι σε θέση να το παρέχει η διευρυμένη Ευρώπη μεγιστοποιώντας έτσι την αξία των αγαθών.

Στον δρόμο προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ξεκινώντας το ταξίδι τους από τον σχηματισμό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, δεσμεύτηκαν να αφομοιώσουν την ανάγκη δημιουργίας μιας ενιαίας ελεύθερης αγοράς, κατανοώντας την ανάγκη για την ύπαρξη ενός μέσου που θα βελτίωνε την αποτελεσματικότητα των αγορών καθώς θα στόχευε στην επίτευξη της οικονομικής ανάπτυξης των ενταγμένων χωρών (Schmitter, 2002, pp. 51-69). Η εσωτερική αγορά αποτελείται από συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που την διαφοροποιούν έναντι των άλλων. Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με τις διατάξεις της Συνθήκης είναι ένας χώρος χωρίς εσωτερικά σύνορα μέσα στον οποίο εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των προσώπων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων. Μέσα στις πολυπληθείς δράσεις της, η Ένωση έχει δώσει ιδιαίτερη έμφαση στις επιχειρήσεις κοινής ωφελείας, κοινώς επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες ή προϊόντα στον τελικό καταναλωτή μέσω συστημάτων δικτύων, όπως είναι τα συστήματα τηλεπικοινωνιών, μεταφορών, παροχής ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, νερού, κ.λπ κοινώς αγαθά καθημερινής ανάγκης. Οι επιχειρήσεις αυτές, εξαιτίας της απαιτητικής

λειτουργίας τους έχουν αυξημένο κόστος κατασκευής και κατά επέκταση λειτουργίας των συστημάτων δικτύων για την παροχή των υπηρεσιών ή προϊόντων τους.

Στην ΕΕ, ολοένα και περισσότερο επιδιώκεται η επέκταση της παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, το οποίο προκύπτει από έργα κλίμακας κοινής ωφέλειας. Αναμφισβήτητα η αιολική ενέργεια είναι πιο σημαντική στην Ευρώπη από τον ηλιακή, και για τον άνεμο το μέσο μέγεθος του έργου αυξάνεται. Τα τελευταία χρόνια οι εξελίξεις είναι πιο ελπιδοφόρες καθώς οι ανακαλύψεις τεχνολογίας και κατ' επέκταση η μείωση του κόστους υλοποίησης που σχετίζονται με την υπεράκτια αιολική ενέργεια, κατέστησαν εφικτή την πραγματοποίηση έργων κοινής ωφέλειας μεγάλης κλίμακας. Τέλος, αξιοσημείωτη είναι η πρόοδος στην ενσωμάτωση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σε κλίμακα κοινής ωφέλειας, αλλά εξακολουθεί να είναι ένα ημιτελές ταξίδι καθώς γεννιούνται ερωτηματικά όσο αφορά τους τρόπους μετάδοσης της ενέργειας, η οποία πρέπει να επεκταθεί τόσο στην ξηρά όσο και υπεράκτια. Επομένως είναι απαραίτητο τα συστήματα υλοποίησης αλλά και οι στρατηγικές που ακολουθούνται εκάστοτε να γίνουν πιο ευέλικτες και προσαρμοστικές, ενώ ταυτόχρονα απαιτείται καλύτερος σχεδιασμός της αγοράς. Κατά συνέπεια, οι επιχειρήσεις αυτές που δραστηριοποιούνται στον τομέα ενέργειας διαθέτουν εξειδικευμένα συστήματα δικτύων για τη μεταφορά και διανομή της ενέργειας τόσο για την μεταφορά ηλεκτρισμού, όσο και καυσίμων. Βέβαια απαραίτητο για την μακροημέρευσή τους είναι να μπορούν να αναγνωρίζουν τις εκάστοτε ανάγκες της καθημερινότητας παρέχοντας την τεχνογνωσία τους συμβαδίζοντας με τα θέλω των καταναλωτών.

Στα Άρθρα 114 και 194 της Συνθήκης προβλέπεται η λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και οι τυχόν επιπτώσεις στον ενεργειακό τομέα. Επιπλέον αναφέρονται οι κανόνες του ανταγωνισμού (Woerdman, 2004, pp. 167-195), για την επίτευξη της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, μέσω της πραγματοποίησης των διευρωπαϊκών δικτύων, αλλά και της εφαρμογής εμπορικής πολιτικής για την επίτευξη συνεργασίας με τρίτες χώρες, ενώ ταυτόχρονα κύριο μέλημα της Ένωσης είναι η περιβαλλοντική προστασία και η βιωσιμότητα. Μέσω της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς τέθηκε με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη στόχος η εξυγίανση των ενεργειακών τομέων όπως της ηλεκτρικής ενέργειας, του φυσικού αερίου με βάση την ελεύθερη κυκλοφορία και τον ανταγωνισμό. Μέσω της Συνθήκης του Μάαστριχτ τέθηκαν οι κυριότεροι στόχοι που διαμορφώνουν σήμερα το γενικό πλαίσιο της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Συνθήκη αυτή έθεσε τις βάσεις, για την ευαισθητοποίηση πάνω σε θέματα που αφορούσαν τον ενεργειακό τομέα. Κύριος στόχος είναι η προώθηση μιας οικονομικά και κοινωνικά ισορροπημένης

ένωσης μέσω κυρίως της δημιουργίας της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης. Σαφώς, Νομισματική Ένωση μέσω της δημιουργίας διευρωπαϊκών δικτύων θα ενισχύσει την οικονομική και κοινωνική συνοχή των πιο αποκεντρωμένων περιφερειών και περιοχών. Αναμφίβολα ελλοχεύουν κίνδυνοι που πρέπει να προσμετρήσει αντιμετωπίζοντας τους η Ε.Ε. Στην πορεία προς την ενεργειακή της αυτοτέλεια η Ένωση καλείται να αντιμετωπίσει το κυριότερο εμπόδιο που είναι η μεγάλη εξάρτηση που έχει στην εισαγωγή ενεργειακών πόρων για την κάλυψη των ολοένα και αυξανόμενων ενεργειακών της αναγκών.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στην πολυετή πορεία δράσεων του, έθεσε ως το 2007, φιλόδοξους στόχους στον τομέα της ενέργειας και της κλιματικής αλλαγής με στόχο να έχουν υλοποιηθεί μέχρι το 2020. Πιο συγκεκριμένα ένας από τους στόχους ήταν να έχει ποσοστιαία μείωση κατά 20% στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, έως που μπορεί να φθάσει έως το 30% εάν οι συνθήκες το επιτρέψουν (European , 2009). Ακόλουθος στόχος ήταν η ποσοστιαία αύξηση του μεριδίου αγοράς των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας επιδιώκοντας να φτάσει το 20% , ενώ ταυτόχρονα επιπλέον στόχος τέθηκε και η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και αυτή κατά 20%. Η Ένωση δεσμεύτηκε, να μειώσει τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, προσπαθώντας να περιορίσει το ήδη οξυμμένο φαινόμενο του θερμοκηπίου. Έτσι η ΕΕ έθεσε όριο στις βιομηχανικές χώρες να περιορίσουν τις εκπομπές άνθρακα κατά 80 έως 95% μέχρι το 2050. Με τον τρόπο αυτό ότι η Ευρώπη θα μετατραπεί στην πλέον ανταγωνιστική αγορά αφού θα έχει μια εξασφαλισμένη αιεφόρο πορεία για το μέλλον της.

Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι μέσω της Συμφωνίας του Παρισιού επετεύχθη η παγκόσμια μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα, πράγμα στο οποίο συνέβαλλαν οι παγκόσμιες επενδύσεις σε τομείς τεχνολογίας χαμηλών εκπομπών άνθρακα. Γνώμονας των επενδύσεων αυτών ήταν η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, πράγμα μια τάση η οποία συνεχίζεται μέχρι και σήμερα. Η ενδυνάμωση του συγκριτικού πλεονεκτήματος της ΕΕ στις τεχνολογίες χαμηλών εκπομπών άνθρακα θα δημιουργήσει μελλοντικές ευκαιρίες απασχόλησης και ανάπτυξης. Για να επιτευχθούν οι στόχοι της ενεργειακής και κλιματικής πολιτικής της ΕΕ, απαιτείται ένα ευρύ φάσμα καινοτομιών χαμηλών εκπομπών άνθρακα σε διάφορους τομείς όπως η ηλεκτρική ενέργεια, η θέρμανση και η ψύξη, οι μεταφορές, το δομημένο περιβάλλον και οι ενεργοβόροι βιομηχανικοί τομείς, συμπεριλαμβανομένου του σιδήρου και του χάλυβα , μέταλλα, τσιμέντο, πολτός και χαρτί και χημικά. Μέσα στις προτεραιότητες που θέτει η ΕΕ για τις παγκόσμιες αγορές τεχνολογίας χαμηλών εκπομπών άνθρακα είναι οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, συμπεριλαμβανομένης της αποθήκευσης ενέργειας, της αύξησης της

ενεργειακής απόδοσης στα κτίρια και τη βιομηχανία, αλλά και τις βιώσιμες μεταφορές μέσω της αποτελεσματικής δέσμευσης και αποθήκευσης/χρήσης άνθρακα. Ολοένα και πιο σημαντικές γίνονται οι μελέτες και ο σχεδιασμός ολοκληρωμένων προσεγγίσεων στο ενεργειακό σύστημα, συμπεριλαμβανομένων της δημιουργίας συστημάτων έξυπνων δικτύων και έξυπνων λύσεων για καταναλωτές μέσω συστημάτων υδρογόνου για τη δημιουργία έξυπνων πόλεων. Η ΕΕ έχει συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι του υπόλοιπου κόσμου καθώς είναι εξαιρετικά εξειδικευμένη στην έρευνα και την καινοτομία στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αλλά και στην ενεργειακή απόδοση των κτιρίων καθώς έχει αυξήσει την εξειδίκευσή της στα ανανεώσιμα καύσιμα, τη βιοενέργεια, τις μπαταρίες και την ηλεκτροκίνηση (Tagliapietra, 2019, pp. 950-954).

Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητο να υιοθετηθούν ισχυρότερες και πιο στενευμένες πολιτικές για την προώθηση της μακροπρόθεσμης απαλλαγής από τις ανθρακούχες εκπομπές της βιομηχανίας στην Ευρώπη. Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα, λοιπόν στην ενίσχυση της ανακύκλωσης υλικών, μέσω της επέκτασης της οδηγίας για τον οικολογικό σχεδιασμό (2009/125/ΕΚ). Σε κάθε περίπτωση κύρια προτεραιότητα της ΕΕ είναι να διασφαλιστεί ότι οι πολιτικές εκτυλίσσονται με δημοκρατικό, διαφανή και αντιπροσωπευτικό τρόπο μέσω της σαφούς αιτιολόγησης και της ισορροπημένη αξιολόγησης των εκάστοτε επιλογών των στρατηγικών. Αυτό εξασφαλίζεται μέσω των εκτιμήσεων αντικτύπου, οι οποίες συνοδεύουν όλες τις νομοθετικές προτάσεις που απεικονίζουν τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα/κόστος των διαφόρων δράσεων πολιτικής και αιτιολογώντας την πορεία που ακολουθήθηκε στην προτεινόμενη πολιτική. Έχοντας υπόψιν τις αυξημένες απαιτήσεις της σύγχρονης πραγματικότητας, οι νέες προτάσεις ενεργειακής πολιτικής καταρτίζονται βάσει ευρειών διαβουλεύσεων συμπεριλαμβανομένου των ενδιαφερόμενων όπως είναι οι εθνικές αρχές, οι περιφερειακοί φορείς, οι βιομηχανικές ενώσεις, οι εταιρείες, οι καταναλωτές καθώς και οι ενώσεις που αφορούν μη κυβερνητικές οργανώσεις.

1.3 ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Ανέκαθεν, η ενέργεια ήταν στο επίκεντρο των διαδικασιών προς την ολοκλήρωση της ΕΕ. Το 1951 η Συνθήκη των Παρισίων, που ίδρυσε την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) που αποτελείται από της Γαλλίας, της Δυτικής Γερμανίας, της Ιταλίας και των τριών χωρών της Μπενελούξ, αποδεικνύει ξεκάθαρα αυτό το επιχείρημα, που είχε ως στόχο να ευνοήσει την ευρωπαϊκή διπλωματική και οικονομική σταθερότητα μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Έτσι, το 1951 έξι ευρωπαϊκές χώρες αποφάσισαν να ενώσουν τις δυνάμεις τους σε δύο βασικούς τομείς της οικονομίας, τον άνθρακα και τον χάλυβα, δημιουργώντας έτσι μια Κοινότητα αποσκοπώντας στην αποφυγή των συγκρούσεων, δημιουργώντας έναν χώρο ευνοϊκό με θεμέλιους λίθους της τη συνεργασία, την ευημερία και την ασφάλεια.

Έτσι συστάθηκε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) και εφαρμόστηκε διαδικαστικός έλεγχος στους ενεργειακούς πόρους ανοίγοντας το δρόμο για μεγαλύτερη οικονομική συνεργασία γενικά. Η ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (EURATOM) το 1957, παράλληλα με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) που συμφωνήθηκε μέσω των Συνθηκών της Ρώμης, ενίσχυσε αυτόν τον σκοπό, για την ανάπτυξη της πυρηνικής ενέργειας προκειμένου να καλύψει το έλλειμμα που θα άφηνε η αναμενόμενη εξάντληση των ευρωπαϊκών κοιτασμάτων άνθρακα, ενώ παράλληλα θα δημιουργούνταν μια κοινή αγορά για την πυρηνική ενέργεια στην Ευρώπη.

Η πολυπλοκότητα στοχοθεσίας και η ύπαρξη διαφορετικών οραμάτων μεταξύ των κρατών μελών οδήγησαν στην εστίαση σε εθνικό επίπεδο στη δεκαετία του 1960, καθώς οι περισσότερες κυβερνήσεις της Δυτικής Ευρώπης υποστήριζαν την ανάπτυξη πυρηνικής ενέργειας ως υποκατάστατο της αυξημένης εξάρτησής τους από τις εισαγωγές πετρελαίου, άνθρακα και/ή φυσικού αερίου. Επιπλέον οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ), με εξαίρεση την υδροηλεκτρική ενέργεια σε χώρες με σημαντικό δυναμικό, προσέλκυσαν πολύ μικρό ενδιαφέρον, καθώς το αρχικό τους κόστος εγκατάστασης και συντήρησης κρίθηκε κοστοβόρο.

Καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960 και το πρώτο μισό της δεκαετίας του 1970, η δραστηριότητα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας παρέμεινε περιορισμένη. Τα κράτη μέλη εξακολουθούσαν να παρεμποδίζουν τη δυνατότητα της ΕΕ να διαμορφώσει άποψη και να ανταχθεί έναντι των εξωτερικών χωρών παραγωγής και προμηθευτών ενέργειας και να σχεδιάσει ενεργειακές πολιτικές σε όλη την ΕΕ. Για χρόνια οι επτά μεγαλύτερες εταιρείες

πετρελαίου ήλεγχαν το μεγαλύτερο μέρος της παγκόσμιας παραγωγής πετρελαίου σε ποσοστό 82% του συνόλου, της διύλισης σε ποσοστό 65% και της διανομής αυτών σε ποσοστό που ανέρχονταν στο 62%. Στις αρχές της δεκαετίας του 1970 σημειώθηκε μια τάση για τη διαμόρφωση μιας κοινής ενεργειακής πολιτικής. Ακολούθως, το 1974 στη σύνοδο κορυφής της Κοπεγχάγης, τα κράτη μέλη συμφώνησαν σε μια δήλωση για την ενεργειακή πολιτική, εγκρίνοντας κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την προσφορά και τη ζήτηση ενέργειας (Alaton & Tounquet, 2021). Πληθώρα νομοθετημάτων επισφράγισαν ότι η ενέργεια θα βρίσκεται στην ατζέντα των ενεργειών της ΕΕ. Χαρακτηριστικά η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1986), η Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992) και στη συνέχεια η Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997) διεύρυναν το επίκεντρο των θεμάτων που σχετίζονται με την ενέργεια με κύριο θέμα την ασφάλεια του εφοδιασμού (Bouzarovski, Petrova, & Sarlamanov, 2012). Σταδιακά αν και τα προβλήματα της απορρύθμισης της αγοράς ενέργειας, της προστασίας του περιβάλλοντος και της κλιματικής αλλαγής έγιναν πιο εμφανή, δεν εντάχθηκαν στην ευρωπαϊκή νομοθεσία, καθώς η κλιματική αλλαγή δεν ήταν ακόμη ψηλά στην ημερήσια διάταξη.

Το 1990 την αρχή για θέματα που αφορούσαν την κλιματική αλλαγή και την ενεργειακή ασφάλεια έκανε η πρώτη έκθεση αξιολόγησης της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC) που σε συνδυασμό με την έγκριση του πρωτοκόλλου του Κιότο ¹ ώθησαν το 1997 το εκτελεστικό όργανο της ΕΕ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή-ΕΚ) στις αρχές της δεκαετίας του 2000 να αναπτύξει μια κοινή θέση σχετικά με σημαντικά στρατηγικά ζητήματα. Από τα μέσα της δεκαετίας του 2000, η Επιτροπή προσπάθησε να συμβάλλει στην αλλαγή των πολιτικών κανόνων. Ενώ τα κράτη μέλη διατηρούν σημαντική κυριαρχία, η Επιτροπή έχει καταφέρει να πετύχει από το 2006 να είναι αρμόδια σε θέματα που αφορούν τις εσωτερικές και σε μικρότερο βαθμό τις εξωτερικές διαστάσεις της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ. Στη συνεδρίαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις 27 Οκτωβρίου 2005 στο Λονδίνο μετά από πολλά χρόνια προσπαθειών εγκρίθηκε μια υποχρεωτική έννοια αυτή της ενεργειακής πολιτικής, γεγονός το οποίο θα άλλαζε μελλοντικά πολλά θέματα διαχείρισης στον τομέα της ενεργειακής πολιτικής.

Ήδη από το 2007 η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας σηματοδότησε την αρχή ενός σχεδίου δράσης ονόματι «Μια ενεργειακή πολιτική για την Ευρώπη» μέσα από το οποίο

¹ Το **Πρωτόκολλο του Κιότο** περιέχει τα απαραίτητα βήματα για τη μακροπρόθεσμη αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος που προκαλείται λόγω της αύξησης των ανθρωπογενών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Τα κράτη που το έχουν συνυπογράψει δεσμεύονται να ελαττώσουν τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου την πρώτη περίοδο ανάληψης υποχρεώσεων (2008-2012) κατά ένα συγκεκριμένο στόχο σε σχέση με τις εκπομπές του 1990

θα καθορίζονταν οι τρεις κύριες προκλήσεις για την ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική, οι οποίες εντέλει θα αποτελούσαν μέχρι και σήμερα τον πυρήνα της κοινής ενεργειακής πολιτικής. Οι προκλήσεις αυτές αφορούν την βιωσιμότητα, την ασφάλεια εφοδιασμού και την ανταγωνιστικότητα. Προκειμένου να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι, η ΕΚ έπρεπε να ποσοτικοποιήσει τους στόχους, τους περίφημους στόχους 20/20/20 έως το 2020, έτσι ώστε να είναι μετρήσιμη η πρόοδος. Στη νομοθεσία λίγο αργότερα ήρθε να συμπληρώσει το σχέδιο δράσης με αλλαγές τη Συνθήκη της Λισαβόνας (2007) που τελικά περιελάμβανε ειδική διάταξη που αφορούσε την ενέργεια.

Ήδη από τον Φεβρουάριο του 2015, η Επιτροπή συνέταξε μια ανακοίνωση με την ονομασία «*Energy Union Package*. Στρατηγική-πλαίσιο για μια ανθεκτική ενεργειακή ένωση με μελλοντική πολιτική για την αλλαγή του κλίματος». Η Επιτροπή μέσω της ανακοίνωσης της, παρουσίασε πλήρως το όραμά της για ένα ευρωπαϊκό ενεργειακό σύστημα, το οποίο ενώνει και τα τρία υφιστάμενα πλαίσια δημιουργώντας ένα περιβάλλον ασφαλές, βιώσιμο και ανταγωνιστικό, παράγοντας οικονομικότερα και προσφέροντας σε προσιτές τιμές την ενέργεια. Η Επιτροπή διευκρινίζει ότι «η επίτευξη αυτού του στόχου θα απαιτήσει έναν θεμελιώδη μετασχηματισμό του ενεργειακού συστήματος της Ευρώπης» μακριά από τα 28 διαφορετικά εθνικά ρυθμιστικά πλαίσια προς ένα κοινό ευρωπαϊκό πλαίσιο. Τον Μάρτιο του 2015 η στρατηγική που διαμόρφωσε η Επιτροπή αποτελούνταν από πληθώρα μέτρων, τα οποία περιλάμβαναν 5 διαστάσεις που εγκρίθηκαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο: πρώτον την ενεργειακή ασφάλεια, την αλληλεγγύη αλλά και την εμπιστοσύνη, δεύτερον μια πλήρως ολοκληρωμένη ευρωπαϊκή αγορά ενέργειας, τρίτον την βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης, τέταρτον την απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές δημιουργώντας πιο βιώσιμες οικονομίες και πέμπτων την έρευνα, την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα στις αγορές (Ringel & Knodt, 2018, pp. 209-220).

Η ολοένα και πειστική πραγματικότητα καθιστά αναγκαία την επιτάχυνση της απαλλαγής από τις ανθρακούχες εκπομπές του ηλεκτρικού συστήματος, πράγμα το οποίο έχει αναζωπυρώσει το ενδιαφέρον της κοινότητας για τα ενεργειακά θέματα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνώρισε για πρώτη φορά τον ρόλο των ενεργειακών κοινοτήτων στο πλαίσιο ενός προτεινόμενου νομοθετικού μέτρου, της δέσμης μέτρων για την Καθαρή Ενέργεια για όλους τους Ευρωπαίους του 2016. Έκτοτε, εισάχθηκαν δύο νέες έννοιες στην ενεργειακή κοινότητα που αφορούσαν ξεχωριστές Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πιο συγκεκριμένα η αναδιτύπωση της Οδηγίας για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (RED II) του 2018 εισάγει τις «Κοινοτήτες Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας» (REC) και η Οδηγία για την Εσωτερική Αγορά Ηλεκτρικής Ενέργειας του 2019 (IEMD) αναφέρει τις «Ενεργειακές

Κοινότητες των πολιτών» (CECs). Και οι δύο οδηγίες αντιμετωπίζουν τις ενεργειακές κοινότητες ως «νομικές οντότητες που βασίζονται στην ανοιχτή και εθελοντική συμμετοχή, που ελέγχονται αποτελεσματικά από τα μέλη, και των οποίων ο πρωταρχικός σκοπός είναι να παρέχουν περιβαλλοντικά, οικονομικά ή κοινωνικά οφέλη» (Ringel & Knodt, The governance of the European Energy Union: Efficiency, effectiveness and acceptance of the Winter Package 2016, 2018, pp. 209-220).

1.4 ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση χρησιμοποιεί διαφορετικούς τρόπους διακυβέρνησης, Συγκεκριμένα βασίζεται σε υβρίδιο διαφορετικών τρόπων διακυβέρνησης που αναφέρονται στις ευρείες κατηγορίες ιεραρχίας, δικτύου και αγορών, καθώς παρατηρούνται στοιχεία ομοσπονδίας αλλά και συνομοσπονδίας (EE, 2016, σσ. 1-388). Σε τελική ανάλυση, ο τρόπος διακυβέρνηση μπορεί να χαρακτηριστεί από ένα σύνολο συγκεκριμένων χαρακτηριστικών μέσα στα οποία περιλαμβάνονται διαδραστικές ενέργειες, οι οποίες βασίζονται σε «οριζόντιες μορφές αλληλεπίδρασης μεταξύ παραγόντων που έχουν αντικρουόμενους στόχους, αλλά που είναι επαρκώς ανεξάρτητοι μεταξύ τους, ώστε κανένας από τους δύο δεν μπορεί να επιβάλει μια λύση στον άλλον και ωστόσο επαρκώς αλληλεξαρτώμενος ώστε και οι δύο θα έχαναν αν δεν υπήρχε λύση». Στις ρυθμίσεις αυτές παρατηρείται μια πολυεπίπεδη διακυβέρνηση, όπου δεν υπάρχει ένα κέντρο λήψης αποφάσεων αλλά για όλο αυτό συνεργάζονται διαφορετικοί τύποι παραγόντων, μη κρατικοί και υπερεθνικοί παράγοντες σε διάφορα αλληλοσυνδεδεμένα επίπεδα και πολλές φορές σε αλληλεπικαλυπτόμενες αρμοδιότητες. Αυτές οι μορφές φιλελεύθερης διακυβέρνησης έχουν ως στόχο τους «την επίλυση κοινωνικών προβλημάτων ή τη δημιουργία κοινωνικών ευκαιριών» (Ringel & Knodt, 2018, pp. 209-220). Οι τρόποι διακυβέρνησης έχουν μεγάλο εύρος, το οποίο επεκτείνεται από την υπερεθνική ιεραρχική διακυβέρνηση, όπως στη συνήθη νομοθεσία που επιτρέπει την υιοθέτηση νομικά δεσμευτικών αποφάσεων, έως τις μορφές ήπιας διακυβέρνησης που αποσκοπούν στην καθοδήγηση της συμπεριφοράς χωρίς νομικά δεσμευτικές ενέργειες. Αναμφίβολα, ο τρόπος με τον οποίο ασκείται διακυβέρνηση εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την κατανομή των αρμοδιοτήτων σε ένα δεδομένο πεδίο πολιτικής.

Επιπλέον, ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα της ενεργειακής πολιτικής είναι η «συνδεδετική ποιότητά» της: η ενέργεια ως τομέας πολιτικής είναι ένα σχεδόν κλασικό εγκάρσιο ζήτημα,

που συνδέεται στενά με τις πολιτικές για το κλίμα, ειδικότερα, αλλά και με τις πολιτικές αναπτυξιακής συνεργασίας, έρευνας και καινοτομίας, εμπορικές πολιτικές και εξωτερικές πολιτικές και πολιτικές ασφάλειας. Έτσι, η διακυβέρνηση της ενεργειακής πολιτικής μπορεί επίσης να πραγματοποιηθεί, π.χ., με αναφορά στις αρμοδιότητες της ΕΕ στον τομέα πολιτικής της κλιματικής αλλαγής (αναφορά στα άρθρα 191 και 192 ΣΛΕΕ) (Müller, Knodt, & Piefer, 2016, pp. 17-32). Ωστόσο, η συνδετική ποιότητα, καθώς και οι επακόλουθες συνέπειες και προκλήσεις της, δεν είχαν συμπεριληφθεί μέχρι τότε στο πλαίσιο δράσης της ενεργειακής πολιτικής.

Η ΕΕ ηγείται των παγκόσμιων προσπαθειών για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής θέτοντας φιλόδοξους στόχους για μια ΕΕ ουδέτερη ως προς τον άνθρακα έως το 2050. Για να εκπληρωθούν όμως οι κλιματικοί στόχοι της Συμφωνίας του Παρισιού, πρέπει να αναπτυχθεί ένα βιώσιμο, αποδοτικό, ανταγωνιστικό και ασφαλές ενεργειακό σύστημα, το οποίο θα δημιουργήσει μια πιο ευέλικτη αγορά. Αυτό το έγγραφο παρουσιάζει τη σύνθεση των βιώσιμων δικτύων παροχής ανανεώσιμων πηγών ενέργειας εντός της ΕΕ-27, προτείνοντας μια σταδιακή ενεργειακή μετάβαση στους τομείς των μεταφορών και της ενέργειας, επιτυγχάνοντας έναν ουδέτερο στόχο εκπομπών άνθρακα έως το 2050. Μακροχρόνιος στόχος είναι η μεγιστοποίηση της καθαρής παρούσας αξίας της βιωσιμότητας, λαμβάνοντας υπόψη διαφορετικούς πόρους βιομάζας και αποβλήτων για την παραγωγή βιοκαυσίμων, ανανεώσιμης ηλεκτρικής ενέργειας, υδρογόνου, τροφίμων και βιοπροϊόντων, χρησιμοποιώντας διαφορετικούς τύπους τεχνολογιών. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, με την περαιτέρω ανάπτυξη των υφιστάμενων τεχνολογιών, ο στόχος μιας ΕΕ ουδέτερης από άνθρακα μπορεί να επιτευχθεί χωρίς να διακυβεύεται η αυξομείωση της παραγωγής τροφίμων. Τα αιολικά πάρκα ως μέσο ανανεώσιμης πηγής ενέργειας έχουν αποδειχθεί η πιο υποσχόμενη λύση αυτή τη στιγμή, χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η ταχεία εξάπλωση τους στον τομέα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, ενώ αντίστοιχα και η χρήση των ηλιακών φωτοβολταϊκών αυξάνεται με την πάροδο των ετών, με το εκτιμώμενο ποσοστό μέχρι το 2050 να φτάνει το 43% της συνολικής παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας (Vernay, Sebi, & Arroyo, 2023, pp. 175-180). Οι μελετητές αναφέρουν ότι αυτή η προσπάθεια που κάνει η Ένωση για ενεργειακή μετάβαση εκτιμάται ότι θα μπορούσε να προσφέρει πληθώρα πλεονεκτημάτων στις οικονομικές, περιβαλλοντικές και κοινωνικές πτυχές της βιωσιμότητας, δημιουργώντας πάνω από ένα εκατομμύριο καινούργιες θέσεις εργασίας σε όλο το ευρωπαϊκό φάσμα για τα επόμενα 40 χρόνια.

1.5 ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ & ΟΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

Οι ενεργειακές πολιτικές εισάγονται μέσω της ευρωπαϊκής νομοθεσίας, (οδηγίες, κανονισμοί και αποφάσεις) η οποία βασίζεται στις Συνθήκες της ΕΕ, από τη δημιουργία της Ένωσης. Η Ε.Ε από νομικής απόψεως έχει θωρακίσει την ενεργειακή πολιτική της μέσω πληθώρας οδηγιών και Κανονισμών. Απώτερος στόχος της Ένωσης ήταν και είναι η εξυγίανση και ο εκσυγχρονισμός των δράσεων που αφορούν θέματα όπως η ενεργειακή απόδοση, η τόνωση των διασυνδέσεων για τον καλύτερο εφοδιασμό, η ελάττωση των εκπομπών αερίων του άνθρακα αλλά και η εξάπλωση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ως την πλέον σύγχρονη λύση για παραγωγή ενέργειας. Στον ευρωπαϊκό κλοιό είναι απαραίτητη η συνεργασία και αφομοίωση της ανάγκης για την εφαρμογή κοινών μέτρων από όλα τα κράτη. Μόνο με τον τρόπο αυτό θα η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας, ενώ ταυτόχρονα στοχεύεται να μεγιστοποιηθεί η ενεργειακή απόδοση, μέσω της σωστής αξιοποίησης των εκάστοτε εθνικών πηγών ενέργειας της Ε.Ε.. Μακροπρόθεσμος στόχος της Ένωσης είναι να ενδυναμώσει τις συνεργασίες της με τρίτες χώρες δημιουργώντας έτσι ένα κλίμα ενεργειακής ασφάλειας αφού θα έχει εξασφαλιστεί ο ενεργειακός εφοδιασμός.

Προτού υπογραφεί η Συνθήκη της Λισαβόνας το 2009, οι ιδρυτικές Συνθήκες της ΕΕ δεν περιλάμβαναν συγκεκριμένη διάταξη που να αφορά την δραστηριότητα της ΕΕ στον τομέα της ενέργειας. Έτσι η νομική βάση για τη σχετική με την ενέργεια νομοθεσία διαμορφώθηκε σε: Περιβάλλον (άρθρο 175), Προσέγγιση των νομοθεσιών (άρθρο 81–97), Διευρωπαϊκά δίκτυα (άρθρο 154), Δυσκολίες στην προμήθεια προϊόντων (άρθρο 100), Έρευνα (άρθρο 166) και Εξωτερικές σχέσεις (διάφορα άρθρα). Κλιμακωτά, η Συνθήκη της Λισαβόνας εισήγαγε μια ειδική νομική βάση για τον τομέα της ενέργειας με τη δημιουργία του άρθρου 194 (ΣΛΕΕ). Σε πνεύμα αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών, αυτή η πολιτική είχε ως στόχο να καθιερώσει και να εξασφαλίσει τη λειτουργία της ενεργειακής αγοράς της ΕΕ μέσω της εξασφάλισης της ασφάλειας εφοδιασμού, προωθώντας την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης και την εξοικονόμηση ενέργειας μέσω της ανάπτυξης εξελιγμένων υποδομών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, διασυνδέοντας έτσι τα υπάρχοντα ενεργειακά δίκτυα.

Αξιοσημείωτη πρωτοβουλία ήταν, το 2000, η Πράσινη Βίβλος με τίτλο «Προς μια ευρωπαϊκή στρατηγική για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού» (EC, 2000). Στην Πράσινη Βίβλο, στο επίκεντρο των δράσεων τίθονταν κύριος στόχος μια ενεργειακή

στρατηγική, η οποία θα εξασφάλιζε, για τους πολίτες της και για την εύρυθμη λειτουργία της οικονομίας, την αδιάλειπτη φυσική διαθεσιμότητα ενεργειακών προϊόντων στην αγορά σε προσιτή τιμή για όλους τους καταναλωτές, με σεβασμό στο περιβάλλον με μακρόπνοο στόχο την αειφόρο ανάπτυξη. Ακολούθως, το 2006, μια δεύτερη Πράσινη Βίβλος με τίτλο «Μια ευρωπαϊκή στρατηγική για τη βιώσιμη, ανταγωνιστική και ασφαλή ενέργεια» (Cotella, Crivello, & Karatayev, 2016, pp.13-42) σκιαγράφησε τρεις κύριους στόχους για την κοινή ενεργειακή πολιτική της ΕΕ. Πιο συγκεκριμένα ο πρώτος στόχος αφορούσε την αειφορία, η οποία θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσω δράσεων, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης ανταγωνιστικών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, της διάδοσης εναλλακτικών καυσίμων για τις μεταφορές, του περιορισμού της ζήτησης ενέργειας στην Ευρώπη, της ανάπτυξης παγκόσμιων δράσεων για την ανάσχεση της κλιματικής αλλαγής και τη βελτίωση της τοπικής ποιότητας του αέρα. Ο δεύτερος στόχος αποσκοπούσε στην ανάπτυξη της ασφάλειας του εφοδιασμού, κοινώς στην αντιμετώπιση της ολοένα και αυξανόμενης εξάρτησης της ΕΕ από την εισαγόμενη ενέργεια μέσω ολοκληρωμένων προσεγγίσεων. Οι πρακτικές που αφορούν την μείωση της εξάρτησης από την εισαγόμενη ενέργεια περιλαμβάνουν την προώθηση της μείωσης της ζήτησης, την υποστήριξη της αυξανόμενης διαφοροποίησης του ενεργειακού μείγματος της ΕΕ, με μεγαλύτερη χρήση εγχώριων και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, τη γεωγραφική διαφοροποίηση των εισαγωγών και την προώθηση επενδύσεων σε ενεργειακά αποδοτικές τεχνολογίες. Και τέλος ο τρίτος στόχος αφορούσε την ανταγωνιστικότητα, που συνεπάγεται την προώθηση μιας λειτουργικής, ανοιχτής και ανταγωνιστικής εσωτερικής αγοράς ενέργειας, προκειμένου να επιτραπεί η βελτίωση της απόδοσης ενεργειακών δικτύων, μείωση των τιμών της ενέργειας, αύξηση των επενδύσεων στην παραγωγή καθαρής ενέργειας και την ενεργειακή απόδοση και συνολική βελτίωση της οικονομίας της ΕΕ στο παγκόσμιο σενάριο. Αναντίρρητα η Πράσινη Βίβλος αποτέλεσε σηματοδότη στην αρχή μιας πιο ολοκληρωμένης ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ – με την εισαγωγή της έννοιας της «αλληλεγγύης» στα κράτη μέλη– αντιπροσωπεύοντας το πρώτο «σχέδιο δράσης για την ενέργεια» της ΕΕ. Στην πραγματικότητα, ξεκαθαρίστηκαν και τέθηκαν εκ νέου έξι βασικοί τομείς στους οποίους απαιτούνταν δράση για την αντιμετώπιση των ενεργειακών προκλήσεων. Μέσα σε αυτούς τους τομείς είναι μέχρι και σήμερα η ανταγωνιστικότητα, η εσωτερική αγορά ενέργειας, η διαφοροποίηση του ενεργειακού μείγματος, η αλληλεγγύη, η βιώσιμη ανάπτυξη, η καινοτομία, η τεχνολογία και η εξωτερική πολιτική.

Παρακάτω παρατίθεται περιληπτικά ο κατάλογος με τα βασικά κείμενα (νομοθετικά και μη) που έχει θεσπίσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και αφορούν τον τομέα της ενέργειας (Commission, 2022):

1. «Euratom Treaty (Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας) -Συνθήκη για Κοινή πυρηνική πολιτική»
2. «Άρθρο 122 ΣΛΕ.Ε. Αφορά την Ενεργειακή ασφάλεια»
3. «Άρθρα 170-172 ΣΛΕ.Ε. Αναφέρεται στα Ενεργειακά δίκτυα»
4. «Άρθρο 194 ΣΛΕΕ=Γενικότερο πλαίσιο αναφορικά με την ενέργεια»
5. «Άρθρα 216-218 ΣΛΕ.Ε. – Το πλαίσιο ενεργειών αναφορικά με την εξωτερική ενεργειακή πολιτική των κρατών μελών»
6. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο «Ευρωπαϊκή στρατηγική για την ενεργειακή ασφάλεια»
7. Οδηγία 2014/94/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Οκτωβρίου 2014 για την ανάπτυξη υποδομών εναλλακτικών καυσίμων
8. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, την Επιτροπή των περιφερειών και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων «Στρατηγική πλαίσιο για μια ανθεκτική Ενεργειακή Ένωση με μακρόπνοη πολιτική για την κλιματική αλλαγή»
9. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, την Επιτροπή Περιφερειών και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων «Καθαρή Ενέργεια για όλους τους Ευρωπαίους»
- 10.«Κανονισμός COM(2016) 861 final) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας»
- 11.«Κανονισμός COM(2016) 862 final του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ετοιμότητα αντιμετώπισης κινδύνων στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας και με την κατάργηση της οδηγίας 2005/89/ΕΚ»
- 12.«Κανονισμός (ΕΕ) 2017/1938 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25ης Οκτωβρίου 2017 σχετικά με τα μέτρα κατοχύρωσης της ασφάλειας εφοδιασμού με φυσικό αέριο και με την κατάργηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 994/2010»

- 13.«Οδηγία COM(2017) 660 final του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2009/73/EK σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου»
- 14.«Ανακοίνωση COM(2016) 49 final της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με μια Στρατηγική της ΕΕ για το υδροποιημένο φυσικό αέριο και την αποθήκευση φυσικού αερίου.»

1.6 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Τα πρώτα βήματα ξεκίνησε η Ένωση για την υιοθέτηση μιας ενεργειακής πολιτικής στον δρόμο προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση παίρνοντας τις πρώτες πρωτοβουλίες αναφορικά με την αντιμετώπιση της ασφάλειας του εφοδιασμού της Κοινότητας. Μέσω από αλληπάλληλες ζυμώσεις και μερικές δεκαετίες παίρνοντας ως αφετηρία τη δεκαετία του 1950 επιτεύχθηκε η διαμόρφωση μιας κοινής ενεργειακής πολιτικής βέβαια με διαφορούμενους στόχους, εξαιτίας των αλληλοσυγκρουόμενων συμφερόντων των κρατών μελών. Θέματα που σχετίζονται με την ενέργεια όπως η προστασία του περιβάλλοντος και η ενεργειακή απόδοση απέκτησαν βαθμιαία σημασία, επομένως η ανάγκη για κοινή θέση και συγκεκριμένη δράση της ΕΕ ενισχύθηκε και τελικά οδήγησε στη μετατόπιση της ενεργειακής πολιτικής από ένα εντελώς εθνικό ζήτημα σε μια πρωτοβουλία υπερεθνικής πολιτικής.

Από το 2005 και μετά, η ΕΚ αναπτύσσει και οδηγεί μια ισχυρή ενεργειακή πολιτική σε επίπεδο ΕΕ. Αναγνωρίζει τις ολοένα και πιο πιεστικές προκλήσεις των αυξανόμενων εισαγωγών ενέργειας, ενώ αντιμετωπίζει τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της παραγωγής και χρήσης ενέργειας. Η ανάπτυξη αυτής της στρατηγικής βασίζεται σε τρία εγγενώς συνδεδεμένα στοιχεία: βιώσιμη ανάπτυξη με χαμηλές εκπομπές άνθρακα, ενέργειες για την επίτευξη του στόχου μιας ενιαίας αγοράς ενέργειας προκειμένου να μειωθεί το ενεργειακό κόστος και να προωθηθεί η ανταγωνιστικότητα, και ενεργειακή ασφάλεια και εξωτερικές σχέσεις. Αυτές οι στενά αλληλένδετες προκλήσεις είναι πολύ δύσκολο να επιλυθούν. Ενώ η συνολική ανάπτυξη πολιτικής είναι αξιόπαινη, έχοντας βέβαια περιθώριο βελτίωσης στη χάραξη πολιτικής της Επιτροπής. Ο συνδυασμός της ενεργειακής πολιτικής με τους στόχους της πολιτικής για το κλίμα οδήγησε σε μια σειρά μέτρων (ιδίως το «πακέτο

ενέργειας και κλίματος 20/20/20») που έχει επικριθεί επειδή δεν πέρασε τη δοκιμή κόστους-οφέλους (Tol, 2012) και η αντίφαση μεταξύ των πολιτικών για το κλίμα και των πρωτοβουλιών για την εσωτερική αγορά ενέργειας μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας. Ως εκ τούτου, η ενεργειακή πολιτική της ΕΕ θα πρέπει να επανεκτιμηθεί προκειμένου να συμβιβαστούν οι βασικές προτεραιότητες που αναφέρονται παραπάνω, λαμβάνοντας υπόψη τα πρόσφατα παγκόσμια γεγονότα όπως η χρηματοπιστωτική κρίση, οι διαπραγματεύσεις για συμφωνίες για την πολιτική για το κλίμα και οι τεχνολογικές εξελίξεις στην εξερεύνηση ορυκτών καυσίμων και τις τεχνολογίες ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Η ΕΕ έχει επενδύσει σημαντικά διαθέτοντας σημαντικό μέρος του προϋπολογισμού της για τη στήριξη πράσινων επενδύσεων, συμπεριλαμβανομένων των πράσινων κινήτρων κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης του 2008, και σημαντικών προϋπολογισμών από κράτη μέλη όπως η Γερμανία και η Γαλλία. Η ΕΕ έχει θέσει φιλόδοξους στόχους για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, στοχεύοντας σε μείωση τουλάχιστον 40% έως το 2030 σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990 και να καταστεί ουδέτερη από εκπομπές άνθρακα έως το 2050. Για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση αυτών των νέων προκλήσεων θα πρέπει να διερευνηθούν επαρκώς τόσο οι κοινωνικές όσο και οι οικονομικές επιπτώσεις του πράσινου μετασχηματισμού, συμπεριλαμβανομένων της μελέτης των δυνατοτήτων για τη δημιουργία νέων ευκαιριών για θέσεις εργασίας και ανταγωνιστικότητα του κλάδου, παρέχοντας έτσι πολύτιμες γνώσεις για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και τους ερευνητές, πράγμα το οποίο θα συμβάλλει στην κατάρτιση και σχεδίαση πράσινων πολιτικών της ΕΕ. Μέσω της στρατηγικής αυτής αργά ή γρήγορα θα επέλθει η ομαλή μετάβαση σε μια πιο βιώσιμη και περιβαλλοντικά συνειδητή οικονομία και κατ' επέκταση κοινωνία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ & Ο ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΣ

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ενεργειακή ασφάλεια ορίζεται σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό Ενέργειας, ως τη δυνατότητα απόκτησης των πηγών ενέργειας διαρκώς και σε προσιτές τιμές για τους καταναλωτές. Αντίστοιχα, το Κέντρο Ενεργειακής Έρευνας Ασίας-Ειρηνικού διαχωρίζει την ενεργειακή ασφάλεια σε τέσσερις κατηγορίες, οι οποίες άπτονται στην διαθεσιμότητα, στην προσβασιμότητα, στην συνεχή παροχή ενέργειας σε προσιτή τιμή και στην αποδοχή. Αναμφίβολα ένας παράγοντας που εντείνει την ευπάθεια τόσο των χωρών εξαγωγής όσο και εισαγωγής ενέργειας στους κινδύνους της αξιοπιστίας των ενεργειακών αγορών είναι η γεωγραφική απόκλιση μεταξύ των κύριων κέντρων παραγωγής και κατανάλωσης ενέργειας. Έτσι δημιουργείται ο κίνδυνος εμφάνισης μεγάλων διαταραχών του εφοδιασμού εξαιτίας πολέμων ή πολιτικών εντάσεων, ακόμα και ακραίων καιρικών συνθηκών, ατυχημάτων, δολιοφθορών, τεχνικών βλαβών αλλά και οικονομικών κρίσεων που ολοένα ταλανίζουν τα κράτη μέλη.

Η πιεστική αυτή πραγματικότητα και η γεωγραφική αναντιστοιχία σε συνδυασμό με τις ανισορροπίες που δημιουργούνται στην αγορά ωθούν τόσο τις ανεπτυγμένες όσο και τις αναπτυσσόμενες χώρες να υιοθετήσουν άμεσες πολιτικές στον τομέα της ενεργειακής ασφάλειας. Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ) να βρίσκονται στο επίκεντρο των συζητήσεων και των πολιτικών, καθοδηγούμενες όχι μόνο από τις ανησυχίες για την ενεργειακή ασφάλεια αλλά και από την αυξημένη ευαισθησία των πολιτών σε περιβαλλοντικά θέματα. Αντικαθιστώντας τα ορυκτά καύσιμα, οι ΑΠΕ μειώνουν την ανάγκη των χωρών για εισαγωγές ενέργειας (Gökgöz, 2018, pp. 226-239), και κατά συνέπεια την εξάρτησή τους από τις χώρες εξαγωγείς. Τέλος οι ΑΠΕ παράγουν ενέργεια από τους τοπικούς φυσικούς πόρους που ανανεώνονται συνεχώς και είναι φιλικό προς το περιβάλλον, γεγονός που καθιστά τις ΑΠΕ διαθέσιμες, προσβάσιμες και αποδεκτές παγκοσμίως, πράγμα το οποίο αποδεικνύεται από τους τεράστιους παγκόσμιους προϋπολογισμούς έρευνας και ανάπτυξης (E&A) όπου τεκμηριώνουν ότι οι μορφές ΑΠΕ μειώνουν εμφανώς και συνεχώς το κόστος παραγωγής.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) ως πρωτοπόρα στον τομέα ενέργειας έχει επενδύσει σε μεγάλο βαθμό στις μορφές ΑΠΕ, προστατεύοντας τα κράτη μέλη της καθώς είναι εκτεθειμένα σε

κινδύνους στις διεθνικές αγορές ενέργειας σε σύγκριση με τις άλλες χώρες/περιοχές του κόσμου. Το αγεφύρωτο χάσμα που έχει δημιουργηθεί μεταξύ της παραγωγής και της κατανάλωσης τόσο του πετρελαίου όσο και του φυσικού αερίου ωθεί την ΕΕ να εισάγει το 54% της συνολικής ενέργειας που καταναλώνεται καθώς οι ανάγκες της είναι αυξημένες. Σήμερα η ΕΕ καλείται να αντιμετωπίσει ποικίλες προκλήσεις αναφορικά με την ενεργειακή ασφάλεια εξαιτίας τόσο της υψηλής εξάρτησης από τις εισαγωγές, εφόσον τα αποθέματα πετρελαίου/φυσικού αερίου είναι σχετικά χαμηλά, όσο της διεύρυνσης των αγωγών προς την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. Επιπλέον προκλήσεις δημιουργούν τα εκάστοτε ενεργειακά καθεστώτα των νέων μελών, τα οποία έχουν αναπτυχθεί και συνεχίζουν να αναπτύσσονται ως επί το πλείστον υπό την πρώην Σοβιετική Ένωση. Οι παραπάνω παράγοντες αποτελούν τροχοπέδη στην αποτελεσματικότητα των διαθέσιμων μέσων πολιτικής και προσεγγίσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ΕΚ) για την επίτευξη των ενεργειακών στόχων, αλλά παρόλο τις δυσχέρειες αυτές, εδώ και δεκαετίες η ΕΚ εργάζεται αδιάκοπα με τον μακρόπνοο και φιλόδοξο στόχο να επιτευχθεί μια κοινή ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική.

Στις μέρες μας, τόσο η ανασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού όσο και τα περιβαλλοντικά ζητήματα γεννούν ερωτηματικά για το μέλλον, προάγοντας έτσι την παγκόσμια ευαισθητοποίηση για την υιοθέτηση και εγκατάσταση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ) με στόχο μια πιο βιώσιμη ανάπτυξη. Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) αποτελεί έναν ευάλωτο περιβάλλοντα χώρο, καθώς τα μέλη της έχουν έντονη εξάρτηση από τις εισαγωγές υψηλής ενέργειας και της σπανιότητας των ενεργειακών της αποθεμάτων. Αναμφίβολα, ίσως η τεχνολογική πρόοδος δώσει λύση σε πολλά προβλήματα αφού μέσω της ικανοποιούνται οι ανθρώπινες ανάγκες για ανάπτυξη και πρόοδο. Βέβαια είναι γεγονός ότι δεν μπορούν να αποφευχθούν, οι βλάβες ή οι κίνδυνοι συγκεκριμένων τεχνολογιών. Έτσι εγείρονται ζητήματα που αφορούν τις επιπτώσεις των νέων τεχνολογιών στη δημόσια υγεία, στο περιβάλλον αλλά και τους οικονομικούς κινδύνους που μπορεί να δημιουργηθούν.

Επομένως τίθεται ένα θέμα σημαντικής δημόσιας και επαγγελματικής συζήτησης σε όλους τους επαγγελματικούς κλάδους στη βιομηχανία, από το στάδιο της παραγωγής ενέργειας έως τις βιομηχανίες μεταφορών και την επεξεργασία αυτής. Από τα παραπάνω αδήριτη ανάγκη καταδεικνύεται η συνεχής αξιολόγηση και διαχείριση όλων των διαφορετικών τύπων κινδύνων που τυχόν μπορεί να προκύψουν προκειμένου να δημιουργηθούν κατάλληλοι μηχανισμοί αντιμετώπισης για την προστασία της δημόσιας υγείας και

ασφάλειας με στόχο να περιοριστούν οι περιβαλλοντικές και οικονομικές επιπτώσεις των τυχόν ζημιών.

Κάθε προηγμένη κοινωνία χρησιμοποιεί προς όφελος της διαφορετικά συστήματα για την παραγωγή και τη διανομή ενέργειας, όπως διαφορετικοί φορείς ορυκτών ενέργειας, παρέχοντας τους απαραίτητους πόρους για τις οικιακές ανάγκες, τη βιομηχανική παραγωγή και τις μεταφορές. Η άλλη πλευρά του νομίσματος είναι ότι μέσα σε αυτά τα συστήματα περιλαμβάνονται επικίνδυνες δραστηριότητες που εν δυνάμει απειλούν τη δημόσια υγεία και το περιβάλλον δημιουργώντας προβλήματα στην διαχείριση των επικίνδυνων αποβλήτων. Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι τα τελευταία χρόνια οι ρυθμιστικές αρχές έχουν δώσει μεγάλη έμφαση, στις επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας, τις περιβαλλοντικές ομάδες και το ευρύ κοινό στην Ευρώπη και ευαισθητοποιώντας τους πολίτες παγκοσμίως σε θέματα κινδύνου που σχετίζονται με τη χρήση των διαφορετικών τύπων ενεργειακών συστημάτων.

Σήμερα, το τρέχον κοινωνικοοικονομικό σύστημα στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό σε κεντρικές συμβατικές πηγές ενέργειας (ορυκτά, πυρηνικά) και στα αντίστοιχα συστήματα διανομής τους. Παράλληλα, η νομοθεσία ωθεί στην απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον της στην ενίσχυση ανάπτυξης νέων ή βελτιωμένων ενεργειακών τεχνολογιών με στόχο να αφομοιωθούν από την αγορά δημιουργώντας ένα πιο ανταγωνιστικό περιβάλλον, προσφέροντας παράλληλα τη δυνατότητα για κατανομημένη παραγωγή. Παραδείγματα που αναφέρονται στην Πράσινη Βίβλο της ΕΕ του 2000 «Προς μια ευρωπαϊκή στρατηγική για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού» και η πρόσφατη ενημέρωση/σχολιασμός του για την αντιμετώπιση της αυξανόμενης εξάρτησης από τον ενεργειακό εφοδιασμό της ΕΕ είναι οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας καθώς και οι προηγμένες πυρηνικές τεχνολογίες που βοηθούν στην μείωση της εξάρτησης από τις εισαγωγές και αύξηση της ασφάλειας του εφοδιασμού και ταυτόχρονα περιορισμός των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, προς υποστήριξη του πρωτοκόλλου του Κιότο. Συμπερασματικά παρατηρείται ότι σε ένα τόσο γενικό πλαίσιο, όπου οι πρακτικές και τα κριτήρια αξιολόγησης της ασφάλειας είναι συχνά ελλιπή και ασυνεπή, εντείνεται το πρόβλημα της ασφάλειας αλλά και της κοινοποίησης τυχόν κινδύνων ή συμφερόντων. Συνεπώς είναι κρίσιμης σημασίας η άμεση λήψη βιώσιμων αποφάσεων στον ενεργειακό τομέα για να πετύχει η ΕΕ τους στόχους της.

2.2 Η ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ & ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΠΙΤΕΥΞΗΣ

Οι πρωταρχικοί στόχοι που έχει ορίσει η ΕΕ είναι αρχικά η διασφάλιση της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού και ο περιορισμός των αρνητικών επιπτώσεων στο περιβάλλον ανοίγοντας τον δρόμο προς ένα πιο βιώσιμο μέλλον. Στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος είναι τόσο η ενέργεια όσο και το κλίμα καθώς είναι οι κύριοι τομείς της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης που εισάγονται στην ΕΕ. Για να έχει αποτέλεσμα η εφαρμογή των μέτρων των εκάστοτε πολιτικών που ορίζει η ΕΕ, με στόχο την ανάπτυξη μιας οικονομίας χαμηλών εκπομπών άνθρακα με απώτερο σκοπό να αυξηθεί η ενεργειακή ασφάλεια των χωρών της ΕΕ, έχουν αναπτυχθεί μια σειρά από στρατηγικές υλοποίησης.

Είναι απαραίτητο για τη μακροήμερευση των χωρών να διασφαλιστεί η ασφαλή διάθεση ενεργειακού εφοδιασμού. Αυτό αφορά κυρίως τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), εξαιτίας των γεωπολιτικών εκτιμήσεων και των συνεχιζόμενων μεταρρυθμίσεων στις αγορές ενέργειας καθώς στα κράτη βιώνουν ασύμμετρες διαταραχές. Ένα ακόμα ζήτημα είναι η γεωγραφική απόκλιση μεταξύ των κύριων κέντρων παραγωγής και κατανάλωσης ενέργειας, το οποίο εντείνει την ευπάθεια τόσο των χωρών εξαγωγής όσο και εισαγωγής ενέργειας στους κινδύνους της αξιοπιστίας των ενεργειακών αγορών, οι οποίες είναι όλο και πιο εκτεθειμένες στις επιπτώσεις των επικείμενων μεγάλων διαταραχών του εφοδιασμού κατά τη διάρκεια είτε πολέμου ή είτε κοινωνικοπολιτικών ζυμώσεων όπως οικονομικές κρίσεις πολιτικές εντάσεις, ακόμα και ακραίων καιρικών συνθηκών και τέλος ατυχημάτων, δολιοφθορών, τεχνικών βλαβών (Gökgöz & Güvercin, 2018, pp. 226-239). Οι προκλήσεις που δημιουργούνται από την γεωγραφική αναντιστοιχία και τις ανισορροπίες της αγοράς πιέζουν τόσο τις ανεπτυγμένες όσο και τις αναπτυσσόμενες χώρες να εφαρμόσουν πολιτικές που αφορούν την εξασφάλιση της ενεργειακής ασφάλειας.

Την περίοδο από το 2005 έως το 2006, οι ενεργειακές πολιτικές της ΕΕ και των κρατών μελών της καθορίζονταν όλο και περισσότερο από τις δυνάμεις της αγοράς και τον διαχωρισμό των ενεργειακών ζητημάτων από πολιτικούς παράγοντες και στρατηγικές εξελίξεις που ήταν απόρροια της πρώτης πετρελαϊκής κρίσης το 1973 έως 1974, δημιουργώντας προβλήματα ανεργίας, πληθωρισμού στις τιμές, ακόμα και στην παραγωγή.

Ύστερα από την σύγκρουση μεταξύ Ρωσίας και Ουκρανίας για το θέμα του φυσικού αερίου τον Ιανουάριο του 2006, μετά από ένα χρόνο το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υπό τη γερμανική Προεδρία συνυπόγραψε τον Μάρτιο του 2007 την πιο φιλόδοξη ολοκληρωμένη

πολιτική για το κλίμα και την ενέργεια παγκοσμίως (Boussena & Locatelli, 2013). Πιο συγκεκριμένα το αποκαλούμενο «Σχέδιο Δράσης για την Ενέργεια» για τα έτη 2007–2009, ήρθε να ευνοήσει την δημιουργία μιας πιο απελευθερωμένης εσωτερικής αγοράς φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας, μέσω ενισχυμένων μέτρων για την ασφάλεια του εφοδιασμού. Έτσι η Ένωση καθορίζοντας μια κοινή προσέγγιση για μια εξωτερική ενεργειακή πολιτική με παγκόσμια εμβέλεια, έθεσε την ενεργειακή απόδοση καθώς και την εξοικονόμηση ενέργειας στο επίκεντρο της στρατηγικής της (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2007). Έκτοτε, η δεδηλωμένη ενεργειακή πολιτική της ΕΕ επιδίωκε να διατηρήσει τις λεπτές ισορροπίες μεταξύ και των τριών παραμέτρων της ασφάλειας, του εφοδιασμού, της ανταγωνιστικότητας και αλλά της περιβαλλοντική βιωσιμότητα που κρίνεται αναγκαία στις μέρες μας.

Η ΕΕ-27 ερχόμενη πλέον με το πιο ολοκληρωμένο και πλήρες σχέδιο δράσης παγκοσμίως για την προστασία του κλίματος και τον ενεργειακό εφοδιασμό, μπόρεσε να συμφωνήσει σε 17 μεμονωμένα μέτρα και τρεις στόχους στη σύνοδο κορυφής του Μαρτίου 2007:

- Η ενεργειακή απόδοση θα πρέπει να αυξηθεί κατά 20% σε ολόκληρη την ΕΕ.
- Οι στόχοι του πρωτοκόλλου του Κιότο θα πρέπει να υπερβούν και οι εκπομπές άνθρακα θα πρέπει να μειωθούν κατά 20% έως το 2020 σε σύγκριση με το 1990 (εάν άλλες βιομηχανικές χώρες όπως οι ΗΠΑ, η Ινδία και η Κίνα δεσμευτούν σε παρόμοιες πολιτικές, η ΕΕ θα ήταν πρόθυμη να μειώσει τις εκπομπές έως 30%).
- Επιπλέον, θέτεται το θέμα εκμετάλλευσης των ΑΠΕ στοχεύοντας πλέον στην αύξηση του ποσοστού έως και 20% του ενεργειακού μείγματος το οποίο θα πρέπει να εξάγεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

Αν και ο κόσμος δεν αντιμετωπίζει μια συνολική έλλειψη ενεργειακών πόρων, οι γεωπολιτικοί παράγοντες ωστόσο μπορούν να περιορίσουν την έγκαιρη διαθεσιμότητά τους (Umbach, 2010, pp. 1229-1240). Για παράδειγμα, οι οξυμένοι πολιτικοί παράγοντες όπως η κρίση και οι συγκρούσεις μπορεί να εμποδίσουν την ανάπτυξη νέων πολλά υποσχόμενων κοιτασμάτων πετρελαίου στη Μέση Ανατολή. Ωστόσο αυτό θα είχε ολέθριες συνέπειες για τις παγκόσμιες αγορές πετρελαίου, εκτός και εάν παρθούν άμεσα αποφάσεις για την διαφοροποίηση μέσω άλλων ενεργειακών πεδίων. Αντιπροσωπευτικό παράδειγμα τέτοιων γεγονότων αποτελεί η παγκόσμια ζήτηση για πετρέλαιο και φυσικό αέριο. Οι ολοένα και αυξανόμενες προκλήσεις εξαιτίας της αυξανόμενης αστάθειας σε πολλές παραγωγικές χώρες, και το τέλος της εποχής του «φθηνού πετρελαίου» εξαιτίας του πληθωρισμού στις τιμές έχουν αρχίσει να αλλάζουν ριζικά τη συνολική κατάσταση. Μια φαινομενικά λύση

δείχνει να είναι η δημιουργία μιας «αγοράς πωλητών» σε παγκόσμιο επίπεδο, η οποία μπορεί να οδηγήσει σε μια βαθιά αλλαγή στη φύση του ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών παραγωγών και των καταναλωτών, καθώς της φιλοσοφίας των ίδιων των καταναλωτών. Οι στρατηγικές αυτές τάσεις είναι αποτέλεσμα της επιθετικά αυξανόμενης μέσης παγκόσμιας τιμής του πετρελαίου και του φυσικού αερίου μέχρι το καλοκαίρι του 2008, η οποία αυξήθηκε έως και τα 147 δολάρια για το βαρέλι πετρελαίου, πράγμα που αποδεικνύει πόσο άμεσες είναι οι αλλαγές. Επίσης, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ο άνθρακας απαξιωνόταν για χρόνια, μέχρι που έφτασε στο σημείο η Επιτροπή από το 2005 και έκτοτε να τον θεωρεί ως σημαντική μελλοντική πηγή ενέργειας, η οποία μπορεί να συμβάλει στην ενίσχυση της ασφάλειας του εφοδιασμού στην ΕΕ. Τέλος την ίδια χρονιά αποφασίστηκε η υποστήριξη της τεχνική προόδου μέσω της διαδικασίας καθαρής καύσης άνθρακα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2005), υλοποιώντας αξιοσημείωτα έργα όπως έργα δέσμευσης και αποθήκευσης άνθρακα (Γεωλογική Αποθήκευση Άνθρακα- CCS).

Ένας από τους ακρογωνιαίους λίθους της ενεργειακής της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν και συνεχίζει να είναι η εξασφάλιση της ενεργειακής ασφάλειας των μελών της (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2007). Παρόλα αυτά η ενεργειακή ασφάλεια άπτεται πάνω σε πολλαπλά ζητήματα που πρέπει να επιλυθούν, όπως η αυξανόμενη εξάρτηση της ΕΕ από το φυσικό αέριο. Το γεγονός, βέβαια ότι η Ρωσία είναι ο κύριος προμηθευτής αερίου της ΕΕ κάνει ακόμα πιο πολύπλοκο το πρόβλημα της ασφάλειας του εφοδιασμού με φυσικό αέριο. Έχοντας στα υπόψη και τις πρόσφατες συγκρούσεις μεταξύ Ρωσίας και Ουκρανίας που κλόνισαν τις παγκόσμιες ισορροπίες, είχε ως αποτέλεσμα τις γνωστές και ως «κρίσεις φυσικού αερίου», οι οποίες έχουν τοποθετήσει στο επίκεντρο των συζητήσεων καθώς οι ανησυχίες γύρω από την ενεργειακή ασφάλεια του φυσικού αερίου έχουν αυξηθεί για αυτό βρίσκεται και στα θέματα κάθε ευρωπαϊκής ατζέντας (Rodriguez-Fernandez L. C., 2022, pp. 3-5). Να σημειωθεί δε ότι μεταξύ 2006 και 2014 υπήρξαν ξανά διάφορες συγκρούσεις μεταξύ Ρωσίας-Ουκρανίας πράγμα που είχε επηρεάσει τις προμήθειες φυσικού αερίου και η ΕΕ κλήθηκε να αντιμετωπίσει όλο αυτόν τον αρνητικό αντίκτυπο που είχε δημιουργηθεί εις βάρος της. Στην πραγματικότητα, λοιπόν η συζήτηση για την ενεργειακή ασφάλεια είναι ένα θέμα που συνεχίζεται ακόμη και σήμερα (Rodriguez-Fernandez & Carvajal, 2022, p. 101045).

Η διευρυμένη Ευρώπη είναι αυτή που θα δώσει τη λύση, καθώς η δεν είναι σε θέση η ΕΕ από μόνη της να αντιμετωπίσει επιτυχώς τους στόχους της για την ενέργεια και την κλιματική αλλαγή. Η αποκαλούμενη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση συνορεύει με τις κύριες περιοχές παραγωγής πετρελαίου και φυσικού αερίου όπως η Ρωσία, η Κασπία

Θάλασσα και η Βόρεια Αφρική, και με φθίνουσα απόσταση επίσης με τη Μέση Ανατολή και τον Περσικό Κόλπο. Η Επιτροπή έχοντας αναγνωρίσει την ανάγκη στενότερης συνεργασίας με τους προμηθευτές εταίρους, επιδιώκει να ενθαρρύνει τη γεωπολιτική και οικονομική σταθερότητα στις χώρες προμηθευτές καθώς και στις χώρες διέλευσης καθώς και την προβλεψιμότητα στις σχέσεις μεταξύ παραγωγού-καταναλωτή. Κατά συνέπεια, η ΕΕ λειτουργώντας με διορατικότητα για το μέλλον στοχεύει στη διεύρυνση και να εμπάθυνση των συζητήσεων για τον ενεργειακό σχεδιασμό με τις γειτονικές χώρες και περιοχές, έχοντας ως δεδομένο τη στενή σχέση μεταξύ γεωπολιτικής σταθερότητας και ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) ανέκαθεν είχε αμείωτο ενδιαφέρον στην ενεργειακή ασφάλεια βέβαια ακόμα περισσότερο μετά τα γεγονότα που εκτυλίχθηκαν στις αρχές του 2014 στην Ουκρανία. Οι ήδη εύθραυστες ισορροπίες της αγοράς, έκαναν ακόμα πιο εκτεθειμένη την ΕΕ στη διεθνή ενεργειακή αρένα όσον αφορά την ασφάλεια του εφοδιασμού. Η ενεργειακή ασφάλεια φαίνεται να είναι πιο αβέβαιη από ποτέ έχοντας κλονιστεί ακόμα μια φορά με κύρια ευθύνη να φέρεται να έχει ο ιστορικά ανέκαθεν προμηθευτή της ενέργειας, δηλαδή η Ρωσία. Ως απάντηση αυτών και σε ένα διαρκή αγώνα για επιβίωση την τελευταία δεκαετία, η ΕΕ προσπάθησε να ακολουθήσει μια προβλέψιμη θα έλεγε κάποιος πολιτική για το κλίμα ενσωματώνοντας σημαντική ποσότητα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο ενεργειακό τομέα. Αυτές οι προσπάθειες αποδείχθηκαν επιτυχείς και η συνέχιση αυτής της οδού για αύξηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και ως εκ τούτου της βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης, αποτελούσαν μονόδρομο. Σε συνέχεια αυτής της επιτυχίας, η ΕΕ χρειάζονταν έναν πιο στοχευμένο ενεργειακό μετασχηματισμό για την απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές σύμφωνα με τη συμφωνία του Παρισιού (Marke, 2018, pp. 29-32) αξιοποιώντας πλήρως τις οικονομικές και βιομηχανικές ευκαιρίες. Οι σύγχρονες μελέτες αποδεικνύουν ότι μια επιτυχημένη και ολοκληρωμένη ενεργειακή μετάβαση είναι και οικονομικά και τεχνικά εφικτή αφού το κόστος της είναι παρόμοιο με αυτό της διατήρησης του υπάρχοντος συστήματος. Βέβαια για την επίτευξη όλων των παραπάνω απαραίτητη είναι η εφαρμογή των αντίστοιχων πολιτικών και κανονισμών. Μέσω της εφαρμογής μελετημένων πολιτικών με στόχο τον έλεγχο και τον μετριασμό των διανεμητικών επιπτώσεων που θα επιφέρει η απαλλαγή από τον άνθρακα, αναμφίβολα η μετάβαση που θα επέλθει θα μπορέσει να είναι κοινωνικά αποδεκτή.

Στον τομέα της ενέργειας, οι ευρωπαίοι ειδικοί αναπτύσσουν τη θεωρία ότι η συνολική ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού της Ευρώπης μετά το 2030 θα είναι πιο αισιόδοξη λόγω της επέκτασης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (που μπορούν να αντικαταστήσουν

όλο και περισσότερο τα ορυκτά καύσιμα) (Gökgöz & Güvercin, 2018). Επιπλέον στην βελτίωση της ενεργειακής ασφάλειας θα συμβάλλουν και οι νέες καινοτόμες τεχνολογικές ανακαλύψεις, οι οποίες θα βελτιώσουν τις ενεργειακές αποδόσεις και αυξάνοντας παγκόσμια τη διαθέσιμη ενέργεια. Βέβαια το μεσοδιάστημα έως το 2030 είναι πολύ κρίσιμο αφού οι μεσοπρόθεσμες προκλήσεις θεωρούνται πολύ αβέβαιες, καθώς η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει προειδοποιήσει εγγράφως μέσω της «Πράσινη Βίβλου» ότι στα επόμενα χρόνια, η ενεργειακή ζήτηση της Ένωσης μπορεί να φτάσει ακόμη και το 90% για το πετρέλαιο, το 70% για το φυσικό αέριο και το 100% για τον άνθρακα. Κάπου εδώ να σημειωθεί ότι αρωγός σε τέτοιου είδους έρευνες είναι το Ινστιτούτο Ενέργειας και Μεταφορών (IET) το οποίο είναι ένα από τα επτά επιστημονικά ινστιτούτα του Κοινού Κέντρου Ερευνών (ΚΚΕρ) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, παίζοντας καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση πολιτικών. Πιο συγκεκριμένα μέσα στους πολλαπλούς ρόλους που έχει ο κυριότερος είναι να διευκολύνει τον καθορισμό, την εφαρμογή και την παρακολούθηση της πορείας των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που σχετίζονται με την ενέργεια, πυρηνική και μη, κρίνοντας ταυτόχρονα και την αποτελεσματικότητα των τρόπων μεταφοράς της.

2.2.1 Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΧΑΡΤΗ

Εξαιτίας της έλλειψης μιας καθολικά αποδεκτής συνθήκης που να ανταποκρίνεται στην ενεργειακή πραγματικότητα, η σημαντικότερη προσπάθεια προσέγγισής της είναι αναμφίβολα αυτή που αποτυπώνεται στην Συνθήκη για τον Χάρτη Ενέργειας (The Energy Charter Treaty - εφεξής ΣΧΕ). Πιο συγκεκριμένα είναι ένα νομικά δεσμευτικό κείμενο που προσφέρει ένα πολυμερές πλαίσιο ενεργειακής συνεργασίας. Ο σχεδιασμός του στηρίζεται στην ανάδειξη του τρόπου εξασφάλισης της ενεργειακής ασφάλειας μέσω της ύπαρξης πιο διευρυσμένων και ανταγωνιστικών αγορών ενέργειας, έχοντας πλήρη εναρμόνιση με τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης, τις οποίες στηρίζει η Ένωση. Η ΣΧΕ περιλαμβάνει επίσης, έναν δυναμικό μηχανισμό επίλυσης επενδυτικών διαφορών μέσω της διαιτησίας, με πάνω από 120 περιπτώσεις, ο οποίος την αναδεικνύει ως μία από τις σημαντικότερες επενδυτικές συνθήκες εν ενεργεία. Στα πλαίσια της διευρυσμένης Ευρώπης, η Συνθήκη για τον Ενεργειακό Χάρτη (ΣΧΕ) είχε σκοπό να προωθήσει τις ενεργειακές ανταλλαγές στην Ευρασία γενικότερα, κυρίως μεταξύ των ανεπτυγμένων οικονομιών της Δυτικής Ευρώπης

και της Ιαπωνίας και των αναδυόμενων οικονομιών της πρώην ΚΑΚ (Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Πολιτειών). Η συνθήκη για τον Χάρτη Ενέργειας (ECT -Energy Charter Treaty) περιέχει λεπτομερείς διατάξεις περί προστασίας των επενδύσεων και είναι μια μικτή συμφωνία στην οποία συμμετέχουν οι Ευρωπαϊκές Κοινότητες και τα 27 κράτη μέλη τους, μαζί με 24 μη μέλη της ΕΕ. Με αυτόν τον τρόπο, οι αρμοδιότητες που ασκούν τα θεσμικά όργανα της ΕΕ στον τομέα της ενέργειας διευρύνονται και έτσι γεννάται το εξής ερώτημα εάν σταδιακά θα επέλθει σύγκρουση μεταξύ της ΕΕ και άλλων θεσμικών οργάνων που αλληλεπικαλύπτονται σε μεγάλο βαθμό οι αρμοδιότητες τους.

Η Συνθήκη για τον Ενεργειακό Χάρτη αποσκοπεί στην διαμόρφωση ενός σχεδίου για την επίτευξη μιας υπερεθνικής συνεργασίας μεταξύ των ανεπτυγμένων και μη χωρών, με απώτερο βέβαια στόχο την δημιουργία συμμάχων στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, λόγω της μεγάλης εξειδίκευσης τους στον τομέα της ενέργειας. Με τον τρόπο αυτό η Ένωση θα εξασφαλίσει την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού για τα κράτη μέλη της. Το Πρωτόκολλο στόχο έχει να προωθήσει την έννοια της ενεργειακής απόδοσης και άλλα παρεμφερή περιβαλλοντικά ζητήματα προτείνοντας πολιτικές ενεργειακής απόδοσης που συνάδουν με τη βιώσιμη ανάπτυξη και την αειφόρο πολιτική. Παράλληλα παρέχει κίνητρα συνεργασίας στον τομέα της ενεργειακής απόδοσης για μια αποδοτικότερη και φιλικότερη προς το περιβάλλον χρήση της. Στα πλαίσια αυτά τα κράτη μέλη υποχρεούνται να είναι ευέλικτα ως προς την είσοδο τους στις διεθνείς αγορές σύμφωνα με εμπορικούς όρους, με απώτερο στόχο να ενδυναμώσουν την αγορά κάνοντας την ακόμα πιο ανταγωνιστική στα ενεργειακά αγαθά δημιουργώντας τις βάσεις για μια ενιαία αγορά. Αναφορικά με το εμπόριο ενεργειακών υλικών και προϊόντων ρυθμίζεται από τις διατάξεις της GATT (1994) αλλά και από ρυθμίσεις που εισάγει ο ΠΟΕ (Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου). Συνεπώς, τα εμπλεκόμενα μέλη λόγω της συνθήκης δεσμεύονται στο να συμπορεύονται με τους κανονισμούς της διάταξης για το εμπόριο ενέργειας. Στα πλαίσια αυτά κάθε κράτος υποχρεούται να μην ασκεί μονοπωλιακή και ανταγωνιστική τακτική στον ενεργειακό κλάδο για να υπάρχει ισορροπία στον ανταγωνισμό.

Όλα τα συμβαλλόμενα μέρη όσον αφορά τη διαμετακόμιση, είναι υποχρεωμένα να πάρουν τα απαραίτητα μέτρα για να διευκολύνουν τις διαδικασίες της διαμετακόμισης των ενεργειακών αγαθών, ακολουθώντας πιστά την αρχή της «ελεύθερης διαμετακόμισης» αποφεύγοντας οποιαδήποτε διάκριση προέλευσης, προορισμού ή ακόμα και ιδιοκτησίας (Balitskiy, Bilan, & Strielkowski, 2016). Να σημειωθεί ότι η διαδικασία από την υπογραφή έως την εφαρμογή του Πρωτοκόλλου του Χάρτη Ενέργειας κράτησε από το 1994 το 1998. Το συγκεκριμένο πρωτόκολλο εγκρίθηκε σύμφωνα με τις διατάξεις της Συνθήκης, που

επιτρέπουν ρητά τη διαπραγμάτευση πρωτοκόλλων και δηλώσεων που αποσκοπούν στην επίτευξη των σκοπών του Χάρτη Ενέργειας. Στους στόχους του συνυπολογίζεται η προώθηση πολιτικών για την ενεργειακή απόδοση πλήρως ευθυγραμμισμένη με την αιεφόρο ανάπτυξη, ενώ παράλληλα επιδιώκεται και η δημιουργία συνθηκών που παρέχουν κίνητρα στους παραγωγούς και τους καταναλωτές να χρησιμοποιούν την ενέργεια πιο οικονομικά, αποδοτικά και με μεγαλύτερο σεβασμό στο περιβάλλον (Bouzarovski, Petrova, & Sarlamanov, 2012).

Παγκόσμια, υπάρχει μια τάση για πιο καινοτόμο σκέψη σχετικά με τις οδούς για την επίτευξη της ενεργειακής μετάβασης που είναι απαραίτητη για την επιτυχή εφαρμογή της Συμφωνίας του Παρισιού και την υλοποίηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης, δημιουργώντας την ανάγκη εκσυγχρονισμού των πολιτικών της ΕΕ. Έτσι η απουσία ουσιαστικής ενημέρωσης και εκσυγχρονισμού της ECT από τη δεκαετία του 1990, καθίσταται ολοένα και πιο ξεπερασμένη χωρίς να ταιριάζει πλέον με τις φιλοδοξίες για το κλίμα σε επίπεδο ΕΕ και διεθνές. Στις προσπάθειες βελτίωσης του Χάρτη το 2015, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε τη στρατηγική για την ομαλή ενεργειακή μετάβαση αλλά και τη βελτίωση της ενεργειακής ασφάλειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Με προοδευτικές τάσεις φαίνεται η Νοτιοανατολική Ευρώπη να συγκλίνει με τις ενεργειακές και οικονομικές πολιτικές της ΕΕ, βέβαια γεννάται το ερώτημα του κατά πόσο διασφαλίζεται η ενεργειακή ασφάλεια σύμφωνα με τις στρατηγικές επίτευξης που θεσπίζονται. Από την άποψη αυτή, η Συνθήκη για τον Χάρτη Ενέργειας, προωθεί και προστατεύει τις επενδύσεις σε ενεργειακές υποδομές, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και ενεργειακή απόδοση, καθώς και διευκολύνει την ασφαλή διέλευση του ενεργειακού εφοδιασμού, βέβαια μέσα σε όλα εξετάζεται το ζήτημα του κατά πόσο πλέον συμβαδίζει με το όραμα της Ενεργειακής Ένωσης της ΕΕ. Έτσι λοιπόν, στις 7 Ιουλίου 2023, η Επιτροπή ενέκρινε προτάσεις για την απόσυρση της ΕΕ και της Ευρατόμ από τη Συνθήκη για τον Χάρτη Ενέργειας καθώς η Συνθήκη εντέλει κατέστη παρωχημένη και είναι αντίθετη με το τωρινό φιλόδοξο όραμα της ΕΕ.

Στον δρόμο προς μια Ήπειρο κλιματικά ουδέτερη τη λύση ήρθε να δώσει, η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία (Green Deal), η οποία θα μετατρέψει την ΕΕ σε μια εκσυγχρονισμένη, αποδοτική από πλευράς εκμετάλλευσης πόρων και με ανταγωνιστική οικονομία Ήπειρο. Για την υλοποίηση της ευρωπαϊκής πράσινης συμφωνίας η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε μια σειρά προτάσεων για να εναρμονίσει τις πολιτικές της σύμφωνα με τους στόχους της για το κλίμα, την ενέργεια, τις μεταφορές, ακόμα και τη φορολογία με απώτερο στόχο να επιτευχθεί η μείωση των καθαρών εκπομπών αερίων θερμοκηπίου τουλάχιστον κατά 55%

έως το 2030, πραγματοποιώντας έτσι τον πρωταρχικό στόχο που έχει θέσει η ΕΕ (European , 2009).

2.2.2 Η ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Σύμφωνα με την Επιτροπή θεωρείται ότι η διαμόρφωση μιας ενοποιημένης και ολοκληρωμένης εσωτερικής αγοράς ενέργειας θα αυξήσει την ενεργειακή ασφάλεια. Η εσωτερική αγορά ενέργειας θα επιφέρει αύξηση του ανταγωνισμού, μείωση στις τιμές και τον μετριασμό των διαταραχών του εξωτερικού εφοδιασμού λόγω της ύπαρξης εξισορροπητικών μηχανισμών. Επιπρόσθετη αρμοδιότητα της Επιτροπής έγινε και η προώθηση δημιουργίας μιας εσωτερικής αγοράς ενέργειας. Πιο συγκεκριμένα η Επιτροπή αύξησε τις ρυθμιστικές της εξουσίες για την εσωτερική αγορά ενέργειας προτείνοντας επιτυχώς τη συγχρηματοδότηση της. Χαρακτηριστική ήταν η δήλωση του Επίτροπου Ενέργειας της ΕΕ ο οποίος τόνισε το 2006 ότι «η ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού εξετάζεται πραγματικά μόνο σε εθνικό επίπεδο κρατών μελών...ενώ στην πραγματικότητα χρειαζόμαστε μια πολύ μεγαλύτερη ευρωπαϊκή προσέγγιση για το θέμα» (Piebalgs, 2006).

Τόσο η Πράσινη Βίβλος² του 2006 για την ενέργεια (που δημοσιεύτηκε τρεις μήνες μετά τη διακοπή του εφοδιασμού με φυσικό αέριο το 2006), όσο και η δεύτερη στρατηγική ενεργειακή αναθεώρηση της Επιτροπής το 2008 ήταν αντιδράσεις στην ενεργειακή απόκλιση των κρατών μελών και στην ασυμφωνία της εξάρτησης από τις εισαγωγές που προέρχονται από τη διεύρυνση. Χαρακτηριστική ήταν η δήλωση ότι «η διασύνδεση και η αλληλεγγύη εντός της εσωτερικής αγοράς δεν είναι μόνο ένα φυσικό χαρακτηριστικό ενός ολοκληρωμένου συστήματος βασισμένου στην αγορά, αλλά είναι εξίσου ουσιαστική για τη διάδοση και τη μείωση του ατομικού κινδύνου», πράγμα το πόσο είναι ουσιαστική είναι η διαμόρφωση εσωτερικής αγοράς. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2008). Τα τελευταία χρόνια, εξαιτίας της έντονης ενεργειακής «ανασφάλειας» η ΕΕ επιδίωξε την δημιουργία μιας ενεργειακής πολιτικής που θα στόχευε στην περαιτέρω δημιουργία μιας εσωτερικής αγοράς ενέργειας, η οποία θα διατηρούσε τις ισορροπίες της ολοένα αυξανόμενης εξάρτησης από εισαγωγές ενέργειας της Ένωσης.

² Έγγραφο που δημοσιεύεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στοχεύει στην παρότρυνση συγκεκριμένων ζητημάτων

Την περίοδο 2005 έως το 2006 οι ενεργειακές πολιτικές της ΕΕ και των κρατών μελών της διαμορφώνονταν όλο και περισσότερο από τις δυνάμεις της αγοράς και τον διαχωρισμό των ενεργειακών ζητημάτων από πολιτικούς παράγοντες όπως η πρώτη πετρελαϊκή κρίση το 1973-1974. Ακόμα παρατηρείται ότι, οι αγορές ενέργειας παρέμειναν εξαιρετικά συγκεντρωμένες και σε εθνικό επίπεδο, ενώ παράλληλα η κάθετη ολοκλήρωση μεταξύ χονδρεμπόρων και λιανοπωλητών επέφερε τον αποκλεισμό νεοεισερχόμενων έμπορων στις αγορές. Οι πρώτες οδηγίες αναφορικά με το φυσικό αέριο και την ηλεκτρική ενέργεια θεσπίστηκαν μετά από προτάσεις της Επιτροπής και τη συνήθη νομοθετική διαδικασία (πρώην συναπόφαση), ξεκινώντας το 1996- 1998. Τα συμφέροντα των εταιρειών, ωστόσο, καθοδηγούνταν κατά κύριο λόγο από βραχυπρόθεσμα οικονομικά οφέλη με αποτέλεσμα να δημιουργούν ένα κλίμα και ένα περιβάλλον άκρως ανταγωνιστικό. Αντίθετα σε εθνικό επίπεδο επικρατούσε αδιαφορία τόσο από τις εταιρείες ενέργειας όσο και από τις εθνικές κυβερνήσεις για τα μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα εθνικά συμφέροντα για την εξασφάλιση της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού. Επιπλέον, νέα προβλήματα αναδύονται με την ιδιωτικοποίηση του τομέα του φυσικού αερίου και των νέων εταιρειών. Το γεγονός αυτό γεννά πολλά ερωτηματικά αναφορικά με το ποιος θα αναλάβει τη συλλογική ευθύνη για την ασφάλεια του εφοδιασμού με φυσικό αέριο, καθώς μεταφέρεται κυρίως από τεχνικά άκαμπτα συστήματα αγωγών, ενώ ταυτόχρονα υπάρχει διάχυτη ανασφάλεια με το τι θα γίνει στην περίπτωση περιόδων κρίσης εφοδιασμού.

Η εξάρτηση της ΕΕ σε μεγάλο βαθμό από τη Ρωσία είναι αποτέλεσμα της ζήτησης τόσο μιας ενιαίας πηγής φυσικού αερίου, όσο και μιας ενιαίας οδού διαμετακόμισης, μέσω της Ουκρανίας, καθώς το 80 % του φυσικού αερίου προς την ΕΕ από τη Ρωσία μεταφέρονταν μέσω της Ουκρανίας, μέχρι που ολοκληρώθηκε το πρώτο τμήμα του αγωγού North Stream το 2011. Μετά από 30 χρόνια σταθερότητας των προμηθειών φυσικού αερίου Ρωσίας/ΕΣΣΔ προς την ΕΕ, μια διαμάχη μεταξύ Ουκρανίας και Ρωσίας οδήγησε σε διακοπή του εφοδιασμού με φυσικό αέριο που οδήγησε σε έλλειμμα στον εφοδιασμό στις ακόλουθες χώρες το 2006: Ουγγαρία (40 τοις εκατό), Αυστρία, Σλοβακία και Ρουμανία (33 τοις εκατό), Γαλλία (25–30 τοις εκατό) και Πολωνία (14 τοις εκατό) (Stern, 2006, pp. 32-59).

Βασικά ζητήματα που ανακύπτουν από τα παραπάνω είναι η διασύνδεση μεταξύ παγκοσμίως σχεδιασμένων παραδοσιακών εννοιών ενεργειακής ασφάλειας – που βασίζονται μόνο σε οικονομικούς παράγοντες και «στρατηγικές αγορές» – και της εσωτερικής καθώς και της περιφερειακής πολιτικής σταθερότητας απαιτεί νέα σκέψη όσον αφορά τόσο την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η ΕΕ εξαρτάται τόσο από τη Ρωσία, όσο και

από την Ουκρανία αφού αποτελεί διαδρομή διέλευσης του φυσικού αερίου. Μετά τη σύγκρουση Ρωσίας-Ουκρανίας για το φυσικό αέριο τον Ιανουάριο του 2006, η ενεργειακή ασφάλεια μπήκε ως μείζον θέμα στην ευρωπαϊκή ενεργειακή και εξωτερική πολιτική ατζέντα. Είναι γεγονός ότι τα κράτη μέλη της ΕΕ δεν κατάφεραν να καταλήξουν σε μια συνεκτική ευρωπαϊκή ενεργειακή ασφάλεια και ενεργειακή εξωτερική πολιτική στρατηγική, και αυτό οφείλεται στο ότι εξακολουθεί να εκλείπει η δεδηλωμένη πολιτική αλληλεγγύη της (Cheilari, Guillen, Damalas, & Barbas, 2013). Ωστόσο η έλλειψη αυτή ανάγκασε την Ευρώπη να αναγνωρίσει τα μειονεκτήματα της και στην 2η Στρατηγική Ενεργειακή Ανασκόπηση του Νοεμβρίου 2008 συνέστησε νέες πρωτοβουλίες για να ξεπεραστούν τα εμπόδια προωθώντας συγκεκριμένες υποδομές και άλλα έργα για την ενίσχυση της ασφάλειας εφοδιασμού της Ευρώπης μέσω πολιτικών αλληλεγγύης στα πλαίσια μιας κοινής ενεργειακής πολιτικής που στοχεύει να εφαρμόζει γενικότερα η ΕΕ.

Τα κύρια αποτελέσματα που επέφεραν οι κρίσεις του 2006 και 2009 ήταν να τονωθεί η Κοινή Αγορά Ενέργειας και να ενδυναμωθεί η Ενωσιακή Ενεργειακή Ασφάλεια. Η Ε.Ε κλήθηκε να εκμεταλλευτεί την ευκαιρία αυτή για να αναπτύξει, να διαμορφώσει και να πρωτοστατήσει με μια νέα ενεργειακή στρατηγική. Αναμφίβολα, παρόμοια ενεργειακή πολιτική είχε προταθεί και πριν τη δεκαετία του 1990, αλλά χωρίς την απαραίτητη πολιτική βούληση των κρατών μελών και του Συμβουλίου, δεν πραγματοποιήθηκε. Μετά από τις διευρύνσεις του 2004 και του 2007, η εξάρτηση της ΕΕ από τις εισαγωγές ενέργειας είχε επιδεινωθεί, χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η αύξηση εξάρτησης σε πετρέλαιο σε 52,7 τοις εκατό το 2010 από 46,7 τοις εκατό το 2000. Αντίστοιχα για το φυσικό αέριο το ποσοστό διακυμάνθηκε σε 62,4 τοις εκατό από 48,9 τοις εκατό που ήταν το 2000. Με βάση τα παραπάνω στοιχεία η Επιτροπή κατέθεσε γνωμοδότηση το 2011 αναφερόμενη σε ένα προβλεπόμενο μελλοντικό σενάριο, όπου σύμφωνα με αυτήν εικάζονταν ότι μέχρι το 2030, περισσότερο από το 70 τοις εκατό του πετρελαίου και φυσικού αερίου της ΕΕ αναμένεται να αυξηθεί, δηλαδή αναφέρονταν σε αύξηση της τάξεως του 76 τοις εκατό από το 2020 σε 83 τοις εκατό το 2030, συνεκτιμώντας βέβαια ασημαντες βελτιώσεις στην ενεργειακή απόδοση και εξίσου στην εκμετάλλευση των ανανεώσιμων πηγών.

Παραδοσιακά η οικονομία διαχωρίζονταν από την πολιτική για την εσωτερική αγορά της ΕΕ εξαιτίας των υφιστάμενων κοινών κανόνων και της κατανόησης της συνολικής σημασίας των δυνάμεων της αγοράς. Αναφορικά με τις ενεργειακές πολιτικές εκτός Ευρώπης όπως η Ρωσία, η Κίνα, χώρες του ΟΠΕΚ, οι ΗΠΑ και άλλες φαίνεται να καθορίζονται περισσότερο από στρατηγικά και γεωπολιτικά συμφέροντα των εθνικών, εξωτερικών πολιτικών αλλά και θεμάτων ασφάλειας. Μόνο μετά τη σύγκρουση μεταξύ

Ρωσίας και Ουκρανίας για το φυσικό αέριο, έχει μπει για τα καλά στο επίκεντρο των συζητήσεων θέτοντας ερωτήματα για την μελλοντική ασφάλεια του ευρωπαϊκού ενεργειακού εφοδιασμού.

Η επέκταση της ΕΕ πολλαπλασίασε την ανάγκη της για αύξηση των εισαγωγών της για φυσικό αέριο. Ταυτόχρονα παραδείγματα διακοπής εφοδιασμού με ενεργειακά προϊόντα υπέδειξαν τον κίνδυνο ότι στις προμήθειες έχουν πρόσβαση ένας περιορισμένος αριθμός προμηθευτών και με τους δρόμους για διέλευση και διακομιδή να είναι ακόμα πιο περιοριστικοί. Αναμφίβολα οι βαθμοί εξάρτησης διαφοροποιούνται από τις εισαγωγές φυσικού αερίου και πετρελαίου αντίστοιχα μεταξύ των χωρών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί, το 2007 η Βουλγαρία, η Τσεχική Δημοκρατία, η Λιθουανία, η Λετονία, η Σλοβακία, η Φινλανδία και η Εσθονία οι οποίες εισήγαγαν ενέργεια σε ποσοστό να κυμαίνεται από 78 έως 100 % από τη Ρωσία ως προς την κατανάλωση φυσικού αερίου. Αντίστοιχα πληθώρα νέων κρατών μελών όπως η Ουγγαρία, η Σλοβακία, η Λιθουανία και η Λετονία, εισήγαγαν και εκείνες από τη Ρωσία φυσικό αέριο για περίπου το ένα τρίτο της πρωτογενούς χρήσης ενέργειας. (Hulshof, Van Der Maat, & Mulder, Market fundamentals, competition and natural-gas prices, 2016). Παρόλα αυτά, οι διακοπές στην εισροή των ενεργειακών πόρων το 2006 και το 2009, δημιούργησαν την αντίληψη στα νεότερα και παλαιότερα κράτη μέλη ότι η εξάρτηση από μονοπωλιακούς προμηθευτές φυσικού αερίου συνιστά αναμφίβολα μεγάλο κίνδυνο για την ασφάλεια του ενεργειακού τους εφοδιασμού. Αδήριτη πραγματικότητα αποτελεί το γεγονός ότι, η ανάπτυξη ανταγωνισμού και η ελευθέρωση της Εσωτερικής Αγοράς Ενέργειας είναι η μόνη λύση, μέσω της οποίας η ΕΕ στοχεύει να δημιουργήσει την Κοινή Αγορά Ενέργειας, ενισχύοντας έτσι την ενεργειακή ασφάλεια της Ευρώπης.

2.2.3 ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Στα πλαίσια της Επιτροπής ήταν ανέκαθεν παρούσα η ανησυχία για η ενεργειακή ασφάλεια για την Ένωση, και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ, 1951) και η Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (Συνθήκη Ευρατόμ, 1957) παρέχουν παραδείγματα πρώιμων υπερεθνικών διακυβερνήσεων στον τομέα πολιτικής. Ακολούθως, η ΕΚΑΧ το 1951 Άρθρο 3 καθόρισε την έννοια της ασφάλειας του εφοδιασμού στο κοινοτικό δίκαιο θέτοντας την στο επίκεντρο. Κύριο θέμα αυτού ήταν η

εσωτερική πολιτική, δεδομένης της μεγάλης εξάρτησης από τον άνθρακα, δημιουργώντας μια κοινή πηγή για τα ιδρυτικά μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΕΚ). Η Συνθήκη Ευρατόμ (1957) καθιέρωσε μια εσωτερική αγορά μαζί με έναν Οργανισμό Εφοδιασμού (λειτουργεί από το 1960) που οδήγησε σε μια κοινοτική πολιτική στον τομέα της πυρηνικής ενέργειας αλλά παράλληλα έδωσε και τη δυνατότητα κεντρικής παρέμβασης για να «διασφαλιστεί ότι όλοι οι χρήστες στην Κοινότητα λαμβάνουν τακτικό και δίκαιο εφοδιασμό» (Συνθήκη Ευρατόμ, 1957 : άρθρο 52). Μέσω της Συνθήκη Ευρατόμ, 1957 και άρθρο 53 η αρμοδιότητα του Οργανισμού Εφοδιασμού επεκτάθηκε δίνοντας το δικαίωμα σύναψης συμβάσεων σχετικά με προμήθειες, διατηρώντας βέβαια τα κράτη μέλη το δικαίωμα προσφυγής στην Επιτροπή σε περίπτωση ανάγκης. Όπως αποδεικνύεται, οι Συνθήκες ΕΚΑΧ και Ευρατόμ παρέχουν πληθώρα εργαλείων που ενισχύουν τον στόχο για πιο διευρυμένη ενεργειακή πολιτική, η οποία εκπονείται αποκλειστικά από υπερεθνικές εξουσίες υπό την επίβλεψη μιας ανώτερης αρχής.

Η Επιτροπή το 1968 μέσω της Κοινοτική Ενεργειακή Πολιτική που εφάρμοσε, έθεσε ανησυχίες σχετικά με την ενεργειακή εξάρτηση, οι οποίες ανησυχίες είχαν εκφραστεί ήδη από το 1964 ως δεδηλωμένος στόχος του Συμβουλίου. Το 1968 αναγνωρίστηκε η ανάγκη μιας κοινοτικής ενεργειακής πολιτικής που ενσωματώνει πλήρως τον ενεργειακό τομέα στην κοινή αγορά εξαιτίας της καθυστερημένης ολοκλήρωσης του ενεργειακού τομέα, η οποία θεωρήθηκε από κάποιους ως μια επικίνδυνη τάση της εποχής, η οποία μπορούσε αντισταθμιστεί μόνο από μια στοχευμένη πολιτική, η οποία στοχεύει στην μείωση των επιπτώσεων που απορρέουν από την έντονη εξάρτηση των κρατών μελών σχετικά με τις εισαγωγές, αλλά και την ανεπαρκή διαφοροποίηση των πηγών εφοδιασμού κάνοντας ευπαθή σε επικείμενες διαταραχές (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1968 : 5).

Το 2012 πάρθηκαν προτάσεις του παρόμοιες με εκείνες 1968. Πιο συγκεκριμένα η ΕΕ θέτει στο επίκεντρο των δράσεων της μέτρα που πρέπει να εφαρμοστούν σε μια ενιαία αγορά ενέργειας σε περίπτωση διακοπής του εφοδιασμού. Έχοντας την πλήρη επίγνωση των πιθανών επιπτώσεων της ενεργειακής εξάρτησης, η περίοδος έως το 1970 χαρακτηριζόταν από έναν συνδυασμό σχετικά χαμηλών τιμών με άφθονη διαθεσιμότητα ποσοτήτων. Αρκούσε βέβαια μια διαταραχή στις προμήθειες πετρελαίου όπως ένας περιορισμός αυτών για να οδηγήσει στο τέλος της εποχής του εύκολου εφοδιασμού. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1972). Έτσι η ενεργειακή κρίση του 1973 ανέδειξε τόσο τους πιθανούς κινδύνους σε επικείμενες διακοπές του ενεργειακού εφοδιασμού όσο και την αδυναμία της ΕΕ να εξασφαλίσει την επαρκή ποσότητα ενέργειας για τον έγκαιρο εφοδιασμό.

Ως απάντηση των παραπάνω έρχεται, η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη του 1986. Μέσω αυτής εισήχθησαν μέτρα για τη δημιουργία εσωτερικής αγοράς επιδιώκοντας την ολοκλήρωση της έως τα τέλη του 1992 (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 1986 : άρθρο 8α), θέτοντας τα θεμέλια για την νομοθεσία της εσωτερικής αγοράς ενέργειας. Επιπλέον, ένα ακόμη ενεργειακό σχέδιο δράσης πραγματοποιήθηκε έως το 1995 επικεντρώνοντας τον πυρήνα του στην εφαρμογή μιας ισχυρής κοινοτικής αλληλεγγύης. Απώτερος στόχος ήταν η γεωγραφική διαφοροποίηση των εξωτερικών πηγών εφοδιασμού της Κοινότητας επιδιώκοντας την οικονομική ολοκλήρωση, χωρίς εμπόδια (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 1986). Οι πρώτες οδηγίες για την εσωτερική αγορά ενέργειας κυκλοφόρησαν το 1996 και το 1998.

Τη δεκαετία του 1990, η Επιτροπή αναγνώρισε την ανάγκη αύξησης της ενεργειακής ασφάλειας και προσπάθησε να την τονώσει ωθώντας τη νομοθεσία της ΕΕ, να υιοθετήσει την αρχή της αλληλεξάρτησης και της πολυμερούς αγοράς βάσει κανόνων μέσω αντίστοιχων στρατηγικών. Αυτό αποδεικνύεται και από την Συνθήκη για τον Χάρτη Ενέργειας (ECT), η οποία στο επίκεντρο της έθεσε ζητήματα όπως εισόδου στην αγορά, ερωτήματα για τη διαμετακόμιση αλλά και τον εφοδιασμό αλλά και θέματα που αφορούσαν τη διακυβέρνηση της αγοράς και τη διαχείριση αυτής. Επιτυχώς η αρχή αυτή εξήχθη σε πενήντα μία χώρες της Ασίας και της Ευρώπης. Βέβαια η Ρωσία υπέγραψε αλλά δεν επικύρωσε την ECT αποσύροντας την προσωρινή της εφαρμογή τον Αύγουστο του 2009 (Ενεργειακός Χάρτης, 2010). Έτσι η Επιτροπή γεμάτη ανησυχίες για τους μελλοντικούς κινδύνους στην Πράσινη Βίβλο του 2000, ξανά τόνισε την ανάγκη διαφοροποίησης των προμηθειών, προειδοποιώντας ότι «η Ένωση πάσχει από έλλειψη αρμοδιοτήτων και κοινοτικής συνοχής σε θέματα ενέργειας» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2000, Αρ. 28), έχοντας βέβαια υπόψιν την πρόβλεψη περί βραχυπρόθεσμης ασφάλειας του εφοδιασμού με φυσικό αέριο, καθώς από την Επιτροπή θεωρήθηκε ότι η εξάρτηση από τη Ρωσία αποτελεί μια σχετικά βολική και ίσως εύκολη επιλογή για τα κράτη μέλη της ΕΕ (Επιτροπή, 2000, Αρ. 81).

Ωστόσο στην Πράσινη Βίβλο που δημοσιεύτηκε τον Μαρτίου 2006 υποστηρίχθηκε η αναγκαιότητα διαμόρφωσης μιας συνολικής Κοινής Ευρωπαϊκής Ενεργειακής Πολιτικής, έδωσε έμφαση στο θέμα της εξωτερικής πολιτικής αναφορικά με την ενεργειακή ασφάλεια, η οποία θα βελτιωνόταν μέσω διαφοροποιημένων πηγών ανεφοδιασμού και ποικίλων οδών εφοδιασμού και διαπραγματεύσεων με κοινή πολιτική γραμμή. Η Πράσινη Βίβλο περιείχε επίσης τον στόχο των τακτικών στρατηγικών ενεργειακών αναθεωρήσεων της ΕΕ. Η πρώτη αναθεώρηση ολοκληρώθηκε τον Ιανουάριο του 2007 ακολουθώντας η Συνθήκη

της Λισαβόνας του 2007, στην οποία ενσωματώθηκε για πρώτη φορά στον τίτλο η έννοια Energy, πράγμα που αποδεικνύει ότι το νομοθετικό πλαίσιο της ΕΕ ξεκινάει να εκσυγχρονίζεται. Στο άρθρο 4 καθορίζεται σύμφωνα με συνήθης νομοθετική διαδικασία, η «συντρέχουσα αρμοδιότητα μεταξύ της Ένωσης και των κρατών μελών» για «την εσωτερική αγορά και τα διευρωπαϊκά δίκτυα και ενέργεια». Ακολούθως, το άρθρο 194 περιλάμβανε τους στόχους της Ένωσης, οποία υποχρεούται να πράττει με πνεύμα αλληλεγγύης έτσι ώστε να διασφαλίζεται η ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς ενέργειας, ενώ ταυτόχρονα εξασφαλίζεται η ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού της Ένωσης από εξωτερικούς παράγοντες. Τέλος μέσα στους στόχους του Αρ. 194 είναι η προώθηση η εσωτερική διασύνδεση των ενεργειακών δικτύων, για την καλύτερη διακομιδή της ενέργειας σε όλες τις χώρες.

Αναλυτικότερα, το ρυθμιστικό πλαίσιο της ΕΕ για την ενέργεια, παρά την πολυπλοκότητά του που σχετίζεται με την πρωτοτυπία της θεσμικής αρχιτεκτονικής της ΕΕ και ανεξάρτητα από τα κενά που παραμένουν ρυθμιστικά μετά την τρίτη νομοθετική δέσμη του 2009, έχει, αντίθετα, ορισμένα πλεονεκτήματα που προκύπτουν από τη δυναμική φύση και την προσαρμοστικότητά του. Η ΕΕ όντας πρωτοπόρα στον τομέα του περιβάλλοντος ενδέχεται να ηγηθεί διεθνώς μέσω μιας ανανεωμένης ρυθμιστικής πολιτικής ενέργειας, η οποία πρέπει θα αποσχιστεί από τους παραδοσιακούς στόχους της προώθησης των δικαιωμάτων των καταναλωτών και της οικονομικής απόδοσης στις αγορές ενέργειας, στοχεύοντας πλέον σε μια πιο βιώσιμη ανάπτυξη. Οι απαιτήσεις του σύγχρονου παγκόσμιου περιβάλλοντος είναι αυξημένες και για να ανταποκριθεί σε αυτές πρέπει να συμπεριλάβει τουλάχιστον δύο ακόμη στόχους που θα ενισχύσουν την εξέλιξη της. Σε πρώτη φάση είναι αναγκαία η παροχή κινήτρων για να εκσυγχρονιστούν οι ενεργειακές υποδομές με απώτερο στόχο τη βελτίωση ακόμα και αύξηση της ενεργειακής απόδοσης από την παραγωγή, έως την μεταφορά, την διανομή αλλά και τη χρήση. Σε αυτό θα βοηθήσει η αύξηση χρήσης των ανανεώσιμων πηγών, ενώ ταυτόχρονα καθοριστικό ρόλο θα παίζει η διευκόλυνση ανάπτυξης νέων υπηρεσιών που θα υποστηρίξει όλες τις παραπάνω ενέργειες. Για να είναι πραγματικά εφικτά τα παραπάνω απαιτείται η διαμόρφωση μιας νέας προληπτικής ρυθμιστικής προσέγγισης για τον σχεδιασμό και τη λειτουργία των υποδομών έτσι ώστε συμπεριληφθούν οι σύγχρονες ανάγκες.

Στην πορεία τίθεται ως στόχος η ενθάρρυνση χρήσης των διαθέσιμων κεφαλαίων και χρηματοδοτικών μέσων από τις ενεργειακές επιχειρήσεις. Με τον τρόπο αυτό η κίνηση του κεφαλαίου θα γίνει πιο γρήγορα έτσι ώστε να γίνουν οι αναγκαίες επενδύσεις για τον εξυγίανση των ενεργειακών υποδομών μέσω της μαζικής εισαγωγής τεχνολογιών

πληροφοριών και επικοινωνιών, με απώτερο στόχο την αύξηση της διασύνδεσης των δικτύων ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, ενώ παράλληλα θα επιδιώκεται η διαφοροποίηση και αποκέντρωση των πηγών εφοδιασμού με στόχο την εξασφάλιση της ενεργειακής ασφάλειας. Αυτό αναφέρεται «μεταξύ άλλων» σε διαδικασίες ευρέως γνωστές ως «έξυπνη λειτουργία των ενεργειακών δικτύων».

Σε αυτό το πλαίσιο, οι νέες ρυθμιστικές πολιτικές και τεχνικές θα πρέπει να διαδραματίσουν κεντρικό ρόλο για τη διατήρηση ή την ενίσχυση της αξιοπιστίας των παλαιωμένων δικτύων μέσω κατάλληλων στρατηγικών αντικατάστασης (οι οποίες δεν θα συνεπάγονται κατ' ανάγκη σημαντικές επεκτάσεις του δικτύου, αλλά μπορεί, σε μεγάλο βαθμό, να επιτευχθούν μέσω του έξυπνου τα δίκτυα, με βάση την εισαγωγή στοιχείων τεχνολογίας επικοινωνίας που μπορούν να διευκολύνουν και να ελέγξουν σημαντικό μέρος της ευέλικτης ζήτησης για την κυμαινόμενη καταναμεμημένη προσφορά ενέργειας). Για την υλοποίηση των παραπάνω απαιτούνται μία σειρά από επενδύσεις χρησιμοποιώντας μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες στρατηγικές, καθώς μέσω της παροχής ρυθμιστικών περιορισμών και κινήτρων θα ανανεωθούν οι ενεργειακοί κανονισμοί σύμφωνα με τις τωρινές ανάγκες.

Όπως έχει αναφερθεί και από την Επιτροπή ο προσδιορισμός της υπερεθνικής κλίμακας ενεργειακής διακυβέρνησης είναι η μόνη λύση στο πρόβλημα ενεργειακής πολιτικής, καθώς θα λειτουργεί με υπερεθνικό τρόπο. Οι Niemann και Schmitter υποστήριζαν ότι μέσω μιας διαδικασίας λειτουργικής διάχυσης, οι ελίτ θα ενεργούν ως πράκτορες που πωλούν την αναγκαιότητα, τον επείγοντα χαρακτήρα και τον εξαναγκασμό να δράσουν επισημαίνοντας την προεξέχουσα θέση του ζητήματος. Για την Επιτροπή, το ζήτημα της ενέργειας έχει μεγάλο εύρος και αφορά όλη την Ευρώπη και κατ' επέκταση η λύση θα είναι κοινή, επομένως η οικοδόμηση αξιοπιστίας στην ενεργειακή πολιτική είναι απαραίτητη για την εύρυθμη συνεργασία των κρατών μελών. Σαφώς και η δράση και οι αποφάσεις της Επιτροπής επηρεάζουν εμφανώς την ανταπόκριση των φορέων των κρατών μελών στα γεγονότα, καθώς η ερμηνεία αυτών συμβάλλει στην εσωτερική κοινωνικά κατασκευασμένων κανόνων, οι οποίοι λειτουργούν ως «κατευθυντήριες συσκευές... για την αναγνώριση και την εκτίμηση έκτακτων κρίσεων και δεικτών, καθώς και για την αναζήτηση εναλλακτικών πολιτικών» (Maltby, 2013, pp. 435-444). Σε κάθε περίπτωση, οι δείκτες και οι διακυμάνσεις των τιμών των ορυκτών καυσίμων καθώς και η αυξημένη ζήτηση των εισαγωγών με επακόλουθο τη διεύρυνση των διαταραχών του εφοδιασμού είναι μια σειρά αποτελεσμάτων των λανθασμένων πολιτικών απόρροια της ανεπιτυχής συνεργασίας και της έλλειψης κοινού στόχου μεταξύ των μελών της ΕΕ.

2.3 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Η ενέργεια αποτελεί κινητήριο δύναμη των οικονομικών δραστηριοτήτων, καθώς είναι σημαντικό για τις χώρες να εξασφαλίσουν τις πηγές ενέργειας για τις δραστηριότητες τους. Υπό το πρίσμα των γεωπολιτικών εκτιμήσεων και των συνεχιζόμενων μεταρρυθμίσεων στην αγορά ενέργειας οι χώρες της ΕΕ βρίσκονται σε πολύ μειονεκτική θέση για την εξασφάλιση της ασφάλειας εφοδιασμού της.

Δυστυχώς, το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης, αλλοιώνει ακόμα περισσότερο τη διαχωριστική γραμμή μεταξύ της εξωτερικής, της εσωτερικής και της οικονομικής πολιτικής κάνοντας όλο και πιο θολή την γενική εικόνα των πραγμάτων. Είναι γενικά παραδεκτό ότι η παγκόσμια οικονομική σταθερότητα κρίνεται από την πορεία των οικονομικών παραγόντων και σίγουρα θα παίζει ρόλο τόσο η εσωτερική όσο και η περιφερειακή πολιτική σταθερότητα, πράγμα που θα έπρεπε να χαρακτηρίζει κάθε κράτος μέλος της ΕΕ. Οι απαιτήσεις στην εποχή της παγκοσμιοποίησης έχουν αυξηθεί ραγδαία και τα δεδομένα πλέον έχουν αλλάξει. Έτσι κάθε πολιτική που δεν μελετά λεπτομερώς τους παράγοντες ανισορροπίας των διαφόρων εγχώριων και περιφερειακών πολιτικών θα μπορούσε να αποβεί εξαιρετικά κοντόφθαλμη και με τίμημα να είναι αρκετά υψηλό οικονομικά, ενώ αντίστοιχα το πολιτικό κόστος στο μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο μέλλον από κυβερνήσεις και εταιρείες ενέργειας να αποβεί μοιραίο και μη διαχειρίσιμο για τα κράτη.

Με βάση της νέες συνθήκες απαιτείται πιο εκσυγχρονισμένο σκεπτικό όσον αφορά την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού όσο και τις εξωτερικές πολιτικές και πολιτικές ασφάλειας που ακολουθούνται. Σύμφωνα με μια νέα μελέτη σεναρίων ενεργειακής πολιτικής έως το 2050 του Παγκόσμιου Συμβουλίου Ενέργειας, αναγνωρίζεται ως την πλέον ακατάλληλη στρατηγική τα πρότυπα μιας καθαρά βασισμένης στην αγορά προσέγγισης με ελάχιστη κρατική συμμετοχή για την επίτευξη των τριών κριτηρίων της, διαθέσιμης και αποδεκτής ενέργειας αναφορικά με τον ανεπτυγμένο και τον αναπτυσσόμενο κόσμο. Στην περίπτωση αυτή η λύση είναι μια στρατηγική, η οποία έχει πιο προσεκτικό σχεδιασμό βασισμένη στην συνεργασία τόσο της κρατικής πλευράς όσο και της ιδιωτικής βιομηχανίας, ενώ ταυτόχρονα τη διαφορά θα την κάνει η άσκηση μεγάλου ελέγχου και πειθαρχίας με έντονη την κρατική παρουσία. Συνεπώς εκείνη η κίνηση που θα κάνει τη διαφορά είναι η επιδίωξη για στενή συνεργασία και βαθιά ενοποίηση του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, τόσο σε εγχώριο όσο και σε διεθνές επίπεδο για την έγκυρη

επίλυση σημαντικών θεμάτων (Umbach, Global energy security and the implications for the EU, 2010, pp. 1229-1240).

Ενώ οι ισορροπίες ταραχτήκαν μετά τη σύγκρουση Ρωσίας-Ουκρανίας για το φυσικό αέριο, η ενεργειακή ασφάλεια προσχώρησε άμεσα στην ευρωπαϊκή ενεργειακή και εξωτερική πολιτική ατζέντα. Παρόλα αυτά τα κράτη μέλη της ΕΕ-27 απέτυχαν σε μεγάλο βαθμό να χαράξουν μια κοινή ευρωπαϊκή στρατηγική αναφορικά με την ενεργειακή ασφάλεια εξαιτίας της έλλειψης δεδηλωμένης πολιτικής αλληλεγγύης. Είναι πλέον ξεκάθαρη η ανάγκη για τα κράτη μέλη της ΕΕ να συνασπιστούν και να ακολουθήσουν μια κοινή πορεία αντιμετώπισης των αυξανόμενων κινδύνων εξαιτίας της εξάρτησης τους από το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο.

Τα ερωτήματα που γεννιούνται είναι ποικίλα γύρω από την μελλοντική οικονομική και πολιτική σταθερότητα της Ευρώπης σκεπτόμενοι την επιθετική αύξηση της ενεργειακής ανασφάλειας χωρίς η παγκόσμια ενεργειακή προσφορά να είναι σε θέση να καλύψει πάντα της ζητούμενες ποσότητες εξαιτίας των ανεπαρκειών που δημιουργούνται από τα παγκόσμια ενεργειακά συστήματα, εξαιτίας των δυσλειτουργικών ενεργειακών πολιτικών, των ανεπαρκών επενδύσεων και ακόμα των αποτυχημένων πολιτικών σταθερότητας που εφαρμόζονται στις χώρες παραγωγής πετρελαίου και φυσικού αερίου. Αναμφίβολα η απάντηση σε όλα τα παραπάνω είναι μια Ευρώπη ενωμένη με μια ισχυρή ενεργειακή εξωτερική πολιτική, δίνοντας έμφαση στην διαφοροποίηση των εθνικών ενεργειακών μειγμάτων και εισαγωγών, βελτιώνοντας ωστόσο τις ενεργειακές αποδόσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΠΑΡΑΓΩΓΗ- ΖΗΤΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ - ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΜΙΓΜΑ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι πρόσφατες αυξήσεις των τιμών των καυσίμων, μαζί με τη μελλοντική σπανιότητα ορυκτών καυσίμων και τη ρύπανση έχουν αυξήσει την ευαισθητοποίηση σχετικά με την αποτελεσματική χρήση της ενέργειας. Καθοριστικής σημασίας είναι η μεγιστοποίηση της ενεργειακής απόδοσης για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας στις αγορές, την ασφάλεια του εφοδιασμού και για την τήρηση των δεσμεύσεων για την κλιματική αλλαγή που τέθηκαν με το Πρωτοκόλλο του Κιότο καθώς η ΕΕ έχει θέσει υψηλούς στόχους πλέον ως προς το περιβάλλον. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί της δέσμευσης αυτής είναι ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) τα τέλη του 2006 δεσμεύτηκε να μειώσει έως το 2020 την ετήσια κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας κατά 20% της συνολικής. Αντίστοιχα, τον Ιούνιο του 2011, προτάθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μια νέα δέσμη μέτρων για αυξημένη ενεργειακή απόδοση αφενός για να καλύψει το κενό της αγοράς και αφετέρου για να επαναφέρει την ΕΕ στην αγοραστική τροχιά κάνοντας πιο ανταγωνιστική (Cheilari, Guillen, Damalas, & Barbas, 2013, pp. 18-24). Η ενεργειακή απόδοση βρίσκεται στο επίκεντρο της στρατηγικής της ΕΕ για την επίτευξη μιας έξυπνης, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς οικονομία. Ωστόσο, η ώθηση προς μια ενιαία απελευθερωμένη αγορά ενέργειας, η ένταξη πολλών πρώην σοσιαλιστικών χωρών και η επακόλουθη κατάργηση των επιδοτούμενων τιμολογίων ενέργειας, σημαίνει ότι είναι ολοένα και πιο πιθανό η φτώχεια των καυσίμων να είναι φαινόμενο σε ευρωπαϊκό (Thomson & Snell, 2013, pp. 563-572). Γενικά παραδεκτό είναι το γνωσιακό κενό σχετικά με την έκταση της φτώχειας των καυσίμων σε ευρωπαϊκή κλίμακα, το οποίο θα αρχίσει να αντιμετωπίζει η ΕΕ, χρησιμοποιώντας τυποποιημένα δεδομένα των στατιστικών της για το εισόδημα και τις συνθήκες διαβίωσης των πολιτών στα κράτη μέλη.

Η ΕΕ ηγείται την τελευταία δεκαετία, στην προώθηση της ενεργειακής ασφάλειας, με στόχο τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και την ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης. Μετά την οδηγία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου το 2009 η πολιτική που έχει εφαρμοστεί σε διάφορους τομείς σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής

ενέργειας απαιτεί από τα κράτη μέλη να υποβληθούν σε απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας. Αντίστοιχα με την οδηγία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου το 2003 θεσπίστηκε μια σειρά κανόνων για το φαινόμενο του θερμοκηπίου και των εκπομπών αερίων αναφορικά με τις βιομηχανίες έντασης ενέργειας. Μεταξύ άλλων η οδηγία θέτει εφικτούς στόχους στο πλάνο της μέχρι το 2020 δίνοντας έμφαση στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 20%, την αύξηση εκμετάλλευσης της ανανεώσιμης ενέργειας στο ενεργειακό μείγμα στο 20% και την αύξηση κατά 20% της ενεργειακής απόδοσης. Βέβαια μέχρι τότε, η πολιτική που αντιμετώπιζε ειδικά τη φτώχεια καυσίμων ήταν περιορισμένη, παρά τον εμφανή συσχετισμό μεταξύ της κλιματικής αλλαγής και της φτώχειας καυσίμων, τα οποία καλούνταν να αντιμετωπιστούν άμεσα. Αυτό συμβαίνει επίσης παρά την υπάρχουσα βιβλιογραφία (Bouzarovski, Petrova, & Sarlamanov, 2012, pp. 76-82) που προτείνει ότι για να συμβιβαστούν και να επιτευχθούν οι στόχοι πολιτικής της μειωμένης φτώχειας καυσίμων και των εκπομπών άνθρακα πρέπει να αναγνωριστεί η αλληλεπίδρασή τους. Οι λανθασμένες πολιτικές μπορεί να οδηγήσουν μερικώς σε ακούσιες συνέπειες με την αύξηση των επιπέδων φτώχειας καυσίμων ή εκπομπών άνθρακα. Τέτοια παραδείγματα είναι οι μη στοχευμένες κλιματικές πολιτικές που αυξάνουν τους λογαριασμούς ενέργειας των νοικοκυριών, το οποίο πολλές φορές χαρακτηρίζεται και ως μια οπισθοδρομική πολιτική καθώς δεν εξασφαλίζεται η ισότητα στους καταναλωτές και εκτίθενται οι φτωχότεροι, ενώ αντίστοιχη με μια αντίθετη πολιτική μπορεί να αυξηθούν τα επίπεδα άνθρακα. Βεβαίως, το θέμα της για τη φτώχεια καυσίμων είναι στο επίκεντρο των συζητήσεων, έχοντας σε περίοπτη θέση το θέμα του κοινωνικού αποκλεισμού, με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να δηλώνει «η φτώχεια καυσίμων, η οποία κινδυνεύει να στερήσει τα νοικοκυριά όχι μόνο από θέρμανση ή ψύξη αλλά και ζεστό νερό, φώτα και άλλες βασικές οικιακές ανάγκες, άλλη μια εκδήλωση σοβαρής στέρησης» (European Council, 2009).

Στην ίδια ανακοίνωση για τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, αναφέρεται αργότερα: «η ενεργειακή πολιτική θα συνεχίσει να συμβάλλει στην αντιμετώπιση των αναγκών των καταναλωτών και, όπου χρειάζεται, στην αντιμετώπιση των κινδύνων της ενεργειακής φτώχειας» (Thomson & Snell, 2013, σσ. 563-572). Όπως αποδεικνύεται μέχρι σήμερα, η πολιτική που εφαρμόζονταν ήταν αποσπασματική, χωρίς να έχουν εκδοθεί συγκεκριμένοι κανόνες που να αφορούν τους τρόπους αντιμετώπισης της έλλειψης καυσίμων, παρότι αποτελεί μείζον ζήτημα. Σύμφωνα με την Οδηγία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, 2009α, αναγνωρίζεται ότι υπάρχει ένδεια καυσίμων και απαιτείται από τα επηρεαζόμενα κράτη μέλη να αναπτύξουν σχέδια δράσης, ωστόσο, όπως ο Bouzarovski, 2012, σ. 3 αναφέρει ότι η ΕΕ «δεν παρέχει έναν κοινό ορισμό του

προβλήματος, ο οποίος θα μπορούσε να του δώσει καλύτερη ορατότητα σε επίπεδο κράτους μέλους», και ομοίως, δεν υπάρχουν κριτήρια για ένα «πληττόμενο κράτος μέλος». Σύμφωνα, με αυτές τις οδηγίες, τα κράτη μέλη καλούνται να ορίσουν τα χαρακτηριστικά ενός ευάλωτου πελάτη σε σχέση με τη φτώχεια καυσίμων, αλλά παρατηρείται μια έλλειψη καθοδήγησης από πλευράς οδηγιών σχετικά με το ποιος είναι πιθανό να είναι ευάλωτος καταναλωτής. Με τον τρόπο αυτόν δημιουργείται μια γενικότερη σύγχυση σε ευρωπαϊκό επίπεδο αφού η φτώχεια των καυσίμων φαίνεται να είναι ένα φλέγον ζήτημα για τα επόμενα χρόνια.

Το φυσικό αέριο κατέχει σημαντική θέση στα συστήματα θέρμανσης των ευρωπαϊκών χωρών. Τα τελευταία χρόνια είναι εντονότερη η παρουσία του στις ζωές μας αφού στις περισσότερες χώρες είναι η κύρια πηγή θέρμανσης νοικοκυριών, σχολείων, εργασιακών χώρων, υγειονομικών και δημόσιων χώρων. Εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής και κατά συνέπεια των ακραίων καιρικών φαινομένων ιδίως τους χειμερινούς μήνες η ζήτηση για φυσικό αέριο είναι ιδιαίτερα αυξημένη, με αποτέλεσμα το κόστος θερμότητας να ανεβαίνει. Αναφορικά με τον εμπορικό τομέα ο ρόλος του φυσικού αερίου αυξήθηκε τα τελευταία 20 χρόνια και, είναι προβλεπόμενο για τα επόμενα 20 χρόνια να έχει σταθερή ανάπτυξη. Αυτό δικαιολογείται καθώς, η χρήση του φυσικού αερίου έχει πολλαπλά πλεονεκτήματα. Το φυσικό αέριο είναι μάλλον αβλαβές και αυτό αποδεικνύεται από περιβαλλοντικής άποψης, ότι δεν περιέχει στερεά σωματίδια και ανόργανα υλικά, ενώ δεν αυξάνει τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα στην ατμόσφαιρα, όντας πιο φιλικό για το περιβάλλον. Σε σύγκριση με άλλα βιοκαύσιμα και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, το φυσικό αέριο παράγει επίσης λιγότερες εκπομπές CO₂ (Balitskiy, Bilan, & Strielkowski, 2016, pp. 156-168). Κάνοντας μια σύγκριση μεταξύ του φυσικού αερίου με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και την πυρηνική ενέργεια, φαίνεται ότι το αέριο να υπερτερεί έναντι των άλλων αφού είναι πιο οικονομικό, έχοντας μικρότερο επενδυτικό κόστος κάνοντας το πιο ελκυστικό. Η προτίμηση προς το φυσικό αέριο είναι ξεκάθαρη από τα ενδιαφερόμενα μέρη και τους πολιτικούς, καθώς η γεωπολιτική θέση παίζει συχνά σημαντικό ρόλο στην επιλογή των κατάλληλων πηγών ενέργειας για την έγκυρη κάλυψη των ενεργειακών αναγκών των χωρών. Βέβαια η κατανάλωση φυσικού αερίου διαφοροποιείται σε κάθε μια από τις χώρες της ΕΕ. Για παράδειγμα, τα κράτη μέλη με τη μεγαλύτερη κατανάλωση φυσικού αερίου είναι οι χώρες της Δυτικής Ευρώπης όπως η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία, η Ισπανία, η Ολλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Σύμφωνα με το World Energy Outlook 2013 η παγκόσμια ζήτηση ενέργειας θα συνεχίσει να αυξάνεται σε όλους τους τομείς από τώρα έως το 2040. Ειδικότερα, στον κλάδο της

βιομηχανίας αναμένεται ο υψηλότερος ρυθμός αύξησης της ζήτησης ενέργειας (κυρίως μεταποίηση, γεωργία, κατασκευές και εξόρυξη), όπου τα χύδην χημικά προϊόντα και οι βιομηχανίες διύλισης πετρελαίου καταναλώνουν το μεγαλύτερο μέρος της ενέργειας. Παρότι η ανανεώσιμη ενέργεια και η πυρηνική ενέργεια είναι οι ταχύτερα αναπτυσσόμενες πηγές ενέργειας στον κόσμο ωστόσο, διαπιστώνεται ότι τα ορυκτά καύσιμα και το φυσικό αέριο θα συνεχίσουν να παρέχουν σχεδόν το 80% της παγκόσμιας ενέργειας μέχρι το 2040. Αναφορικά με την εξέλιξη των τιμών του αργού και του διυλισμένου πετρελαίου έχει παρατηρηθεί μια σχετική αύξηση σε αυτές καθώς και μια γενικότερη αστάθεια από το 1999.

Σύμφωνα με την βιβλιογραφική ανασκόπηση αποδεικνύεται ότι η αύξηση των τιμών του πετρελαίου θα επηρεάσουν ορατά την οικονομία και την κοινωνία επιφέροντας ποικίλες συνέπειες. Είναι γεγονός ότι το πετρέλαιο και τα προϊόντα διύλισης του είναι ευρέως γνωστά στους καταναλωτές λόγω των ποικίλων χρήσεων του είτε ως αγαθό τελικής κατανάλωσης είτε ως εισροή στη διαδικασία παραγωγής. Για να επιτευχθεί η ανάλυση των επιπτώσεων που θα επιφέρουν οι τιμές, συνηθίζεται ο διαχωρισμός του αντίκτυπου σε άμεσες και έμμεσες επιδράσεις πρώτου και δεύτερου γύρου (Meyler , 2009, pp. 867-881).

Συγκεκριμένα οι άμεσες επιπτώσεις αφορούν τα αποτελέσματα που θα αποφέρουν οι αυξομειώσεις στις τιμές του πετρελαίου επηρεάζοντας κατ' επέκταση τις τιμές υγρών καυσίμων που χρησιμοποιεί ο καταναλωτής δημιουργώντας φαινόμενα όπως η «πετρελαϊκή κρίση». Αντίστοιχα, ως έμμεσες επιδράσεις θεωρούνται οι επιπτώσεις που επιφέρουν οι αλλαγές στις τιμές του καταναλωτή αφού οι τιμές του πετρελαίου αποτελούν παράγοντα επιρροής στο κόστος και στις τιμές παραγωγού. Τέλος, προσμετράται και ο αντίκτυπος στους μισθούς και στις προσδοκίες για τον πληθωρισμό και τον καθορισμό της πραγματικής πλευράς της οικονομίας μέσω της αγοραστικής δύναμης και των όρων εμπορικών επιπτώσεων των τιμών γενικότερα, τα οποία προκύπτουν εξίσου από τις αλλαγές της τιμής πετρελαίου.

3.2 ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΜΙΓΜΑ

Οι πρόσφατες εξελίξεις στο κοινωνικό γίνεσθαι όπως ο COVID-19 που έθεσε σε κίνδυνο την παγκόσμια υγεία, οι συνέπειές της καθυστέρησης μεταφοράς εμπορευμάτων και οι γεωπολιτικές επιπτώσεις της Ρωσο-Ουκρανικής Κρίσης ήταν κάποιοι παράγοντες που είχαν είχαν σφοδρό αντίκτυπο στις τιμές των ορυκτών καυσίμων και κατά επέκταση στην τιμή της ηλεκτρικής ενέργειας στον Ευρωπαϊκό χώρο.

Σκεπτόμενοι την πληθώρα παραγόντων που μπορεί να επηρεάσει το σύνολο του ενεργειακού μίγματος, η Ε.Ε. προσπάθησε να διαφοροποιήσει το μίγμα αυτό στο πέρας των ετών. Στο πέρας των ετών στο σύνολο του ενεργειακού μίγματος, διακρίνεται μια ορατή αύξηση του ποσοστού της παραγωγής ενέργειας μέσω ΑΠΕ. Ο άνθρακας εξακολουθεί να παραμένει σημαντική πηγή ενέργειας παρότι το ποσοστό χρήσης του έχει μειωθεί ορατά στο σύνολο του ενεργειακού μίγματος (Alaton & Tounquet, 2021). Δίχως αμφιβολία η κυρίαρχη ενεργειακή πηγή σήμερα είναι το αργό πετρέλαιο, με επακόλουθα να είναι το φυσικό αέριο και ο άνθρακας έχοντας μια δευτερογενή χρήση. Είναι γεγονός ότι τα αποθέματα άνθρακα κατέχουν ένα σημαντικό πλεονέκτημα έναντι των άλλων πηγών καθώς, δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα εξάντλησης σε αντίθεση με το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο. Βέβαια γεννούνται πολλά ερωτηματικά σχετικά με τη ρύπανση που προκαλείται εξαιτίας της καύσης του άνθρακα, η οποία απελευθερώνει μεγάλες ποσότητες διοξειδίου του άνθρακα (CO₂). Έχοντας υπόψιν ότι το διοξείδιο του άνθρακα θεωρείται η κύρια αιτία για την όξυνση του φαινομένου του θερμοκηπίου αλλά και την αύξηση της θερμοκρασίας της γης, είναι μονόδρομος η λύση της μείωσης των εκπομπών άνθρακα και χρήσης πετρελαίου και φυσικού αερίου τα οποία απελευθερώνουν λιγότερο διοξείδιο.

Μέσα στα φιλόδοξα πλάνα της η Ε.Ε. στοχεύει στην προοδευτική μείωση και απαλλαγή από τον άνθρακα. Ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί τόσο μέσω του πλαισίου των συμφωνιών που έχει υπογράψει η Ένωση για την αποτροπή της επικίνδυνης κλιματικής αλλαγής, όσο και με βάση την ευαισθητοποίηση, προωθώντας ταυτόχρονα πολιτικές μείωσης του άνθρακα στον ευρωπαϊκό χώρο. Συγκεκριμένα ιδιαίτερη βαρύτητα δόθηκε στην διαχείριση των εκπομπών από χώρες κατ' εξοχήν βιομηχανικές, όπως η Γερμανία και εκείνες της Βόρειας Ευρώπης, στοχεύοντας στην βελτίωση του βιοτικού επίπεδο και κατά επέκταση στην μείωση της χρήσης άνθρακα παροτρύνοντας τους να ενσωματώνουν στην παραγωγή τη χρήση άλλων μορφών ενέργειας, όπως το φυσικό αέριο, φωτοβολταϊκά κλπ. Κομβικό σημείο στον Ευρωπαϊκό χώρο ήταν η νέα πραγματικότητα που έφερε η απελευθέρωση

της βιομηχανίας φυσικού αερίου, μέσω της οποίας εμφανίστηκαν και άλλοι εμπορικοί κόμβοι, κάνοντας τον ανταγωνισμό μεταξύ αερίου και φυσικού αερίου ακόμα πιο ισχυρό. Στην πραγματικότητα βέβαια η αποτελεσματικότητα της αγοράς φυσικού αερίου δεν βρίσκεται άδικα στο επίκεντρο των συζητήσεων, αφού ακόμα δεν γενικά παραδεκτό το ποσοστό αποδόσεών του. Έτσι μέχρι και σήμερα ένα μερίδιο φυσικού αερίου εξακολουθεί να διαπραγματεύεται μέσω μακροπρόθεσμων συμβάσεων με τιμές που συγκρίνονται με την τιμή του πετρελαίου, πράγμα που αποδεικνύει την γενική ανησυχία που επικρατεί στην αγορά ενέργειας. Τα τελευταία χρόνια έχουν παρατηρηθεί τεταμένες προσπάθειες συνεχόμενων διαπραγματεύσεων με το φυσικό αέριο παρόλα αυτά παραμένει περιορισμένο στην ευρωπαϊκή αγορά (Balitskiy, Bilan, & Strielkowski, 2016).

Την τελευταία δεκαετία η Ένωση έχει δώσει μια νέα πνοή στους θεσμούς της ευρωπαϊκής αγοράς φυσικού αερίου, αλλάζοντας τους σημαντικά μέσω μιας πιο σύγχρονης οπτικής σύμφωνα με τις νέες συνθήκες που επικρατούν. Τέτοιες χαρακτηριστικές εξελίξεις είναι η πορεία των συναλλαγών σε κόμβους φυσικού αερίου όπως το National Balancing Point (NBP) στο Ηνωμένο Βασίλειο και αντίστοιχα το Title Transfer Facility (TTF) στην Ολλανδία, αποκτώντας ραγδαία σημαντική σημασία για τη διακομιδή και μεταφορά του φυσικού αερίου (Heather, 2012, σσ. 80-88). Στην πορεία των εξελίξεων έγιναν προσπάθειες σύμβασης για επιτευχθεί η σύνδεση της τιμής του φυσικού αερίου με την τιμή του πετρελαίου βέβαια δεν απέδωσε καρπούς η προσπάθεια αυτή. Όπως είναι γνωστό το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο ήταν υποκατάστατα σε πολλές διεργασίες, η τιμαριθμική αναπροσαρμογή³ του πετρελαίου μετατράπηκε σε κορυφαίο μηχανισμό τιμολόγησης για το φυσικό αέριο μεταξύ 20ου και 21ου αιώνα στην Ευρώπη. Βέβαια είναι γεγονός ότι η αγορά φυσικού αερίου, τα τελευταία χρόνια έχει ζυμωθεί αρκετά, με αποτέλεσμα ο ανταγωνισμός μεταξύ αερίου και πετρελαίου να αποτελεί τον κύριο μηχανισμό διαμόρφωσης τιμών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η ενοποίηση των εθνικών αγορών φυσικού αερίου στη Βορειοδυτική Ευρώπη. Είναι γεγονός ότι ενοποιούνται ολοένα και περισσότερο οι αγορές μεταξύ τους, με αποτέλεσμα μια αγορά όπως της Βορειοδυτικής Ευρώπης να εξυπηρετεί χώρες μεγάλου βεληνεκούς όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γαλλία, η Ολλανδία, το Βέλγιο, η Γερμανία, η Δανία, η Ιταλία και η Αυστρία αντίστοιχα. (Hulshof D. , Van Der Maat, J. P., & Mulder, 2016, pp. 480-491)

³ Οποιαδήποτε προσαρμογή διαφόρων οικονομικών μεγεθών στον τιμάρημο ονομάζεται τιμαριθμοποίηση. Είναι κατάλληλο για μικρά συγκεντρωμένα χαρτοφυλάκια, αλλά όταν εφαρμόζεται σε δείκτες αναφοράς υπονοεί ότι όλες οι εταιρείες θα παραμείνουν οικονομικά σημαντικές στο μέλλον, χωρίς οικονομικές διακυμάνσεις μεταξύ τομέων και αγορών. (Hulshof D. , Van Der Maat, J. P., & Mulder, 2016)

Βέβαια οι προβληματισμοί ποικίλουν αναφορικά με την ένταση του ανταγωνισμού στην ευρωπαϊκή αγορά φυσικού αερίου. Όπως αποδεικνύεται η διασπορά των αποθεμάτων είναι συγκεντρωμένη αντίθετα με τον αριθμό των προμηθευτών, ο οποίος παραμένει περιορισμένος ενώ παράλληλα η προσφορά και η ζήτηση, επηρεάζουν σημαντικά την πορεία των τιμών του φυσικού αερίου. Βέβαια πρέπει να συνυπολογίζεται και η ισχύς των επιχειρήσεων, οι οποίες, μπορούν να προκαλέσουν επιπτώσεις στις τιμές του φυσικού αερίου όπως την αύξησή τους λόγω του αθέμιτου ανταγωνισμού που δημιουργείται, γεγονός που σταδιακά θα οδηγήσει στην μείωση της ευημερίας των καταναλωτών.

Το κύριο ερώτημα που εξετάζεται είναι, σε ποιο βαθμό η τιμή του φυσικού αερίου συνδέεται με το πετρέλαιο ή/και τον άνθρακα και ποια είναι η επίδραση άλλων θεμελιωδών στοιχείων προσφοράς και ζήτησης; Πιο συγκεκριμένα είναι γενικά παραδεκτό ότι η πολιτική που εφαρμόζουν τα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη, στην ουσία περιέχει ανάλυση της στρατηγικής που πρέπει να εφαρμόσουν στο ενεργειακό μείγμα για να καταφέρουν να πιάσουν τους στόχους του Κιότο. Με τον τρόπο αυτό τα κράτη παράλληλα εναρμονίζουν τους εθνικούς ενεργειακούς στόχους με τους στόχους που θέτει η Ευρωπαϊκής Ένωσης εντός του χρονικού πλαισίου που αναγράφονται στις στρατηγικές της (Dassisti & Carnimeo, 2012, pp. 100-111). Μέσα στα πλαίσια κάθε Εθνικής Στρατηγικής θεμιτό είναι να περιέχονται οι κύριοι ενεργειακοί στόχοι αναφορικά με θέματα όπως η ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού, το ανταγωνιστικό ενεργειακό σύστημα και η αειφόρος ανάπτυξη του ενεργειακού τομέα. Αυτό συνεπάγεται τη βελτίωση του ενεργειακού εφοδιασμού, την διαχείριση της ανταγωνιστικότητας που θα προκληθεί εξαιτίας της ιδιόμορφης ενεργειακής δομής της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας αλλά και την αφομοίωσης της βιωσιμότητας στον ενεργειακό τομέα ως τρόπο ζωής στις κύριες προκλήσεις που δημιουργούνται κατά τη διάρκεια της ενεργειακής ανάπτυξης (Lund, 2010, pp. 4003-4009).

Αναμφίβολα η ενεργειακή αποτελεσματικότητα στον ευρωπαϊκό χώρο είναι παγκοσμίως απρόβλεπτη, για αυτό είναι απαραίτητο τα εθνικά ενεργειακά συστήματα να αλληλεπιδρούν μεταξύ τους ως συζευγμένα δυναμικά δίκτυα καλύπτοντας τις ανάγκες μεγάλων γεωγραφικών περιοχών που μέχρι στιγμής έχουν περιορισμένη πρόσβαση. Συμπερασματικά για ένα επιτυχημένο και κυρίως λειτουργικό ευρωπαϊκό ενεργειακό μίγμα η απάντηση είναι η υιοθέτηση ενός καταρτισμένου μοντέλου του ενεργειακού μείγματος μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών για την προνοητικότητα και την έγκαιρη εύρεση λύσεων σε νέα σενάρια που θα αφορούν δυνητικές προκλήσεις του μέλλοντος.

3.3 ΚΟΣΤΟΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Αναμφίβολα το τελευταίο διάστημα στο επίκεντρο της επικαιρότητας είναι οι αυξομειώσεις των τιμών των καυσίμων. Είναι γεγονός ότι οι τιμές του φυσικού αερίου και του πετρελαίου διαμορφώνονται με βάση τα θεμελιώδη στοιχεία της αγοράς φυσικού αερίου, επομένως οι πολιτικές στρατηγικής που θα εφαρμοστούν είναι σημαντικό να στοχεύουν στην περαιτέρω ενοποίηση των αγορών φυσικού αερίου εντός του Ευρωπαϊκού χώρου. Μόνο η διευρυμένη Ευρώπη θα μπορέσει να δώσει λύση επεκτείνοντας και ενδυναμώνοντας τον ανταγωνισμό μεταξύ αερίου σε μια ευρύτερη περιοχή κάνοντάς της πιο ισχυρή απέναντι στην ενεργειακή ασφάλεια. Σαφώς και, οι αυξανόμενες τιμές των καυσίμων ασκούν πίεση στο κόστος της εφοδιαστικής και της εφοδιαστικής αλυσίδας, δημιουργώντας μια γενικότερα ανησυχία αναφορικά με την προσβασιμότητα σε αυτά.

3.3.1 ΤΙΜΟΛΟΓΗΣΗ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ

Μέσα στη δύνη των εξελίξεων και την άνοδο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, το πετρέλαιο παραμένει το κυρίαρχο καύσιμο στο παγκόσμιο ενεργειακό μείγμα. Παρόλα αυτά μέσα στην πορεία των ετών έχουν αναδειχθεί κάποιοι παράγοντες, οι οποίοι επηρεάζουν εμφανώς τις τιμές διάθεσης του πετρελαίου.

Οι παράγοντες που επηρεάζουν τις τιμές του πετρελαίου κατά κύριο λόγο είναι αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης που προκαλείται μεταξύ προσφοράς και ζήτησης. Γενικότερα έχει παρατηρηθεί ότι όταν η κοινωνία διανύει περιόδους υπερπροσφοράς, οι τιμές τείνουν να μειώνονται, ενώ αντίστοιχα με μια μείωση της προσφοράς, οι τιμές αυξάνονται. Ακολουθώντας το ίδιο σκεπτικό, η αυξανόμενη ζήτηση οδηγεί σε αυξήσεις των τιμών ενώ η περιορισμένη ζήτηση ωθεί τις τιμές σε μείωση. Οι τιμές με την προσφορά και τη ζήτηση του πετρελαίου έχουν διττή σχέση. Όπως είναι λογικό, το πετρέλαιο μπορεί και επηρεάζει την προσφορά και τη ζήτηση, με αποτέλεσμα οι αυξομειώσεις στις τιμές του πετρελαίου να οδηγούν στον επηρεασμό του κόστους, ο οποίος συνδέεται άρρητα με την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών επηρεάζοντας έτσι την προσφορά του προϊόντος. Είναι γενικά παραδεκτός ο κανόνας των τιμών των καυσίμων, σύμφωνα με τον οποίο οι τιμές ακολουθούν την τάση των εμπορευμάτων αργού πετρελαίου του West Texas Intermediate

Crude (WTI) που προέρχεται από τις ΗΠΑ και διαπραγματεύεται στη Νέα Υόρκη Χρηματιστήριο Εμπορευμάτων (NYMEX) και το αργό πετρέλαιο Brent της Βόρειας Θάλασσας (BRENT) που προέρχεται από την Ευρώπη και διαπραγματεύεται στο Intercontinental Exchange του Λονδίνου (ICE). Αναμφίβολα, η διαμόρφωση και ο καθορισμός των τιμών των καυσίμων δεν τόσο απλός. (Bennett, Julie, Michael, & Katarina, 2021, σσ. 201-220). Σαφώς παίζουν ρόλο και άλλοι παράγοντες όπως οι συνθήκες αγοράς, η ευαισθησία και η ταχύτητα προσαρμογής των τιμών λιανικής ανάλογα με τις αλλαγές που υφίστανται οι τιμές του αργού πετρελαίου, χαρακτηριστικό παράδειγμα αυξομειώσεως αποτελεί η αύξηση λιανικής τιμής, η οποία προκαλεί αύξηση στην τιμή πετρελαίου, αλλά αντίστοιχα πτώση των τιμών του πετρελαίου, αποδεικνύοντας τον ασύμμετρο τρόπο προσαρμογής των τιμών στην αγορά.

Επιπλέον οι τιμές των καυσίμων διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην οικονομική δραστηριότητα και τη συνολική προσφορά. Οι αυξήσεις στις τιμές των καυσίμων οδηγούν σε αύξηση του κόστους παραγωγής και, κατά συνέπεια, σε χαμηλότερη συνολική προσφορά. Από την άλλη πλευρά, η μείωση των τιμών των καυσίμων μειώνει το κόστος παραγωγής και ενισχύει τη συνολική προσφορά. Και οι δύο καταστάσεις οδηγούν σε βραχυπρόθεσμες ανισορροπίες και στην ανάγκη για παρέμβαση δημοσιονομικής αλλά και νομισματικής πολιτικής από το κράτος για να επέλθει ισορροπία.

Σε ενωσιακό επίπεδο η ύπαρξη μιας σχετικής σταθερότητας στις τιμές είναι απαραίτητη, καθώς ο συγχρονισμός των τιμών των καυσίμων εντός των κρατών μελών ενισχύει τη διατήρηση σταθερών σχετικών τιμών μεταξύ αγαθών και υπηρεσιών εντός της ζώνης κοινού νομίσματος. Οι τιμές των καυσίμων είναι ένα από τα κύρια στοιχεία του πληθωρισμού, επομένως ο συγχρονισμός των τιμών των καυσίμων μπορεί επίσης να οδηγήσει σε συγχρονισμό των ποσοστών πληθωρισμού σε ολόκληρη την Ένωση. Είναι γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια υπάρχουν ραγδαίες εξελίξεις και αυξομειώσεις όσο αφορά τις τιμές του πετρελαίου, με την πιο χαρακτηριστική καμπή στις τιμές να παρατηρείται το 2000 (Chesnes, 2016, σσ. 153-180).

Δευτερογενή παράγοντες που επηρεάζουν άμεσα την τιμή αγοράς του πετρελαίου είναι η διύλιση του αργού πετρελαίου και ο τρόπος διανομής στην αγορά. Ξεκινώντας η διύλιση για την επεξεργασία του αργού πετρελαίου είναι ένα σημαντικό στάδιο για την παραγωγή υποπροϊόντων του, καθώς από μόνο του γενικά δεν μπορεί να αξιοποιηθεί. Πιο συγκεκριμένα κάποια από τα ενεργειακά υποπροϊόντα επεξεργασίας του είναι η βενζίνη, το ντίζελ και το καύσιμο θέρμανσης, τα οποία χρησιμοποιούνται καθημερινά από τους καταναλωτές. Σαφώς το κόστος διαμορφώνεται ανάλογα με την επιλογή διαδικασίας

διύλισης, καθώς εξαρτάται ποια είναι η επιθυμητή παραγωγή προϊόντος (βενζίνη, πετρέλαιο εσωτερικής καύσης, κ.λπ.). Αναμφίβολα η διεθνής τιμή του πετρελαίου λειτουργεί καθοριστικά αφού επιδρά σημαντική στη διαμόρφωση των τιμών των καυσίμων, δεδομένης της απόδοσης στην οποία διυλίζονται τόσο το ντίζελ όσο και η βενζίνη από το αργό πετρέλαιο. (Ji & Fan, 2016, pp. 80-100). Έτσι είναι απαραίτητο να συνυπολογιστούν και οι αυξομειώσεις στο κόστος διύλισης καθώς μεταβάλλεται ανάλογα με την εισαγωγή του αργού πετρελαίου και τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά αυτού για να βγει στην αγορά. Στη συνέχεια αφότου διυλιστεί το αργό πετρέλαιο και παραχθούν τα ζητούμενα προϊόντα ακολουθεί το στάδιο διανομής και λιανικής, το οποίο περιέχει όλες τις δραστηριότητες που αφορούν τη διάθεση και την τελική πώληση του προϊόντος στην αγορά. Στην πορεία, ακολουθεί μια σειρά από βήματα και αντίστοιχα κόστη, τα οποία διαμορφώνονται ανάλογα με το κόστος μεταφοράς του προϊόντος πετρελαίου στο τοπικό κατάστημα λιανικής, την εμπορία του προϊόντος καθώς και το κόστος λειτουργίας του καταστήματος λιανικής πώλησης όπως είναι τα πάγια έξοδα ενοικίου, μισθών των εργαζομένων κ.λπ.

Οι τελικές τιμές που διατίθενται στην αγορά και καταβάλλει ο καταναλωτής προσμετρούνται και συμβάλλουν στην κατάρτιση δεικτών τιμών καταναλωτή όπως ο ΕνΔΤΚ⁴, οι οποίοι περιλαμβάνουν φόρους, οι οποίοι έχουν γενικά τη μορφή ειδικών φόρων κατανάλωσης και φόρων προστιθέμενης αξίας (Wlazlowski, Giuliatti, Binner, & Milas, 2009, pp. 99-108). Είναι σημαντική η διάκριση μεταξύ των δύο τύπων φόρων για την κατανόηση της διαμόρφωσης των τιμών που διατίθενται στην αγορά. Αναλυτικότερα, οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης επιβάλλονται ως σταθερό ποσό ανά μονάδα. Ως εκ τούτου, δεν ποικίλλουν αυτόματα με την τιμή, εκτός εάν αλλάξουν ρητά από τις φορολογικές αρχές. Από την άλλη πλευρά, οι φόροι προστιθέμενης αξίας επιβάλλονται συνήθως ως ποσοστό της τιμής (συμπεριλαμβανομένου του ειδικού φόρου κατανάλωσης). Ως εκ τούτου, οι φόροι προστιθέμενης αξίας αυξάνονται αυτόματα σύμφωνα με τις τιμές. Επιπλέον, καθώς επιβάλλονται και στους ειδικούς φόρους κατανάλωσης, η αύξηση του ειδικού φόρου κατανάλωσης έχει μεγαλύτερο αντίκτυπο στην τιμή πώλησης (Milewska & Milewski, 2022, σ. 6934).

⁴ Ονομάζεται ο εναρμονισμένος δείκτης τιμών καταναλωτή που παρέχει συγκρίσιμα στοιχεία για τον πληθωρισμό των κρατών μελών της ΕΕ.

3.3.2 ΤΙΜΟΛΟΓΗΣΗ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ

Τις τελευταίες δεκαετίες το αέριο έχει κρίσιμο ρόλο καθώς έχει μετατραπεί σε κυρίαρχο καύσιμο στην αγορά θέρμανσης κατοικιών και εμπορικών χώρων, ενώ ταυτόχρονα έχει έντονη παρουσία ως σημαντική εισροή για βιομηχανικές εφαρμογές και παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας λόγω των πολυπληθών χρήσεων του. Εξαιτίας της έντονης χρήσης του είναι απαραίτητη, η κατανόηση και η καταγραφή των παραγόντων που επηρεάζουν τις τιμές του φυσικού αερίου είναι σημαντική για μακροημέρευση των επιχειρήσεων.

Η διαμόρφωση των τιμών είναι μια περίπλοκη διαδικασία ιδιαίτερα για τους απελευθερωμένους κόμβους φυσικού αερίου, διότι οι αγορές αυτές είναι εκτεθειμένες από ποικίλους παράγοντες που επηρεάζουν τη ζήτηση και τη προσφορά. Τέτοιοι παράγοντες είναι οι μετεωρολογικές συνθήκες που επηρεάζουν τη διάθεση του προϊόντος, οι ροές διεθνούς εμπορίου αλλά και επιπτώσεις που προκαλούνται από προϊόντα υποκατάστασης όπως είναι το πετρέλαιο. Οι παραπάνω παράγοντες μπορεί να οδηγήσουν σε, ασύμμετρες διαταραχές επηρεάζοντας τον εφοδιασμό της αγοράς με φυσικό αέριο δημιουργώντας σημαντικές επιπτώσεις στην αγορά όπως αύξηση των τιμών καθώς και εφοδιαστική ανασφάλεια. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της ευαισθησίας που διακατέχει την αγορά φυσικού αερίου είναι οι διακοπές εφοδιασμού εξαιτίας της διαφωνίας μεταξύ Ρωσίας και Ουκρανίας για τη διαμετακόμιση φυσικού αερίου τον Ιανουάριο του 2009 αφήνοντας εκτεθειμένη την ηπειρωτική ευρωπαϊκή αγορά (Walker, 2023, pp. 9-10).

Σύμφωνα με τα σημερινά δεδομένα η αγορά φυσικού αερίου εκτείνεται από τη Βορειοδυτική Ευρώπη ως τις αγορές στην Αυστρία, το Βέλγιο, τη Δανία, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ιταλία, την Ολλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Τα πολυπληθή δίκτυα φυσικού αερίου σε αυτές τις χώρες είναι στενά συνδεδεμένα, ενώ ταυτόχρονα εξάγεται φυσικό αέριο από την Ολλανδία σε καθεμία από αυτές τις αγορές, γεγονός που ευνοεί την ενοποίηση των αγορών. Έτσι αλλαγές σε θεμελιώδεις παράγοντες επιδρούν στην προσφορά και τη ζήτηση σε αυτές τις χώρες, ενώ ταυτόχρονα μπορεί να επηρεαστεί και η τιμή. Αναμφίβολα, το φυσικό αέριο κατέχει πλεονάζουσα θέση στη Βορειοδυτική Ευρώπη αφού χρησιμοποιείται ως κύρια πηγή θέρμανσης, έχοντας ως αποτέλεσμα η ζήτηση από οικιακούς και εμπορικούς χρήστες να καθορίζεται από τις κλιματικές συνθήκες. Είναι γεγονός ότι η κατανάλωση του φυσικού αερίου αυξάνεται την περίοδο του φθινοπώρου και του χειμώνα, ενώ αντίστοιχα παρατηρείται χαμηλή κατανάλωση τους καλοκαιρινούς μήνες. Έτσι ανάλογα με την εποχή μεταβάλλεται και η τιμή του φυσικού αερίου. Η διαθεσιμότητα των

υποκατάστατων ενεργειακών προϊόντων που χρησιμοποιούνται για θέρμανση είναι περιορισμένη, έχοντας ως αποτέλεσμα την ανελαστική ζήτηση αερίου. Βέβαια οι επιλογές των καταναλωτών δεν είναι ποτέ βέβαιες ως προς την πηγή θέρμανσης που θα χρησιμοποιούν εκάστοτε, δημιουργώντας την εξάρτηση μεταξύ του σχετικού κόστους καυσίμων με τη μακροπρόθεσμη ζήτηση αερίου.

Για την κατανόηση των παραγόντων που επηρεάζουν τις τιμές του φυσικού αερίου έχουν χρησιμοποιηθεί μια σειρά από διαφορετικές προσεγγίσεις στην πρόσφατη βιβλιογραφία. Αναλυτικότερα πληθώρα συγγραφέων έχουν προσπαθήσει να προσεγγίσουν τις μακροχρόνιες σχέσεις αλληλεπίδρασης των τιμών μεταξύ του φυσικού αερίου και του πετρελαίου μέσω της ανάλυσης της ευρωπαϊκής αγοράς φυσικού αερίου (Hulshof, Van Der Maat, & Mulder, 2016, σσ. 480-491). Άλλες μελέτες αναφέρουν χαρακτηριστικά τον ρόλο άλλων θεμελιωδών παραγόντων που επηρεάζουν τη προσφορά και τη ζήτηση, έχοντας άμεσο αποτέλεσμα στη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη των τιμών, εφόσον τα ενεργειακά εμπορεύματα διαφοροποιούνται ως προς την πυκνότητα και ακολούθως ως προς τον τρόπο παραγωγής, τη διανομή και το περιβαλλοντικών επιπτώσεων (Erdős, 2012, σσ. 707-718). Μέσα από τις συνεχείς μελέτες έχει διαπιστωθεί ότι οι κρίσεις θερμοκρασίας, αποθήκευσης, μεταφοράς αλλά και διάθεσης προϊόντος προκαλούν βραχυπρόθεσμες επιπτώσεις στην τιμή του φυσικού αερίου. Αντίστοιχα, όμοιες επιπτώσεις στις τιμές του φυσικού αερίου προκαλούν οι τυχόν διαταραχές στις τιμές του πετρελαίου και του άνθρακα.

Είναι γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στη Βορειοδυτική Ευρώπη χρησιμοποιείται το φυσικό αέριο ως κύρια εισροή, με αποτέλεσμα η ζήτηση φυσικού αερίου από παραγωγούς ηλεκτρικής ενέργειας με αέριο να κρίνεται ανάλογα με την τιμή διάθεσης του φυσικού αερίου στην αγορά συγκριτικά με άλλα καύσιμα όπως ο άνθρακας. Από πλευράς Ευρωπαϊκής Ένωσης η χρήση του φυσικού αερίου στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας διαφέρει από χώρα σε χώρα. Βέβαια τα τελευταία χρόνια συμβαδίζοντας με τους φιλόδοξους στόχους που έχει θέσει η ΕΕ οι αντίστοιχες πολιτικές που έχει εφαρμόσει σε διεθνώς και εθνικά, προώθησαν την χρήση ΑΠΕ, έχοντας ως αποτέλεσμα να σημειωθεί μια αύξηση του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Ένα αδιαμφισβήτητο πλεονέκτημα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας είναι το χαμηλό οριακό κόστος, πράγμα που επηρεάζει εμφανώς τη ζήτηση του φυσικού αερίου από τον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας. Η δυναμικότητα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας αυξάνεται δικαιολογημένα ραγδαία.

Σύμφωνα με την πρόσφατη βιβλιογραφία καταγράφονται οι επιπτώσεις στις τιμές του φυσικού αερίου που έχουν προκληθεί από τον συνδυασμό διαφορετικών θεμελιωδών παραγόντων κατά τη διάρκεια τριών πρόσφατων διακοπών εφοδιασμού. Χρονολογικά ξεκινώντας με τη διένεξη Ρωσίας και Ουκρανίας για το φυσικό αέριο τον Ιανουάριο του 2009, ακολουθεί ο εμφύλιος στη Λιβύη το 2011 και οι παρακρατημένες ρωσικές εξαγωγές τον Φεβρουάριο 2012 και τελευταίο και πιο πρόσφατο η σύγκρουση Ρωσίας- Ουκρανίας. (Balsalobre-Lorente, Sinha, & Murshed, 2023, σ. 125) Τα παραπάνω παραδείγματα εκτός του ότι δημιουργούν εφοδιαστικά προβλήματα, επηρεάζουν άμεσα την τιμή του φυσικού αερίου. Εκτός όμως από κοινωνικό πολιτικούς παράγοντες, οι τιμές επηρεάζονται εξίσου και από τις κλιματικές συνθήκες, τον τρόπο αποθήκευσης και διανομής, επηρεάζοντας βραχυπρόθεσμα τη προσφορά, ενώ για μια μακροπρόθεσμη αλλαγή ευθύνονται οι τιμές τόσο του αργού πετρελαίου όσο και του άνθρακα, οι οποίες καθρεφτίζουν το οικονομικό κλίμα και τη σχέση υποκατάστασης μεταξύ τα διάφορων ενεργειακών προϊόντων στην αγορά. Να σημειωθεί ότι οι συγγραφείς τονίζουν ότι αναμένεται αύξηση μέχρι το 2050 στην κατανάλωση φυσικού αερίου των ευρωπαϊκών χωρών περισσότερο από την κατανάλωση οποιασδήποτε άλλης πηγής ενέργειας.

3.4 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Το παγκόσμιο εποικοδόμημα στηρίζει την εύρυθμη λειτουργία του σε μεγάλο βαθμό στην χρήση ορυκτών καυσίμων, συμπεριλαμβανομένου του άνθρακα, του φυσικού αερίου και του αργού πετρελαίου. Από το 2000 έως σήμερα Οι τιμές των ορυκτών καυσίμων έχουν μεταβληθεί αρκετά. Αναμφίβολα, αυτή η πληθωριστική αύξηση των τιμών της ενέργειας είχε ως αποτέλεσμα την τρέχουσα παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση που βιώνουν οι περισσότερες χώρες. Οι παράγοντες που ευθύνονται για τη μεταβολή της προσφοράς και της ζήτησης στην αγορά φυσικού αερίου προκαλούν κατ' επέκταση επιπτώσεις στις τιμές του φυσικού αερίου που διατίθεται στην αγορά. Σαφώς και η τιμή του φυσικού αερίου έχει αλληλένδετη σχέση με την τιμή του πετρελαίου, πράγμα που αποδεικνύεται από την αλληλεπίδραση των λιανικών τιμών τους αυτή.

Όπως γίνεται αντιληπτό στο παρόν κεφάλαιο είναι ότι κρίνεται απαραίτητη η διαμόρφωση ενός σχεδίου για την ύπαρξη ενός βιώσιμου ενεργειακού μέλλοντος, πληρώντας όλες τις

προϋποθέσεις που τέθηκαν ως στόχοι κατά τη διάρκεια της Συνόδου Κορυφής της COP26⁵. Κρίνεται αναγκαία η ανεξαρτητοποίηση της ενεργειακής αγοράς από τις ταχείες και ασταθείς μεταβολές που προκαλούνται από τις γεωπολιτικές εντάσεις, πολέμους και διενέξεις. Δυστυχώς οι χώρες είναι εκτεθειμένες σε πολλούς κινδύνους ως προς τις επενδύσεις που αφορούν τα ορυκτά καύσιμα, όσο συνεχίζουν να εξαρτώνται από την εισαγωγή ορυκτών καυσίμων, κάνοντας τις οικονομίες τους πιο ευάλωτες στην εκάστοτε παγκόσμια αναταραχή που μπορεί να προκληθεί. Κατά συνέπεια σε εθνικό πλαίσιο τα κράτη για να προστατεύσουν τις οικονομίες τους πρέπει να αποσυνδέσουν τα έργα και τις επενδύσεις τους από τις εισαγωγές ορυκτών καυσίμων βρίσκοντας άλλους τρόπους να τα πραγματοποιήσουν ίσως και με τη χρήση άλλων μορφών ενέργειας.

⁵ Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών αναφορικά με την κλιματική αλλαγή

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΕΞΑΡΤΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ & ΤΑ ΔΙΚΤΥΑ ΑΓΩΓΩΝ

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύμφωνα με μελέτες αναμένεται ότι η παγκόσμια κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας θα αυξηθεί ραγδαία, τείνοντας να διπλασιαστεί μέχρι το 2035. Αναμφίβολα οι παγκόσμιες ανάγκες για ενέργεια έχουν γίνει πιο απαιτητικές, πράγμα που αποδεικνύεται από την διαμόρφωση σχεδίου ανάπτυξης αγωγών για την καλύτερη διανομή του φυσικού αερίου και του πετρελαίου.

Όπως έχει διαπιστωθεί στην παρούσα εργασία το φυσικό αέριο αποτελεί βασική πηγή ενέργειας με σχετικά χαμηλές εκπομπές άνθρακα, με χαμηλό κόστος παροχής και με αποθέματα άφθονα για τις διεθνείς ανάγκες. Παρόλα αυτά, υπάρχουν κάποιες δυσκολίες αναφορικά με θέματα αποθήκευσης και διανομής των προϊόντων ενέργειας, γεγονός που κάνει πιο πολύπλοκες τη γεωπολιτική και γεωστρατηγική που πρέπει να ακολουθηθεί στη διεθνής αγορά. Ένα μεγάλο τμήμα του παγκόσμιου εμπορίου φυσικού αερίου διενεργείται μέσω αγωγών φυσικού αερίου, που ως υποδομή είναι χρησιμοποιείται αυστηρά για τη διανομή αερίου. Επομένως, η δομή των δικτύων αγωγών φυσικού αερίου είναι εκείνη που θα καθορίσει την εκάστοτε στρατηγική που πρέπει να εφαρμοστεί μεταξύ των χωρών που παίρνουν μέρος στο εμπόριο του φυσικού αερίου. Ωστόσο όσο αναφορά το πετρέλαιο και εκείνου η ζήτηση είναι εξίσου υψηλή, με το δίκτυο αγωγών να υποστηρίζει τη διανομή του κάνοντας τη χώρα εξαγωγής και τις ενδιάμεσες που περνούν οι αγωγοί να είναι σε πλεονάζουσα θέση για τη χρήση πετρελαίου προσδίδοντας του περισσότερη ενεργειακή ασφάλεια μέσα στα πλαίσια της γενικότερης αβεβαιότητας που επικρατεί παγκοσμίως εξαιτίας της χρηματοοικονομικής κρίσης.

4.2 ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Αναφορικά με τον τομέα του φυσικού αερίου το 2015, σε σύσκεψη του το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υπογράμμισε στο λεγόμενο έγγραφο «Προς μια Ευρωπαϊκή Ενεργειακή Ένωση» ότι τα αποθέματα φυσικού αερίου στην ανατολική Μεσόγειο θα πρέπει να έχουν «την ευκαιρία να αναδειχθούν σε ζωντανό κέντρο για ένα δίκτυο αγωγών που μεταφέρει φυσικό αέριο στην Ευρώπη» (Parliament, 2015). Στα πλαίσια αυτά, η ΕΕ για να γίνει πιο ευέλικτη στις πολιτικές που εφαρμόζει πρέπει να αφομοιώσει μια πιο προνοητική στρατηγική στον τομέα της ευρωπαϊκής ενεργειακής διπλωματίας, διευκολύνοντας έτσι τη διαμόρφωση των προϋποθέσεων για την ανάπτυξη ενός περιφερειακού κόμβου φυσικού αερίου. Συνεχίζοντας με τη δήλωση του κοινοβουλίου σημειώθηκε ότι είναι απαραίτητος ένας μεσογειακός κόμβος φυσικού αερίου που θα παρέχει αυξημένη χωρητικότητα LNG⁶. Έχοντας τη δυνατότητα μεταφοράς μεγαλύτερης ποσότητας υγροποιημένου φυσικού αερίου, η ΕΕ είναι σε θέση να εκμεταλλευτεί προς όφελος της τις ευκαιρίες που αναδύονται από τη μεταφορά επιπλέον αποθεμάτων φυσικού αερίου διασφαλίζοντας έτσι θέματα ενεργειακής ασφάλειας που είναι ένα μείζον ζήτημα σκεπτόμενοι την αβέβαιη καθημερινότητα των πραγμάτων. Τέλος, στο έγγραφο αυτό το Κοινοβούλιο αναφέρει ως συμβουλευτική πρόταση την επιδίωξη αποτελεσματικής επικοινωνίας μεταξύ των κρατών, για να επιτευχθεί καλύτερη συνεργασία σε θέματα που αφορούν την εξωτερική στρατηγική μέσω του εξορθολογισμού και της ιεράρχησης των εκάστοτε αναγκών.

Δέσμευση της ΕΕ είναι να συνεχίσει μέσω τακτικών διπλωματικών συνομιλιών με τα αντίστοιχα κράτη να στηρίζει τις διαδικασίες για επέκταση των αγωγών και διασφάλιση αποθεμάτων για όλες τις χώρες. Για τον λόγο αυτό η ΕΕ έχει επιδιώξει να αναπτύξει μηχανισμούς για πετύχει τους στόχους της. Ξεκινώντας, κύρια μέριμνα της είναι να ενισχύσει την ενεργειακή διπλωματία της ΕΕ επιτυγχάνοντας πιο αποτελεσματικές συνεργασίες με τις παράγωγες χώρες φυσικού αερίου και πετρελαίου. Μακρόπνοος στόχος είναι η θεμελίωση γερών βάσεων για μια περιφερειακή συνεργασία μεταξύ των κρατών. Μέσα σε όλη αυτή την μακροχρόνια προσπάθεια, η ΕΕ θα πρέπει να ενεργό ρόλο πρεσβευτή, καθώς θα προάγει την διπλωματία και άλλα μέσα που θα συμβάλλουν στο έργο της. Στην διαδρομή προς μια περιφερειακή συνεργασία, η ΕΕ καταλήγει να προβάλλεται ως μια ασφαλή και αξιόπιστη αγορά, όπου ο πρεσβευτής και διπλωμάτης παροτρύνει τις

⁶ Ονομάζεται το υγροποιημένο φυσικό αέριο, το οποίο έχει επεξεργαστεί για να έρθει σε αυτή τη μορφή

διαπραγματεύσεις μεταξύ των ενδιαφερομένων διευκολύνοντας τις διαδικασίες. Με τον τρόπο αυτό θέτονται τα θεμέλια για τη δημιουργία ενός ευρύτερου πλαισίου περιφερειακής συνεργασίας. Εισάγοντας την διπλωματία στις διαπραγματεύσεις, γίνονται πιο διαλλακτικές, μειώνοντας τον κίνδυνο αφού αποφεύγονται οι συγκρούσεις και επιδιώκεται η ασφάλεια ότι θα γίνουν οι θεμιτές παραχωρήσεις για την αποφυγή τυχόν αποκλεισμών από την αγορά. Ένας ακόμα μηχανισμός που έχει βάλει στόχο να πετύχει η ΕΕ είναι η δημιουργία ενός πλαισίου συνεργασίας μεταξύ ΕΕ και Αιγύπτου, έχοντας υπόψιν ότι υπάρχουν αρκετές επενδυτικές αμφιβολίες εξαιτίας της οικονομικής κατάστασης της Αιγύπτου. Παρόλα αυτά, θεωρείται ότι η ΕΕ μπορεί να παίξει καθοριστικό ρόλο στην επίτευξη της οικονομικής σταθεροποίησής της Αιγύπτου, κάτι που σίγουρα θα κερδίσει την εμπιστοσύνη νέων επενδυτών, βέβαια γεννούνται ποικίλα ερωτήματα με τους τρόπους με τους οποίους η ΕΕ θα το καταφέρει (Esily, Chi, Ibrahiem, & Amer, 2022, pp. 6826-6836). Η επέκταση έργων κοινού ενδιαφέροντος στην περιοχή της Αίγυπτου ίσως είναι απάντηση στα ερωτήματα για τον τρόπο επίτευξης της οικονομικής της σταθεροποίησης. Βασική βέβαια προϋπόθεση είναι να υπάρχει διάθεση συνεργασίας από πλευράς Αιγύπτου για τη δημιουργία μιας τέτοιας επαγγελματικής σχέσης, για να συνεχίσει η ΕΕ το έργο της εξετάζοντας το ενδεχόμενο μιας υποκείμενης επέκτασης του αριθμού των έργων κοινού ενδιαφέροντος (PCI) στην ευρύτερη περιοχή.

Μέσω του καθορισμού των στοιχείων της επιλογής της Αιγύπτου ως PCI και την ένταξη της στην πλατφόρμα Διαφάνειας θα δίνονται λεπτομερείς πληροφορίες για τη διάθεση πόρων της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένου γεωγραφικών στοιχείων, τεχνικής περιγραφής, αλλά και σχεδίων υλοποίησης. Ακόμα ορατά θα είναι και τα οφέλη στον προϋπολογισμό των κρατών μελών και των τοπικών κοινοτήτων λόγω της χρηματοδοτικής στήριξης που παρέχει η Ένωση. Η σοβαρότητα με την οποία διαχειρίζεται την οικονομική και τεχνική της επέκταση η ΕΕ, κερδίζει ολοένα και περισσότερο την εμπιστοσύνη της αγοράς αφού αποδεικνύει την βιωσιμότητα των επιλογών της. Στόχος είναι να δοθούν οικονομικά κίνητρα για γίνουν οι απαιτούμενες μεταρρυθμίσεις στην Αίγυπτο, για την εξασφάλιση περισσότερης ασφάλειας στην αγορά, ενώ ταυτόχρονα απαιτείται ένα πιο ισχυρό οικονομικό και ρυθμιστικό πλαίσιο αναφορικά με ενεργειακά θέματα, μόνο με τον τρόπο αυτό η Αίγυπτος θα γίνει πιο ελκυστική αγορά.

Στα πλαίσια της ενεργειακής πολιτικής που εφαρμόζει η ΕΕ επιπλέον είναι και η αύξηση της δέσμευσης της Μεσογείου μέσω της Ένωσης. Μέσω συζητήσεων και περίπλοκων διαπραγματεύσεων με τα ενδιαφερόμενα κράτη η ΕΕ επιδιώκει στην περιοχή της Μεσόγειο μέσω της Ένωσης. Η Ένωση της Μεσογείου (UfM) είναι ένας διακυβερνητικός οργανισμός

που στοχεύει την ενίσχυση της περιφερειακής συνεργασίας μεταξύ των 43 συγκεντρωμένων χωρών. Μέσα στις δράσεις του οργανισμού αυτού περιλαμβάνονται η Ενέργεια και η Δράση για το Κλίμα, δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στο τομέα του φυσικού αερίου. Μέσω της πλατφόρμας αυτής και των δραστηριοτήτων της, δίνονται πληθώρα πλεονεκτημάτων τα οποία πρέπει να εκμεταλλευτεί η ΕΕ, προς όφελος της αφού συνάδει το έργο του οργανισμού με τον στόχο της ένωσης για βιωσιμότητα, Ενεργειακή Διπλωματία και ανάδειξη του πλούτου της Ευρώ-Μεσογείου (UfM, 2018).

4.3 ΔΙΚΤΥΟ ΑΓΩΓΩΝ

Η Ρωσία κατέχει πλεονάζουσα ικανότητα στο δίκτυο εξαγωγών πετρελαίου και φυσικού αερίου, πράγμα που αποδεικνύεται από την δυναμική που έχει στις εξαγωγές της εξασφαλίζοντας έτσι περαιτέρω την εθνική της ενεργειακή ασφάλεια. Έτσι για τον λόγο αυτό στόχο της είναι να διασφαλίσει ένα σταθερό όγκο εξαγωγών βέβαια σε υψηλές τιμές, για να έχει, σταθερή έως και αυξημένη εισροή εσόδων. Όπως γίνεται αντιληπτό η Ρωσία, εξαρτάται άμεσα από τις εξαγωγές πετρελαίου και φυσικού αερίου που κάνει ετησίως για να έχει μια συνεχή ροή εσόδων και μια ανταγωνιστική οικονομία στην διεθνή αγορά ενέργειας. Από κάποιους συγγραφείς η τακτική αυτή θεωρείται ως στρατηγική εξωτερικής πολιτικής (Vatansever, 2017, σσ. 1-11).

Κατάλογος Ρώσικων αγωγών φυσικού αερίου και πετρελαίου:

1. Ο υποθαλάσσιος Nord Stream 1
2. Ο Nord Stream 2
3. Ο χερσαίος αγωγός Yamal-Europe
4. Ο υποθαλάσσιος αγωγός Blue Stream
5. Ο γερμανικός αγωγός NEL
6. Ο αγωγός ESPO
7. Ο αγωγός Soyuz
8. Ο αγωγός SouthStream
9. Ο αγωγός TurkishStream
10. Ο αγωγός Druzhba
11. Ο αγωγός Baltic Pipeline System

Ο κρατικός έλεγχος του δικτύου αγωγών είναι το πιο χαρακτηριστικό στοιχείο της πολιτικής που ακολουθεί η Ρωσία στον τομέα του πετρελαίου και του φυσικού αερίου. Συνοπτικά, ο φορέας Transneft, είναι κρατικός οργανισμός, και έχει στην κατοχή το δίκτυο αγωγών πετρελαίου, το οποίο και εκμεταλλεύεται. Αντίστοιχα, ο κρατικός φορέας Gazprom πραγματοποίησε την δημιουργία των αγωγών φυσικού αερίου, φέροντας εις πέρας την επιτυχή λειτουργία τους, διατηρώντας για πολλά χρόνια το μονοπώλιο στην αγορά του φυσικού αερίου, έχοντας το πάνω χέρι στις εξαγωγές του μέσω των αγωγών (Belyi, 2013, σσ. 163-178). Μέσα σε αυτά τα χρόνια εξέλιξης των αγωγών πετρελαίου και φυσικού αερίου της Ρωσίας είναι γενικά παραδεκτό ότι υλοποιήθηκαν με διαφορετικές προσεγγίσεις, παρόλα αυτά και τα δυο μοντέλα αγωγών λειτούργησαν εξίσου αποδοτικά, δίνοντας το πλεονέκτημα στη Ρωσία να έχει μια σημαντική πλεονασματική εξαγωγική ικανότητα έναντι των άλλων ανταγωνιστών της. Βέβαια να σημειωθεί ότι ο φορέας Transneft, που είναι ταυτόχρονα ιδιοκτήτης και διαχειριστής του δικτύου αγωγών πετρελαίου, διατηρεί κάποια συγκριτικά πλεονεκτήματα έναντι της Gazprom, η οποία αντίστοιχα ειδικεύεται στον κλάδο του φυσικού αερίου, καθώς η Transneft δεν έχει τους ίδιους οικονομικούς κινδύνους αφού τα έσοδα της μόνο από τους δασμούς της αποφέρουν ήδη υψηλό κέρδος από το πετρέλαιο, αφού δεν επηρεάζεται άμεσα από την διαμόρφωση της τιμής του αργού πετρελαίου.

Η Ρωσία για πολλά χρόνια συνεχόμενα επένδυε και συνεχίζει βέβαια να επενδύει απλά όχι με την ίδια συχνότητα σε μια σειρά νέων αγωγών για την κλιμάκωση των εξαγωγών της πετρελαίου και φυσικού αερίου σε άλλες χώρες. (Boussena & Locatelli, 2013, pp. 180-189). Ξεκινώντας από τον τομέα του πετρελαίου, η Ρωσία ξεκινάει τα πρώτα της εξαγωγικά βήματα μέσω της κατασκευής του Baltic Pipeline System (BPS-1), του οποίου τα σχέδια ξεκίνησαν το 1997 και συνέχισαν μέχρι το 2001. Στόχος του αγωγού αυτού ήταν να δώσει τη δυνατότητα μεταφοράς μεγάλου όγκου ρωσικού πετρελαίου χρησιμοποιώντας το ρωσικό λιμάνι στη Βαλτική Θάλασσα το λεγόμενο Primorsk. Η ραγδαία επέκταση της εξαγωγικής ικανότητας πετρελαίου της Ρωσίας, γέννησε την ανάγκη για την επέκταση χωρητικότητας του BPS-1.

Το επόμενο βήμα στο οποίο προχώρησε η Ρωσία το 2008 για να αποφύγει κάθε κίνδυνο διαμετακόμισης, ήταν η έγκριση η κατασκευή ενός νέου αγωγού της Βαλτικής, Baltic Pipeline System 2 (BPS-2) (Goldthau, 2016, σσ. 1-40), ο οποίος στόχο είχε να παρακάμψει τις χώρες της Βαλτικής, αλλά και τη Λευκορωσία.

Το σχέδιο αντίστοιχα του αγωγού Yamal-Europe, ο οποίος ξεκίνησε να υλοποιείται το 1997, μέσω του οποίου στόχος ήταν να δοθεί στην αγορά μια ακόμη διαδρομή, έτσι ώστε να αποφύγουν τον διακλαδισμό στην Ουκρανία.

Το 2003 ήρθε ο επόμενος αγωγός ο Blue Stream, ο οποίος διασχίζει τη Μαύρη Θάλασσα, δημιουργώντας τη δυνατότητα για μια επικείμενη σύνδεση με την ανταγωνιστικά αναπτυσσόμενη τουρκική αγορά.

Αντίστοιχα ο υποθαλάσσιος αγωγός Nord Stream, που ξεκίνησε τη χρήση του το 2011, έδωσε τη δυνατότητα να παρακαμφθεί η Ουκρανία, ενώ ταυτόχρονα το ρωσικό αέριο οδηγήθηκε και στην γερμανική αγορά. Βέβαια η Ρωσία συνεχίζοντας τα εξαγωγικά της σχέδια το 2007, έφερε στο προσκήνιο μια νέα πρόταση για έναν πρόσθετο αγωγό που παρακάμπτει την Ουκρανία, τον λεγόμενο South Stream. Παρόλα αυτά τα σχέδια αυτά κρίθηκαν ατελέσφορα αφού το έργο δεν προχώρησε, επειδή δεν πληρούσε τις νομοθετικές προϋποθέσεις που έχει θέσει η ΕΕ για την ενέργεια. Έτσι, η Ρωσία για να αντικαταστήσει το προηγούμενο αγωγό προχώρησε στην εκπόνηση του λεγόμενου Turkish Stream, μέσω του οποίου πλέον θα δίνονταν μια νέα πνοή στις σχέσεις μεταξύ Ρωσίας και Τουρκίας.

Για την παράκαμψη των καναλιών μεταφοράς ενέργειας της Ουκρανίας αναδείχθηκε η ανάγκη, για τον σχεδιασμό δύο βασικών καναλιών μεταφοράς. Τα τελευταία χρόνια, ο σχεδιασμός των αγωγών Nord Stream 2 και Turk Stream υλοποιείται με τον φιλόδοξο στόχο να μεταφέρουν ρωσικό φυσικό αέριο στις περιοχές της Βόρειας και Νότιας της Ευρώπης. (Abdelal & Tarontsi, 2011, pp. 711-726).

Αναφορικά με το πετρέλαιο οι εξαγωγές του πραγματοποιούνται κυρίως μέσω πέντε αγωγών. Πιο συγκεκριμένα οι διακλαδώσεις είναι 4 έτσι ώστε να καλύπτει τους αντίστοιχους προορισμούς. Ο πρώτος αγωγός είναι ο αγωγός Druzhba, ο οποίος είναι υπεύθυνος για τις απευθείας πωλήσεις πετρελαίου σε ευρωπαϊκά διυλιστήρια. Ακολούθως είναι οι αγωγοί Baltic Pipeline System, οι οποίοι είναι δύο ο BPS-1 και ο BPS-2 και έχουν την ευθύνη των εξαγωγών στις ακτές της Βαλτικής διαμέσου ρωσικών λιμανιών. Οι αγωγοί μέσω των δημοκρατιών της Βαλτικής προσφέρουν πρόσθετη δυναμική εξαγωγική ικανότητα. Στην συνέχεια είναι ο αγωγός Novorossiysk που χρησιμεύει για τις εξαγωγές μέσω του λιμένα Novorossiysk της Μαύρης Θάλασσας, από όπου ο αγωγός πήρε και το όνομα του. Τέλος είναι ο αγωγός ESPO που σχετίζεται με τις πωλήσεις που αφορούν τις ασιατικές αγορές, γεγονός που γέννησε στις ρωσικές εταιρείες καινούργιες εμπορικές ευκαιρίες στις εξαγωγές πετρελαίου στην Ασιατική αγορά. (Baker Schaffer, 2008, pp. 11-23).

Συγκριτικά με τους δυο τομείς πετρελαίου- φυσικού αερίου, είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι ο τομέας του πετρελαίου ανέκαθεν βρίσκονταν ανέκαθεν ένα βήμα μπροστά από την εξελεγκτική πορεία του τομέα του φυσικού αερίου, για αυτό το λόγο η Ρωσία άδραξε την ευκαιρία και επεκτάθηκε στην ασιατική αγορά, η οποία ήταν γεμάτη νέες επενδυτικές

ευκαιρίες. Ιστορικά, ο τομέας πετρελαίου στη Ρωσία είχε το προβάδισμα παραπάνω από μια δεκαετία σε σύγκριση με τον είναι μπροστά από τον τομέα του φυσικού αερίου στις κατασκευές αγωγών. Αυτό δικαιολογείται καθώς το πετρέλαιο διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα με το φυσικό αέριο, γεγονός που εξηγεί τη σχετική επιτυχία του στον αγώνα της Ρωσίας να φτάσει στις ασιατικές αγορές. Πρώτον, οι εξαγωγές πετρελαίου αποφέρουν περισσότερα έσοδα από το φυσικό αέριο, επομένως ένας αγωγός πετρελαίου ήταν πιο επικερδής. Δεύτερον, η φύση του πετρελαίου ως εμπορεύματος διευκολύνει τη μεταφορά (Stegen, 2011, σσ. 6505-6513).

Ακόμα μια επιμέρους διασύνδεση θα μπορούσε να θεωρηθεί εκείνη του Αζερμπαϊτζάν, το οποίο έχει ήδη γίνει ένας σημαντικός γεωπολιτικός άξονας στην Ευρασία, λόγω της υλοποίησης του πετρελαιαγωγού μεταξύ Κασπίας και Ευρασίας. Το σύμπλεγμα των διαδρόμων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη σταθερότητα της θέσης του Αζερμπαϊτζάν. Η εμπειρία των τελευταίων ετών αποδεικνύει ότι σε αντίθεση με τις προηγούμενες δεκαετίες, ο παράγοντας πετρέλαιο έχει δημιουργήσει ευνοϊκές συνθήκες για την επίλυση αρκετών από τα προβλήματα του Αζερμπαϊτζάν. Πρώτον, το Αζερμπαϊτζάν απέκτησε την ευκαιρία να τονώσει την οικονομία του, μέσω της υλοποίησης του έργου του ενεργειακού διαδρόμου μετατρέποντας το Αζερμπαϊτζάν σε κράτος διέλευσης, το οποίο μπορεί να αναπληρώσει σημαντικά το γεγονός ότι είναι μια μεσόγεια χώρα.

4.4 ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ

Αναντίρρητη πραγματικότητα αποτελεί το γεγονός ότι οι αγωγοί είναι ένας ασφαλής και αξιόπιστος τρόπος μεταφοράς, για αυτό και διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στον τομέα της ενέργειας αφού αποτελούν την βασική υποδομή μεταφοράς του ενεργειακού συστήματος, αναλαμβάνοντας τις περισσότερες εργασίες μεταφοράς πετρελαίου και φυσικού αερίου τόσο χερσαία όσο και υποθαλάσσια.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως αποδιοπομπαίος τράγος όλων των παράπλευρων συγκρούσεων πήρε την απόφαση μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, να καταργήσει σταδιακά όλες τις ρωσικές εισαγωγές ενέργειας έως το 2027 (Kuzemko, Blondeel, Dupont, & Brisbois, 2022, pp. 93-100). Η σύγκρουση αυτή γεννά ερωτήματα αναφορικά με τον εφοδιασμό των χωρών αφού ο κύριος προμηθευτής ενέργειας είναι η Ρωσία. Όλα τα παραπάνω σε συνδυασμό με την εκτίναξη των τιμών και το ενδεχόμενο να παραμείνει η Ευρώπη δέσμια των απειλών διακοπής της τροφοδοσίας, καθιστά επιτακτική την ανάγκη για την ταχύτερη δυνατή απεξάρτηση από το ρωσικό πετρέλαιο, φυσικό αέριο και άνθρακα και την εύρεση νέων λύσεων τροφοδοσίας από άλλες λεκάνες. Έτσι εκτός από τους αγωγούς που παρέχει η Ρωσία για μεταφορά του πετρελαίου και του φυσικού αερίου, γίνεται η προσπάθεια καταγραφής κάποιων σημαντικών αγωγών που θα διευκόλυναν σταδιακά την απεξάρτηση της Ευρώπης από τις εισαγωγές της Ρωσίας.

Η Ευρώπη θα πρέπει να αντιμετωπίσει μια σειρά από μεγάλες προκλήσεις στον εικοστό πρώτο αιώνα, κάτι που θα έχει άμεσο αντίκτυπο στην Ευρώπη και τη θέση της στον κόσμο. Αυτές οι προκλήσεις περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, την ενεργειακή ασφάλεια, τη γήρανση του πληθυσμού και την κλιματική αλλαγή. Η ενεργειακή ασφάλεια των προμηθειών φυσικού αερίου και πετρελαίου έχει μετατραπεί σε βασικό μέλημα της Ευρώπης. Επιπλέον υπό το πρίσμα της κλιματικής αλλαγής η Ένωση καλείται να πάρει δυναμικές αποφάσεις στον ενεργειακό τομέα. Στα πλαίσια αυτά η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει υιοθετήσει φιλόδοξους στόχους για την μείωση των εκπομπών άνθρακα αλλά και τη δημιουργία ενός ανταγωνιστικού περιβάλλοντος βελτιώνοντας έτσι τις οικονομίες των ευρωπαϊκών χωρών.

Έτσι για την υλοποίηση των στόχων αυτών έχει διευρύνει τη χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ), επιδιώκοντας την ταχεία εξάπλωσή τους, χρησιμοποιώντας τα ως μέσο εξασφάλισης μιας πιο βελτιωμένης ενεργειακής ασφάλειας στην αγορά ενέργειας.

Δεδομένων των ιστορικών εντάσεων η εξασφάλιση της ασφάλειας εφοδιασμού και άλλων κοινωνικών στόχων, δημιουργούν συγκεκριμένες προσδοκίες από την ενεργειακή πολιτική.

Συγκεκριμένα σύμφωνα με την ατζέντα της Ένωσης η περιβαλλοντική βιωσιμότητα, η ενεργειακή ισότητα και η κοινωνική δικαιοσύνη είναι ιεραρχικά οι πιο σημαντικοί στο έργο που εκπονεί. Η αναδιάρθρωση της ενέργειας έρχεται ως απάντηση στην ανησυχία της Ευρώπης για την γεωπολιτικής ασφάλειας, σε καιρούς οξείας κρίσης, εγείροντας μια σειρά από δύσκολα ερωτήματα για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής που επιδιώκουν να επιδιώξουν διαρκή βιώσιμες και δίκαιες μεταβάσεις. Ο ρόλος του κράτους στην ενεργειακή διακυβέρνηση είναι εδώ και πολύ καιρό ένας άλλος τομέας σημαντικής αμφισβήτησης, χρειαζόμαστε φιλόδοξα μέτρα για να προσφέρουμε μια ευημερούσα και βιώσιμη Ευρώπη που ανταποκρίνεται στις προκλήσεις της κλιματικής αλλαγής και της παγκοσμιοποίησης, και η οποία έχει γίνει παγκόσμιος ηγέτης στις καθαρές τεχνολογίες και κινητήρια δύναμη για την οικονομική ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Από αυτή την άποψη, είναι επιθυμητό να διατεθεί σημαντικά υψηλότερο ποσοστό του προϋπολογισμού στην ενεργειακή πολιτική. Αυτό θα περιλαμβάνει επενδύσεις σε σύγχρονες και έξυπνες ενεργειακές υποδομές, ενισχυμένη ενεργειακή απόδοση, έργα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην έρευνα και ανάπτυξη καθώς και την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών ενέργειας. Μέσα στα έργα αυτά συγκαταλέγονται και οι μεταφορές καυσίμων με αγωγούς, οι οποίοι προσελκύουν όλο και μεγαλύτερη προσοχή λόγω του σημαντικού ρόλου τους στην αγορά πετρελαίου και φυσικού αερίου, δημιουργώντας καινούργιες προκλήσεις και ευκαιρίες για τους φορείς εκμετάλλευσης αγωγών αλλά και για τις ρυθμιστικές αρχές.

Συμπερασματικά, μέσω της βιβλιογραφικής ανασκόπησης που διενεργήθηκε εξάγεται το συμπέρασμα ότι η στρατηγική της ΕΕ βασίζεται κυρίως στο γεγονός ότι η ενεργειακή πολιτική της ΕΕ είναι ουσιαστικά ριζωμένη σε μια θέση αδυναμίας και ανησυχίας, προσπαθώντας να προστατεύσει τις πιο ευάλωτες χώρες. Η εξάρτηση της ΕΕ από τις εισαγωγές ενέργειας είναι υπερβολική, με τη Ρωσία αυτή τη στιγμή να αποτελεί τον κύριο προμηθευτή ενέργειας. Είναι γεγονός ότι η Ρωσία έχει συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι των άλλων παράγωγων χωρών, λόγω των υψηλότερων τιμών ενέργειας και της βελτιωμένης τεχνολογικής τεχνογνωσίας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να επεκτείνει σημαντικά το δίκτυο προμηθειών της κάνοντας πιο έντονη παρουσία της στην Ευρώπη. Μέσα σε αυτό το περιβάλλον αβεβαιότητας η ΕΕ καλείται να πάρει δυναμικές πρωτοβουλίες για να είναι ευέλικτη αφού η υψηλή ζήτηση εγείρει ερωτήματα σχετικά με τη μελλοντική διαθεσιμότητα του παγκόσμιου πετρελαίου και των αποθεμάτων φυσικού αερίου ευαισθητοποιώντας περισσότερο και τους πολίτες ως προς την σωστότερη χρήση ενέργειας. Ο τομέας της ενέργειας δεν είναι απλά ένα ατομικό ζήτημα ασφάλειας αλλά ένα υπερεθνικό το οποίο χρειάζεται Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας για την ΕΕ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Abdelal, R., & Tarontsi, S. (2011). *Energy Security in Europe (A): Nord Stream. Harvard Business School BGIE Unit Case.*
- Alaton, C., & Tounquet, F. (2021). Energy communities in the clean energy package: best practices and recommendations for implementation. European Commission, Directorate-General for Energy. *Publications Office.*
- Baker Schaffer, M. (2008). The great gas pipeline game: monopolistic expansion of Russia's Gazprom into European markets. *Foresight.*
- Balitskiy, S., Bilan, Y., & Strielkowski, W. (2016). Energy efficiency and natural gas consumption in the context of economic development in the European Union. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, σσ. 156-168.
- Balsalobre-Lorente, D., Sinha, A., & Murshed, M. (2023). Russia-Ukraine conflict sentiments and energy market returns in G7 countries: Discovering the unexplored dynamics. *Energy Economics.*
- Belyi, A. (2013). Institutional trends in Russia's oil and gas sectors. *Journal of World Energy Law and Business.*
- Bennett, Julie, Michael , O., & Katarina , V. (2021). Regional Gasoline Price Dynamics. *SSRN 3885398.*
- Boussena, S., & Locatelli, C. (2013). Energy institutional and organisational changes in EU and Russia: Revisiting gas relations. *Energy Policy.*
- Bouzarovski, S., Petrova, S., & Sarlamanov, R. (2012). Energy poverty policies in the EU: A critical perspective. *Energy policy*, σσ. 76-82.
- Cheilari, A., Guillen, J., Damalas, D., & Barbas. (2013). Effects of the fuel price crisis on the energy efficiency and the economic performance of the European Union fishing fleets. *Marine Policy*, σσ. 18-24.
- Chesnes, M. (2016). Asymmetric pass-through in US gasoline prices. *The Energy Journal.*
- Commision, E. (2022). *Ενέργεια*. Ανάκτηση από https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/energy.html?root_default=SUM_1_CODED%3D18&locale=el
- Cotella, G., Crivello, S., & Karatayev, M. (2016). European Union energy policy evolutionary patterns. In Low-carbon energy security from a European perspective . *In Low-carbon energy security from a European perspective* , σσ. 13-42.
- Dassisti, M., & Carnimeo, L. (2012). Net modelling of energy mix among European Countries: A proposal for ruling new scenarios. *Energy*, σσ. 100-111.
- Erdős, P. (2012). Have oil and gas prices got separated? *Energy Policy.*
- Esily, R., Chi, Y., Ibrahim, D., & Amer, M. (2022). The potential role of Egypt as a natural gas supplier: A review. *Energy Reports.*

- European , C. (2009). *Directive 2009/73/EC of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 concerning common rules for the internal market in natural gas and repealing Directive 2003/55/EC*. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2009/73/oj>
- Gökgöz, F. (2018). Renewable and Sustainable Energy Reviews. pp. 226-239. Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1364032118305549#bib8>
- Gökgöz, F., & Güvercin, F. (2018). Energy security and renewable energy efficiency in EU. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, σσ. 226-239.
- Goldthau, A. (2016). Assessing Nord Stream 2: regulation, geopolitics & energy security in the EU, Central Eastern Europe & the UK. European Center for Energy and Resource Security. *Strategy Paper*.
- Gorst, I. (2004). *Russian pipeline strategies: Business versus politics*. Ανάκτηση από <https://repository.rice.edu/items/ae9006f8-6430-4280-9698-a1b04cacd37e>
- Heather, P. (2012). Continental European Gas Hubs: are they fit for purpose? *Oxford Institute for Energy Studies*.
- Hulshof, D., Van Der Maat, J. P., & Mulder, M. (2016). Market fundamentals, competition and natural-gas prices. *Energy policy*.
- Hulshof, D., Van Der Maat, J., & Mulder, M. (2016). Market fundamentals, competition and natural-gas prices. *Energy policy*.
- Ji, Q., & Fan, Y. (2016). Evolution of the world crude oil market integration: A graph theory analysis. *Energy Economics*.
- Kuzemko, C., Blondeel, M., Dupont, C., & Brisbois. (2022). Russia's war on Ukraine, European energy policy responses & implications for sustainable transformations. *Energy Research & Social Science*.
- Liobikienė, G., & Butkus, M. (2017). The European Union possibilities to achieve targets of Europe 2020 and Paris agreement climate policy. *Renewable Energy*, σσ. 298-309.
- Lund, H. (2010). The implementation of renewable energy systems. Lessons learned from the Danish case. *Energy*, σσ. 4003-4009.
- Maltby, T. (2013). European Union energy policy integration: A case of European Commission policy entrepreneurship and increasing supranationalism. *Energy policy*, σσ. 435-444.
- Marke, A. (2018). *Transforming climate finance and green investment with blockchains*. Academic Press.
- Meyler , A. (2009). The pass through of oil prices into euro area consumer liquid fuel prices in an environment of high and volatile oil prices. *Energy Economics*, σσ. 867-881.
- Milewska, B., & Milewski, D. (2022). Implications of increasing fuel costs for supply chain strategy. *Energies*.
- Müller, F., Knodt, M., & Piefer, N. (2016). Conceptualizing emerging powers and EU energy governance: Towards a research agenda. *Challenges of European external energy governance with emerging powers*.

- Parliament, E. (2015). *Towards a European Energy Union: European Parliament Resolution of 15 December 2015*. Ανάκτηση από https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2015-0444_EN.html?redirect
- Piebalgs, A. (2006). France unveils proposals for EU energy policy. *EurActiv*.
- Ringel, M., & Knodt, M. (2018). The governance of the European Energy Union: Efficiency, effectiveness and acceptance of the Winter Package 2016. *Energy Policy*, σσ. 209-220.
- Ringel, M., & Knodt, M. (2018). The governance of the European Energy Union: Efficiency, effectiveness and acceptance of the Winter Package 2016. *Energy Policy*, σσ. 209-220.
- Rodriguez-Fernandez, L. C. (2022). Improving the concept of energy security in an energy transition environment: Application to the gas sector in the European Union. *The Extractive Industries and Society*, σσ. 3-5.
- Rodriguez-Fernandez, L., & Carvajal, A. (2022). Improving the concept of energy security in an energy transition environment: Application to the gas sector in the European Union. *The Extractive Industries and Society*, σ. 101045.
- Schmitter, P. (2002). Participation in governance arrangements: is there any reason to expect it will achieve “sustainable and innovative policies in a multi-level context”? In Participatory governance: Political and societal implications . *Springer*, σσ. 51-59.
- Stegen, K. (2011). Deconstructing the “energy weapon”: Russia's threat to Europe as case study. *Energy policy*.
- Stern, J. (2006). Natural gas security problems in Europe: the Russian–Ukrainian crisis of 2006. *Asia-Pacific Review*, σσ. 32-59.
- Tagliapietra, S. Z. (2019). The European union energy transition: Key priorities for the next five years. *Energy Policy*, σσ. 950-954.
- Thomson, H., & Snell, C. (2013). Quantifying the prevalence of fuel poverty across the European Union. *Energy policy*, σσ. 563-572.
- UfM. (2018). *The Ufm*. Ανάκτηση από The Ufm: an action-driven organization with a common ambition: <https://ufmsecretariat.org/who-we-are/>
- Umbach, F. (2010). Global energy security and the implications for the EU. *Energy policy*, σσ. 38(3), 1229-1240.
- Umbach, F. (2010). Global energy security and the implications for the EU. *Energy policy*, σσ. 1229-1240.
- Vatanserver, A. (2017). Is Russia building too many pipelines? Explaining Russia's oil and gas export strategy. *Energy Policy*.
- Vernay, A., Sebi, C., & Arroyo, F. (2023). Energy community business models and their impact on the energy transition: Lessons learnt from France. *Energy Policy*, σσ. 175-180.
- Walker, N. (2023). Conflict in Ukraine: A timeline (2014–present). *House of Commons Library Research Briefing*.
- Wlazlowski, S., Giulietti, M., Binner, J., & Milas. (2009). Price dynamics in European petroleum markets. *Energy Economics*.

Woerdman, E. (2004). EC State Aid Law and Distortions of Market-Based Climate Policy. In *Developments in Environmental Economics* . *Elsevier*, σσ. 167-195.

ΕΕ. (2016). *ΕΝΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ*. Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:12016ME/TXT>